

ŽELEZAR

TEDNIK – GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SZ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 30. OKTOBRA 1980

ŠTEVILKA: 43 • LETO: XXIX

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SZ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484 in 726. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

AKTUALNI PROBLEMI ORGANIZACIJE PLANIRANJA RAZVOJNEGA DELA IN MNOŽIČNE INOVACIJSKE DEJAVNOSTI

Da bi opozorili organizacije združenega dela in širšo javnost na nekatera pereča vprašanja o stanju in nadaljnjem pospeševanju ter organiziranju inovacijske dejavnosti ter nakazali možne poti in smeri za njihovo učinkovito reševanje, je odbor za inventivno dejavnost pri republikem svetu Zveze sindikatov Slovenije v sodelovanju z drugimi podpisniki družbenega dogovora o inovacijah organiziral posvetovanje o problemih organizacije in planiranja razvojnega dela množične inovacijske dejavnosti, ki je bilo maja letos v Ljubljani.

Sklepe, sprejete na posvetovanju je sprejel tudi odbor za inventivno pospeševanje in uveljavljanje za nadaljnjo aktivnost podpisnikov družbenega dogovora o inovacijah, osnovnih organizacijah sindikata, samoupravnih in vod-

stvenih organih v organizacijah združenega dela na področju pospeševanja in uveljavljanja inovacijske dejavnosti. Tako so sklepi, ki jih v nadaljevanju objavljamo skupen dokument vseh podpisnikov družbenega dogovo-

ra: republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, Raziskovalne skupnosti Slovenije, Gospodarske zbornice Slovenije, Izobraževalne skupnosti Slovenije, izvršnega sveta skupščine SRS, republiške konference SZDL in republiške konference ZSMS.

SKLEPI POSVETOVANJA O INOVACIJSKI DEJAVNOSTI NA TEMO: AKTUALNI PROBLEMI ORGANIZACIJE IN PLANIRANJA RAZVOJNEGA DELA IN MNOŽIČNE INOVACIJSKE DEJAVNOSTI

I.

Podpisniki družbenega dogovora o inovacijah in vsi drugi udeleženci posvetovanja ugotavljamo, da je razvoj na vseh področjih združenega dela pogoj za našo nadaljnjo socialistično, samoupravno rast in neodvisnost. Pri tem je inovacija, ki vključuje razvojne napore od začetne izvirne misli v raziskovalnem in množičnem ustvarjalnem delu prek načrtnega raziskovanja v izbrani smeri do prenosa dosežkov v proizvodno in družbeno prakso, temeljni dejavnik napredka.

Spodbujajoči družbeni odnos do ustvarjalnosti je temelj ne le uskla-

Nadaljevanje na 8. strani

POSLOVNI REZULTATI ŽELEZARNE V DEVETIH MESECIH

Celotni prihodek, ki smo ga v Železarni ustvarili v devetmesečnem obdobju je znašal 7.580 milijonov dinarjev, kar je 92,5 % z družbenim planom predvidenega prihodka. Za načrtovano prodajo smo zaostali za 52.948 ton, to je za 14,8 %. Vrednostna realizacija je bila nižja od načrtovane za 515 milijonov dinarjev, to je za 8,4 %. Povprečna prodajna cena je bila višja od planirane za 1.290 dinarjev na tono, to je za 7,5 %.

Materialni stroški so skupaj z amortizacijo in drugimi poslovnimi stroški znašali 6.036 milijonov dinarjev, kar je 93 % od predvidenih. Na tako višino materialnih stroškov je vplivalo zvišanje cen na domačem trgu, ter seveda učinki devalvacije pri uvoznih surovinah in materialih. Vrednost nabavljenih surovin, polproizvodov, rezervnih delov in energije se je napram lanskemu letu povečala za več kot 30 %, v posameznih primerih pa tudi za 60 %. Tako smo samo v devetih mesecih dali za surovine in ostale materiale 321 milijonov dinarjev več kot smo planirali. Materialne stroške pa so zvišali tudi nizko doseženi izplesi v nekaterih temeljnih organizacijah ter nizka proizvodnja zaradi pomanjkanja vložnega materiala.

Doseženi dohodek je znašal 1.546,8 milijonov dinarjev, kar predstavlja 90,8 % z družbenim načrtom.

(Nadaljevanje na 2. strani)

PROBLEMATIKA BOLEZENSKO ODSOTNOSTI V DEVETIH MESECIH

V devetih mesecih letošnjega leta smo zabeležili 9.775 primerov obolenj, za kar smo izgubili 105.773 delovnih dni. V primerjavi z enakim obdobjem lani, se je odsotnost zmanjšala, saj smo lani zabeležili 10.104 primerov obolenj, za kar smo izgubili 110.038 delovnih dni, ali v odstotkih: letos je bil povprečni bolezenski stalež 7,79 %, lani 8,0 %, kar je 0,21 manj.

Za to obdobje bolezenske odsotnosti smo izplačali nadomestilo osebnega dohodka v naslednjih zneskih: — do 30 dni — iz sredstev Železarne 15.263.695,40 din — nad 30 dni — iz sredstev zdravstvene skupnosti 11.258.599,10 din

— iz sredstev skupnosti otroškega varstva 1.137.184,90 din Pregled bolezenske odsotnosti v primerjavi z enakim obdobjem lani nam pokaže naslednjo sliko:

Nadaljevanje na 2. strani

POŠKODBE PRI DELU TUDI LETOS V PORASTU

V času ko se na vseh področjih pogovarjamo in dogovarjamo o stabilizaciji našega gospodarstva, se pogosto omenja visoka odsotnost z dela. Posebno se poudarja visoka bolezenska odsotnost. Tokrat pogledimo kako je s poškodbami pri delu in odsotnostjo zaradi teh poškodb.

Znano je, da do poškodb pri delu prihaja zaradi različnih vzrokov, ki so lahko objektivne in subjektivne narave. Najbolj pogosto omenjamo naslednje vzroke: težko in nevarno ročno delo, zastarela tehnologija, zatrapanost, utesnjenost, neurejene transportne poti in prehodi. V takih razmerah pa se srečujemo z drugo vrsto vzrokov kot so: pomanjkljiva ali nezadostna poučenost delavca.

pomanjkanje delovnih izkušenj zaradi visoke fluktuacije, pomanjkljiv nadzor neposrednih vodij dela in podobno. Če poznamo razmere v Železarni oziroma v posameznih TOZD, bomo hitro ugotovili, da nam takih vzrokov ne manjka. Z naštetimi in podobnimi vzroki smo se v Železarni ukvarjali vsa povojna leta. Kljub temu smo imeli dolgo obdobje, ko smo

(Nadaljevanje na 2. strani)

DRUŽBENA AKCIJA »OHRANIMO OKOLJE«

Odbor za družbeno akcijo varčevanja pri zvezni konferenci SZDL Jugoslavije, je v želji, da bi ustrezno prispeval k politiki ekonomske stabilizacije in varčevanju, marca letos začel z organizirano in masovno akcijo zbiranja sekundarnih surovin in ohranjanja življenjskega in delovnega okolja delovnih ljudi in občanov ter sprejel program za vodenje družbene akcije OHRANIMO NARAVO.

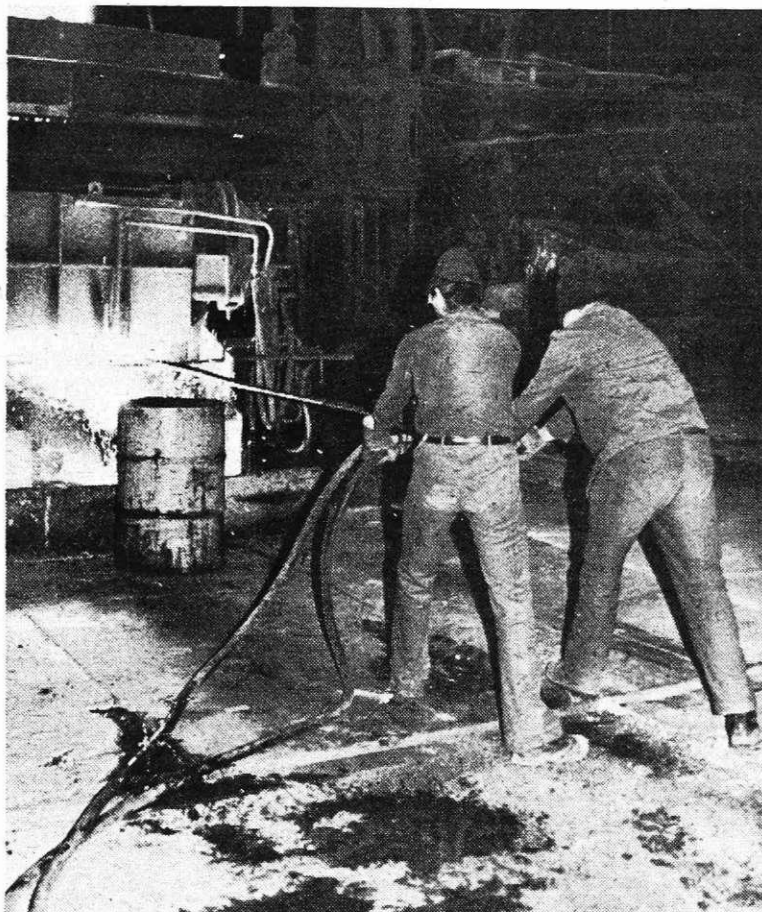
Naj omenimo, da je koordinator te akcije zvezna konferenca SZDL (sekcija za družbenoekonomska gibanja in razvojno politiko, odbor za družbeno akcijo varčevanja in sekcija za informiranje in javno mnenje). Poleg teh so nosilci te akcije še: Zveza socialistične mladine Jugoslavije, Gospodarska zbornica Jugo-

slavije, stalna konferenca mest in občin Jugoslavije, svet Zveze sindikatov Jugoslavije, zvezni komite za industrijo in energetiko, Zveza pionirjev Jugoslavije, Rdeči križ Jugoslavije, jugoslovanska zveza za zaščito in izboljševanje človekovega okolja, konferenca »mestna skup-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Zveza komunistov je zlasti odgovorna za idejni in politični profil vodilnih ljudi v državnih organih, predstaviških telesih, družbenopolitičnih organizacijah, v gospodarstvu, šolstvu, pravosodju, tisku in podobno. Na vseh teh odgovornih mestih morajo biti resnični borci za socializem in samoupravljanje, za krepitev bratstva in enotnosti ter enakopravnosti naših narodov in narodnosti, borci, ki jih cenijo zaradi njihovih delovnih sposobnosti, idejnih in človeških vrlin, doslednosti in osebne odgovornosti. Naši ljudje in delavski razred po pravici štejejo komuniste za odgovorne za vse, za kar se dogaja v družbi.

Tovariš Tito na X. kongresu ZKJ

Sodelavca pri ASEA električni peči (foto I. Kučina)

»ČLOVEK JE SMISEL IN SMOTER REVOLUCIONARNEGA BOJA DELAVSKEGA RAZREDA«

»V razvijanju novih samoupravnih institucionalnih oblik je prav tako potrebno stalno imeti pred očmi, da je človek smisel in smoter revolucionarnega boja delavskega razreda. Boj za človeško med ljudmi, za vedno boljše in bolj humane odnose, za človeka kot svobodnega proizvajalca in ustvarjalca — to je končni cilj in smisel boja delavskega razreda. Institucionalne oblike organiziranja družbe niso same sebi namen. Tu so za to, da so na voljo človeku, uresničevanju njegovih neposrednih in dolgoročnih materialnih, kulturnih in drugih potreb. Tu so zaradi človeka. To je bistvo socialističnih samoupravnih odnosov, za katerih uresničevanje se bojujeta delavski razred Jugoslavije in njegova zveza komunistov.«

Te misli, ki jih je med drugim izrekel tovariš Tito na desetem kongresu zveze komunistov Jugoslavije, so v bistvu prežemale ves njegov dolgoletni revolucionarni boj in njegovo veliko osebnost. To pa je zveza komunistov zahtevala tudi od vseh svojih članov in vseh kadrov, ki imajo neposredne stike z ljudmi, oziroma, ki zavzemajo odgovorne položaje v državnih organih, predstaviških telesih, družbenopolitičnih organizacijah, v gospodarstvu, itd.

V našem izredno dinamičnem razvoju, zlasti pa z močnim prodorom malomeščanske psihologije potrošniške družbe, smo mnogokje zelo zanemarili skrb za človeka, za njegove, na videz drobne probleme, čeprav vemo, da se v bistvu življenje sestoji iz drobnih problemov.

Poglejmo le nekoliko okoli sebe, najsibo v delovno ali življenjsko okolje, pa nam ne bo težko najti primere, kako zelo smo zanemarili osnovno skrb za človeka. Dnevno se srečujemo s primeri kršenja delovne discipline, slabim odnosom do dela, z dvomljivo bolezensko odsotnostjo in podobno. Toda v večini primerov se zadovoljimo z zahtevkom za uvedbo in vodenje disciplinskega postopka pri skupni disciplinski komisiji TOZD in delovnih skupnosti Železarne. Tako smo, na primer, v zadnji številki Železarja prebrali, da je bilo letos v devetih mesecih predloženih komisiji 697 zahtevkov za uvedbo in vodenje disciplinskega postopka ali 220 več kot lansko leto vseh dvanajst mesecev. Nikakor nečemo reči, da to ni prav, ker smo tako stvari opredelili v samoupravnem dokumentu. Vendarle pa hočemo predvsem naglasiti, da to ne bi smela biti edina pot za doseganje boljše delovne in tehnološke discipline, odnosa do dela in podobno. Resnica je namreč, da so vzroki za tako obnašanje posameznikov v drobnih človekovih problemih in težavah, poleg ne dovolj razvite delovne kulture. Povsem jasno pa je, da se to ne da spreminjati samo z disciplinskimi ukrepi, ki naj bi bili le skrajna oblika, ko smo izčrpali že vse druge neposredne človeške poskuse, da bi pri posameznikih odpravili določene slabosti ali pomanjkljivosti. Tako pa velikokrat zaradi zanemarjanja neposrednih stikov sodelavcev, delovodij in naprej do poslovnih struktur kadrovikov, socialnih delavcev, psihologov itd. puščamo, da človek vedno globlje zapada v svojih slabostih, dokler mera ni polna in potem sledi tisto najhujše.

Med temeljna načela socialističnega humanizma sodijo krepitev in razvijanje tovariških odnosov pri delu, medsebojnega zaupanja in sodelovanja, prenašanje znanja in delovnih izkušenj, medsebojna pomoč, spodbujanje in kritika pri delu. To pa ni moč dosežati samo s proklamiranjem socialističnega humanizma, ampak z neposrednimi, toplimi medčloveškimi odnosi, z zgledom, prepričevanjem, dokazovanjem in ne nazadnje s pomočjo pri reševanju drobnih človekovih problemov, ki so, kakor smo že poudarili, velikokrat neposredni vzrok za takšno ali drugačno ravnanje posameznikov. Topel, neposreden, vendar pa kritičen razgovor, na primer, med vodjem TOZD in slabim delavcem, bi bil, še posebej, če bi se večkrat ponovil mnogo bolj učinkovit, kot pa izrekanje različnih kazni. V tej hierarhiji najbolj odgovornih za tako ravnanje je množica delavcev, poleg tistih najbolj odgovornih v kadrovski službi in poleg družbenopolitičnih organizacij. In če bi vsi tako ravnali, ne le, da bi bilo vedno manj disciplinskih ukrepov, temveč bi imeli tudi vedno boljše delavce. Končno je naša skupna naloga spreminjati ljudi in jih oblikovati v svobodne socialistične osebnosti. Za to pa ne bi smelo nikoli primanjkovati časa!

PROBLEMATIKA BOLEZENSKE ODSOTNOSTI V DEVETIH MESECIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

(devet mesecev)	1979	1980
% bolezenske odsotnosti	7,94	7,74
število primerov	10.104	9.775
število izgubljenih delovnih dni	110.038	105.773
bolezenska odsotnost do 30 dni	4,33	4,42
bolezenska odsotnost nad 30 dni	2,87	2,51
porodniški dopust	0,59	0,68
skrajšani delovni čas	0,15	0,13

TOZD, v katerih je bila bolezenska odsotnost najvišja:

1979	
Elektrode	12,7 %
Družbena prehr.	12,6 %
Valjarna žice	11,8 %
Jeklovlek	10,4 %
Željalna	10,1 %

1980	
Elektrode	13,9 %
Družbena prehr.	13,2 %
Profilarna	12,8 %
Valjarna žice	10,6 %
Jeklovlek	10,5 %

Bolezni, zaradi katerih je bilo izgubljenih največ delovnih dni:

1979	
obolenje dihal	18,4 %
neopredeljena obolenja	13,5 %

obol. kosti, sklep. poškodbe doma obolenje prebavil

1980	
obolenje dihal	13,8 %
neopredeljena obol.	12,5 %
poškodbe doma	9,8 %
obol. kosti, sklepov	9,1 %
viroze	7,9 %

V primerjavi z enakim obdobjem lani se stanje ni bistveno spremenilo, le da je skupna bolezenska odsotnost nekoliko nižja. Temeljne organizacije, pri katerih je bolezenska odsotnost najvišja se iz leta v leto pojavljajo na istem mestu, enaka ugotovitev velja tudi za obolenja. Zaradi naraščanja bolezenske odsotnosti v zadnjih letih, smo se odločili, da ponovno uvedemo dela kontrolorja bolnikov. Podatki o njegove

vem delu so v primerjavi z enakim obdobjem lani, ko je z delom pričel, zelo zanimivi:

(9 mesecev)	1979	1980
štev. delavcev	148	390
štev. obiskov	274	428
število delavcev, ki so kršili zdravnikova navodila	75 ali 50,6 %	49 ali 12,5 %

V enakem obdobju lani je kar 50 % delavcev kršilo zdravnikova navodila, medtem ko se je to število letos zmanjšalo na 12,5 %. Ta podatek nam zgovorno govori, da nekateri le niso tako bolni, da ne bi mogli delati in da smo zadnjih nekaj let spustili gibanje bolezenske odsotnosti nekoliko v vajo.

Na vseh področjih se trudimo, da bi stalež znižali, vendar pa pri tem nemalokrat, zaradi neodgovornosti posameznikov, ki bolezensko odsotnost izkoriščajo, prizadenemo tudi resnično bolne delavce. Ne smemo namreč pozabiti, da v TOZD in delovnih skupnostih združujejo delo ljudje različnih poklicev, starosti in interesov. Vsak med njimi se drugače prilagaja delu, okolju in sodelavcem. Nekomu je delo v zadovoljstvo, drugemu v breme in ga utrjuje. Delavec preživi v delovnem okolju osem ur, kjer ekološki pogoji niso ravno najboljši (hrup, prepri, slaba razsvetljava ipd.). Vse to sčasoma tako ali drugače vpliva na njegovo zdravje in mu zmanjšuje storilnost. Zato je naloga strokovnih služb in TOZD ter delovnih skupnosti, da preprečujejo in odpravljajo škodljivosti v delovnem okolju.

Na drugi strani pa bi moral vsak posameznik več storiti za svoje zdravje z zdravim načinom življenja in rednim odzivom na preventivne zdravstvene preglede. Tudi pretirano pehanje za materialnimi dobrinami, ki vodi v podaljševanje delovnega časa in preutrujenost, vpliva na obseg bolezenskih izostankov z dela. Posledice takšnega vedenja posameznikov so zlasti očitne pri gibanju števila izostankov zaradi poškodb doma. V naši delovni organizaciji so tovrstni izostanki z dela na tretjem mestu z 9,8 %.

Vsi naši napor, da bi bolezensko odsotnost znižali, ne bodo rodili sadov, dokler bodo med nami posamezniki, ki poimenujejo izostajanje z dela kot svojo pravico, ki jo lahko uveljavljajo po svoji presoji. Ali z drugimi besedami, dokler se ne bo spremenila moralna odgovornost teh posameznikov do dela, družbe in ne nazadnje do sodelavcev.

I. Z.

POŠKODBE PRI DELU TUDI LETOS V PORASTU

(Nadaljevanje s 1. strani)

iz leta v leto ugotavljali trend upadanja poškodb pri delu. Za primerjavo navajam le nekaj števil o pogostosti poškodb v preteklosti: 1946 leta 25 %, 1950 17 %, 1960 16,5 %, 1970 8 % in 1976 leta le 5,5 %, kar je najnižji odstotek poškodb na število zaposlenih v Železarni. To je bila istočasno najnižja pogostost poškodb pri delu v okviru Združenja jugoslovanskih železarn.

Po tem najbolj uspešnem letu pa nam poškodbe pri delu začnejo ponovno naraščati. Tako se nam je v preteklem letu poškodovalo 9,5 % vseh zaposlenih. Podatki v letošnjih devetih mesecih nam kažejo, da število poškodb še vedno narašča, vendar z nekoliko nižjim trendom, kar pomeni, da se gibanje števila poškodb umirja. Pri tem pa moram poudariti, da je v porastu le pogostost, medtem ko je resnost poškodb v upadanju in je v letošnjem letu s 16 dni na eno poškodbo najnižja v zadnjih 20 letih. Če pa upoštevamo, da je nekaj poškodovancev, ki bolujejo zaradi poškodb že več mesecev, ali celo več kot eno leto, ugotavljamo, da bi bila resnost še mnogo nižja.

Pogosto se sliši, da je odsotnost v posameznih TOZD visoka tudi zaradi poškodb pri delu. Zato pogledajmo kakšna je ta odsotnost v primerjavi s celotno bolezensko odsotnostjo.

Število primerov bolezenske odsotnosti zaradi poškodb pri delu predstavlja le 5,3 % vseh primerov bolezenske odsotnosti. Bolezenska odsotnost zaradi poškodb pa predstavlja v celotni bolezenski odsotnosti okrog 8 %. Konkretno za devet mesecev letošnjega leta predstavlja celotna bolezenska odsotnost 105 tisoč 773 delovni dni, odsotnost zaradi poškodb pri delu pa 8.116 dni. S tem nočem reči, da je odsotnost zaradi poškodb nizka in da ji ni treba posvečati večje pozornosti ali da jo lahko pri tako visoki celotni bolezenski odsotnosti zanemarimo. Kot zanimivost navajam podatek, da več

PORTRET SODELAVCA

MIRO VAVPOTIČ je delovodja v vzorčni delavnici v TOZD Vratni podboji. Tu je šele nekaj mesecev, prej pa je bil dolgo let vzdrževalec. Takoj po končani metalurški šoli, kjer se je izučil za ključavničarja, se je zaposlil v Železarni. To je bilo leta 1954. Bil je najprej vzdrževalec na Javorniku, od leta 1966, ko je začela obratovati valjarna bluming-štelka pa je delal tam. Sprva je dežural, potem ko je končal delovodsko šolo pa je bil vodja strojne izmene. Letos spomladi pa je začel delati v TOZD Vratni podboji.

»Po toliko letih dela v turnusu se mi je ponudila priložnost, da sem zamenjal delovno mesto. Tako imam vsaj nekaj več zasebnega življenja, za katerega so delavci, ki delajo v turnusu 4+1 precej prikrajšani. Mislim, da je njihovo delo, kljub dodatkom za popoldansko in nočno delo, še vedno premalo vrednoteno. Večja razlika bi morala biti med delavci, ki delajo v turnusu in tistimi, ki delajo samo dopoldne. Delavci v turnusu se morajo na račun dela marsikomu odpovedati. Tisti, ki je kdaj delal po sistemu

artikel visoke predelave in sem lahko vnesel več svojega znanja. Morali pa bodo biti še bolj aktivni na tržišču, saj imajo velikega tekmeča v lesnopredelovalni industriji, ki svoje izdelke tudi bolj propagira. V tem mesecu tudi pričakujejo rekordno proizvodnjo. Prvič bodo namreč v enem mesecu izdelali več kot tisoč vratnih podbojev. Situacija in odnosi v temeljni organizaciji so zelo dobri, kakor tudi delovna disciplina. Problem je le v tem, da je tu za ženske, ki jih je kar polovica, dosti fizičnega dela.

V vzorčni delavnici, kjer je Miro delovodja, dela deset ljudi. Izdelujejo razne podboje, ki jih zaradi dimenzijskih odstopanj ni mogoče izdelovati na liniji. Tu je delo v glavnem ročno. Število podbojev, ki jih izdelajo za posameznega naročnika, je različno. Včasih le eden ali dva, včasih pa tudi 300 in več kosov. Poleg tega izdelujejo še razpornike za montažo podbojev in razne vrste kotnikov, ter pripravljajo za montažo profile, ki se uporabljajo pri podbojih z nadsvetlobo, tako da se delo na liniji potem lahko bolj tekoče izvaja. Najbolj jih pesti to, da nimajo žerjava in morajo vsa bremena prevažati z vilicarjem ali pa ročno. To težavo bodo odpravili v kratkem, saj je v zvezi z nabavo novega žerjava že vse urejeno. Pravijo, da imajo dovolj naročil do konca leta in da se jim težav, kakršne so imeli še lani, zaradi pomanjkanja vložka ni treba več bati.

Miro je domačin. Z družino živi na Javorniku. Žena tudi dela v Železarni, hčerka in sin pa sta srednješolca. Ukvarja se s fotografijo, za kar pa šele sedaj, ko dela na eno izmeno, in ko končuje z adaptacijo hiše, najde dovolj časa. Včasih je bil član fotokluba na Javorniku, ki je nehal z delovanjem. Svoje diapozitive pa ima priložnost prikazovati pri Planinskem društvu na Javorniku, kjer organizirajo taka prikazovanja predvsem na planinsko in športno tematiko.

Ko ga vprašam za razliko med delom na vzdrževanju in tistim, ki ga opravlja sedaj, mi pove: »Delo vzdrževalca je veliko bolj raznoliko kot to, ki ga opravljam sedaj. Je pa tudi zelo zahtevno. Človek porabi veliko časa, predno spozna vse naprave v obratu, da lahko sploh samostojno dela. Toda mnogi se prej zapustijo delu. Odhajajo drugam, da bi se znebili dela v turnusu, zaradi boljših osebnih dohodkov in pogojev dela. Vseeno pa je včasih bilo delo vzdrževalcev veliko težje kot danes, predvsem zato, ker smo delali tudi ob nedeljah, ko smo opravljali razna vzdrževalna dela v obratih. Danes se vse to naredi med tednom. Tu v vzorčni delavnici pa je drugače, to je proizvodni obrat in delo je bolj umirjeno, pa tudi delovni pogoji so veliko boljši.«

4+1 sam ve kako je to. Za mlajšega človeka je to nekoliko lažje, starejši delavci pa to precej težje prenašajo.

V TOZD Vratni podboji, ki so ji še pred kratkim napovedovali mračno prihodnost, so v letošnjem letu, predvsem zaradi ugodnejših naročil, dvignili produktivnost kar za eno tretjino. Predvidevajo pa, da bodo načrtovani letni plan proizvodnje presegle za 12 do 15 odstotkov. Glede na situacijo na tržišču (pomanjkanje lesa) pričakujejo, da se bo tako povečanje proizvodnje nadaljevalo tudi v prihodnje. To je za celotno delovno organizacijo nadvse pomembno, še zlasti ker je prodajna cena vrtnega podboja dokaj visoka. Pomembno je tudi zato, ker je to

zaposlenih delavcev boluje zaradi poškodb doma oziroma izven delovne organizacije kot zaradi poškodb pri delu in na poti na delo in z dela domov. Primeri poškodb doma predstavljajo 9,8 % vseh primerov bolezenske odsotnosti.

Zavedati se moramo, da je bolezenska odsotnost v vzorčni zvezi z delovnimi pogoji, saj nam je znano, da so ekološke razmere v marsikaterem obratu in oddelku zelo slabe. Zato je vsak ukrep za izboljšavo delovnih pogojev dolgoročen stabilizacijski ukrep. Torej je skrb za varstvo pri delu tudi skrb za stabilizacijo gospodarstva.

ZK.

Dopisuje v Železarni

Sodelavec pri rezalnem Demag stroju v valjarni Javornik (Foto I. Kufina)

POSLOVNI REZULTATI ŽELEZARNE V DEVETIH MESECIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

predvidenega dohodka. Glede na lansko obdobje devetih mesecev je dohodek porastel za 16 %. Obveznosti, ki jih moramo pokriti z dohodkom, zajemajo 592,8 milijona dinarjev, kar je 97,3 % planiranih in 25 % več kot lani. Prispevki so bili glede na leto 1979 dosti višji zaradi večjih osnov od katerih se obračunavajo. Iz enakega razloga je višji tudi davek republik.

Višje kot lansko leto in višje od planiranih so bile tudi obresti od kreditov. Pri tem gre vse povečanje na račun obresti od tujih kreditov, na kar sta vplivala gibljiva obrestna mera in devalvacija.

Od drugih pogodbenih obveznosti so se najbolj povečali stroški bančnih storitev, plačilnega prometa v državi ter zavarovalne premije.

Čistega dohodka smo ustvarili 954 milijonov dinarjev, kar je 12,8 % manj kot smo načrtovali za to obdobje. Vse temeljne organizacije, razen Valjarne bluming štelke, so ustvarile dovolj čistega dohodka za pokritje osebnih dohodkov in za njegovo razporeditev na rezervni sklad, sklad skupne porabe in poslovni sklad. Sredstva za razširjeno reprodukcijo (to je del čistega dohodka za poslovni sklad) pa niso formirale naslednje temeljne organizacije: Valjarna bluming štelke, Hladna valjarna Bela, Strojne delavnice in Transport. Ostale temeljne organizacije pa so namenile 162 milijonov dinarjev za poslovni

sklad, od česar bo potrebno združiti ca. 57 milijonov dinarjev za financiranje družbene reprodukcije na področju infrastrukture in 31 milijonov dinarjev za kreditiranje hitrejšega razvoja manj razvitih republik in pokrajin.

Temeljna organizacija Valjarna bluming štelke je to obdobje zaključila z 58 milijoni dinarjev izgube. Z ustvarjenim dohodkom pa ta temeljna organizacija ni mogla pokriti niti vseh obveznosti iz dohodka, vendar je izguba za 3 milijone dinarjev manjša kot v preteklih letih.

Glavni vzroki izgube so manjša proizvodnja tako skupna kot blagovna ter nedoseganje planiranih izpolnov. Izpelen iz bluminga je bil namreč za 2,3 %, na štelku pa za 3,6 % nižji od planiranega, predvideni celotni prihodek je bil dosežen le 71 %.

Ob upoštevanju izgube v temeljni organizaciji Valjarni bluming štelke, to je v konsolidirani bilanci, pa smo v devetih mesecih namenili v poslovni sklad le 103,9 milijona dinarjev kar pomeni, da zaostajamo za planom za 40 %, za lanskoletnim rezultatom pa za 22 %.

Kljub temu lahko zaključimo, da so se poslovni rezultati v tretjem četrtletju na nivoju delovne organizacije precej izboljšali. To izboljšanje gre predvsem na račun selekcioniranega asortimenta ter dviga prodajnih cen.

CELOTNI PRIHODEK IN NJEGOVA RAZPOREDITEV ZA ČAS OD 1. I. DO 30. IX. 1980

Obračun po plačani prodaji

(v 000 din)	Plan I.-IX. 80	I.-IX. 79	I.-IX. 80	Indeksi 5:3	Indeksi 5:4
2	3	4	5	6	7
CELOTNI PRIHODEK	8.192.344	6.710.504	7.580.155	92,5	113,0
Udeležba v skup. prih.	5.995.889	3.476.494	5.423.246	90,4	156,0
Prihodki od prod. na trgu	88.585	1.095.645	109.028	123,1	10,0
Prihodki v okviru OZD	2.036.659	2.026.220	1.871.734	91,9	92,4
Prihodki od prod. mat. (-) 77	29.961	26.970	39.890	133,1	147,9
Drugi prihodki - 78	41.250	85.175	136.257	130,3	160,0
SPREM. V ZAL. PROIZ. (+)	-	45.567	2.968	-	-
Začetno stanje -	-	650.398	573.861	-	88,2
Končno stanje -	-	604.881	576.829	-	95,4
OBSEG POSL. (1+2)	8.192.344	6.664.937	7.583.123	92,6	113,8
PRENEŠ. VREDN.	6.488.647	5.332.713	6.036.360	93,0	113,2
Vkal. material. stroški	5.834.943	4.845.234	5.360.125	91,9	110,6
Amortizacija po min. st.	557.209	429.559	559.229	100,4	130,2
Drugi poslov. stroš. - 72,73	96.495	57.920	117.006	121,3	202,0
DOHODEK (3-4)	1.703.697	1.332.224	1.546.763	90,8	116,1
OBVEZNOSTI IZ DOH.	609.472	475.197	592.848	97,3	124,8
Prispevki	70.943	46.606	62.431	88,0	134,0
Davki	18.555	10.037	12.243	66,0	122,0
Za delovno skupnost	285.373	222.395	268.969	94,3	120,9
Amort. nad predp. stop.	-	-	-	-	-
Obresti in doh. za dr. OZD	133.634	114.961	139.704	104,5	121,5
Druge pogodb. obvez.	63.981	57.144	79.132	123,7	138,5
Ostalo	36.986	24.054	30.369	82,1	126,3
ČISTI DOHODEK (5-6)	1.094.225	857.027	953.915	87,2	111,3
Za osebne dohodke	752.180	614.433	696.672	92,6	113,4
Za poslovni sklad	169.510	132.746	161.937	95,5	122,0
Za sred. rezerv	37.535	24.576	32.912	87,7	133,9
Za skup. porabo	-	-	-	-	-
- stanovanjski prispevek	47.869	39.328	44.064	92,1	112,0
- drugi nameni SP	87.131	57.102	76.332	87,6	133,7
Za ostale namene	-	-	-	-	-
Izguba	-	11.158	58.002	-	519,8
Začas. nerazp. doh. (+)	-	-	-	-	-

FRS.

PREDSEDSTVO OBČINSKEGA SVETA ZSS O ZDRAVSTVU

Na razširjeni seji predsedstva občinskega sveta Zveze sindikatov Slovenije - Jesenice, 16. oktobra, so med drugim obravnavali problematiko občinskih in regionalnih zdravstvenih skupnosti in družbeno-ekonomsko vlogo zdravstvenega delavca v sedanjih zaostrenih pogojih gospodarjenja.

Na osnovi podatkov o gospodarjenju v prvem polletju in oceni tretjega tromesečja leta 1980, je predsedstvo na seji ugotovilo, da niso doseženi planski cilji občinske zdravstvene skupnosti in da zlasti zaostaja rast dohodka, ki je daleč pod pričam rasti na Gorenjskem in v SR Sloveniji.

Zaostajanje rasti dohodka v gospodarstvu je povzročilo verženo reakcijo tudi v negospodarstvu in trend upadanja rasti dohodka v samoupravni interesni skupnosti zdravstvenega varstva povzroča dokajšnje probleme pri delu delavcev v zdravstvu.

Predsedstvo je na svoji seji v sodelovanju z delavci gorenjskega zdravstvenega centra in predstavnikov občinske zdravstvene skupnosti razpravljalo o problematiki zdravstva in o družbenoekonomskem položaju zdravstvenega delavca.

Predsedstvo je oblikovalo sklepe, ki jih v nadaljevanju objavljamo in ki jih obvezno morajo obravnavati vse osnovne organizacije ZSS gorenjskega zdravstvenega centra (možno tudi preko sindikalnih skupin oz. samoupravnih skupin) in v OZD oz. TOZD občine Jesenice. Predlagamo, da te sklepe obravnavajo tudi delavci združeni v SIS zdravstvenega varstva, izvršni svet skupščine občine Jesenice in republiški odbor sindikata delavcev zdravstvenega varstva in socialnega skrbstva.

SKLEPI:

I.

Predsedstvo zahteva, da se občinski svet ZSS Jesenice in ostale družbenopolitične organizacije gorenjskega zdravstva v delovnih organizacijah oz. SOZD še bolj tvorno in aktivno vključijo v politično in samoupravno aktivnost in s tem dosežejo, da se bodo bremena stabilizacijskih gibanj enakomerno porazdelila na OZD gospodarstva in negospodarstva.

II.

Politika gospodarske stabilizacije in resolucijski ukrepi morajo postati še bolj sestavni del prizadevanj za zaostrenih pogojev gospodarjenja. Predvsem je potrebno na podlagi lastnih programov dela zmanjšati skupno in splošno porabo, predvsem pa znižati materialne stroške v osnovnem zdravstvu.

III.

Bolnišnično in specialistično zdravljenje je potrebno organizirati tako, da se dohodek, ki se planira v regiji ne bo odvil za dela, za katera smo v gorenjskem zdravstvu že visoko specializirani in usposobljeni, izven regije. Osnovni poudarek pa mora biti na osnovnem zdravstvenem varstvu.

IV.

Predsedstvo ugotavlja, da je potrebna močna politična podpora vodstvenim delavcem (TOZD, DO, SOZD) za izboljšanje organizacije dela z združevanjem dela in sredstev s smotnejšimi naložbami, v smotnejši organizaciji ambulant, organizaciji dežurne službe, skrajšanje ležalne dobe v bolnišničnem zdravljenju na račun zdravljenja na domu, z omejevanjem dvojnih zdravstvenih storitev, predpisovanjem najbolj racionalnih zdravil, organizacijo zdravstva otrok, ostalih občanov itd.

Dobre izkušnje v delu posamezne TOZD je potrebno obvezno vnašati v delo celotne DO oz. SOZD. (Primer uspešne akcije v zmanjšanju bolezenske odsotnosti v TOZD Obratna ambulanta železarne Jesenice.)

V.

Zdravstveni delavci naj na podlagi usmeritev za II. konferenco ZSS, ki bo v novembru 1980, uskladijo program dela, ki narekuje uveljavitev sistema delitve po delu in rezultatih dela v OZD oz. TOZD, uresničevanje družbene usmeritve razporejanja dohodka ter uveljavitev družbeno-ekonomskega položaja delavca.

Nujno je dopolniti čisto menjavo dela in čiste dohodkovne odnose. (Nesprejemljivo je pridobivanje dohodka na račun posteljnega fonda.)

VI.

Predsedstvo predlaga, da se spremeni odnos razmerja med prispevno stopnjo in participacijo v korist prispevne stopnje, s tem, da veljajo približno enaki pogoji za vse delavce v združenem delu - torej tudi za zdravstvene delavce.

VII.

Padeč realnih osebnih dohodkov v zdravstvu gorenjskih bolnišnic je potrebno v najkrajšem času spreminiti na podlagi dohodkovnih odnosov in nagrajevanja po vloženem delu in rezultatih dela. Le tako bo možno zmanjšati preveliko fluktuacijo zdravstvenih delavcev, istočasno pa je potrebno uskladi vse motivacijske elemente, ki pozitivno vplivajo na zmanjšanje fluktuacije, predvsem strokovnjakov z visoko izobrazbo.

VIII.

Predsedstvo apelira na vse OO ZS in konferenco OO ZS, da si prizadevajo v največji možni meri zdravstvenim delavcem omogočiti kar najboljše pogoje dela, pogoje pridobivanja zdravil, literature in rezervnih delov, obvezno za urgentno medicino in pomoč v želji, da zmanjšamo bolezensko odsotnost in nudimo več pozornosti bolnemu delavcu.

IX.

Predsedstvo podpira prizadevanja zdravstvenih delavcev gorenjskega zdravstva v njihovih naporih, da še pospešimo že dokaj razvito zdravstveno varstvo Gorenjske in dosežemo s preventivno krepitvijo zdravja - ohranitev delovnih sposobnosti aktivnih in ostalih generacij.

DRUŽBENA AKCIJA "OHRANIMO OKOLJE"

(Nadaljevanje s 1. strani)

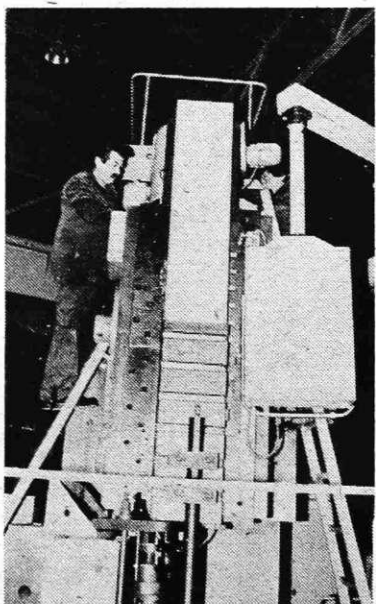
nost in družina« Jugoslavije in poslovna skupnost INOT - organizacija združenega dela Jugoslavije za zbiranje, predelavo, dodelavo in promet s sekundarnimi surovinami. V odboru je bilo že dogovorjeno, da se formirajo strokovne delovne grupe, ki bodo proučile problematiko odpadnih materialov, ki lahko postanejo nova surovina in predlagale ukrepe za akcijo. Pripravlja pa se tudi že delovni dogovor s predstavniki tiska, radia in televizije z namenom uspešnega informiranja javnosti o celoviti problematiki sekundarnih surovin in organiziranja skupnih akcij.

AKCIJA NAJŠIRŠEGA POMENA

Marca letos je bilo dogovorjeno, da ima ta akcija vsejugoslovanski pomen in da je program odprt za vse iniciative in druge organizacije, ki doslej še niso dale svojega konkretnega deleža k programu. Socialistična zveza je bila na vseh nivojih kraj, kjer so se dogovarjali vsi nosilci aktivnosti, od družbenopolitičnih organizacij do združenega dela, ki so materialno in direktno zainteresirani za koriščenje sekundarnih surovin. To vlogo in še več, naj bi socialistična zveza obdržala tudi v bodoče.

Glede na vse to in še posebno zaradi izredno izražene krize surovin in energije, ki ima z ekološko krizo iste korenine, je akcija OHRANIMO NARAVO v vseh sredinah naletela na velik odmev. Poleg učinkov, ki se že javljajo kot rezultat zbiralnih akcij sekundarnih surovin (stari papir, steklo, staro železo, krpe, guma, plastika in drugi odpadni materiali), ki jih izvajajo pionirji, mladina in delavci v organizacijah združenega dela in občani, je ta akcija prispevala tudi k razvoju novih odnosov, ki pomenijo močan prodor v potrošniško psihologijo »uporabi in odvzame«, ki je bila precej razširjena.

Akcija OHRANIMO NARAVO mora prarasti v trajno obliko obnašanja in delovanja delovnih ljudi in občanov, kakor tudi združenega dela nasploh. V mnogih sredinah se že uresničuje dogovor, da se akcija intenzivira dvakrat letno in sicer v mesecih aprilu in oktobru. Seveda bo akcija uspela, če je ne bomo obravnavali kot enkratno kampanjo, ampak kot trajno in vseobsegajočo delovno in tekmovalno prakso, še predvsem mladine in pionirjev. Doslej je bila v akciji najbolj

Sodelavec pri popravilu stroja v novih strojnih delavnicah na Javorniku (Foto S. Kokalj)

angažirana šolska, delavska in kmečka mladina.

KAMPANJA MORA PRERASTI V TRAJNO AKCIJO

Odkar je započeta akcija se v vseh republikah in pokrajinah zapaža večja aktivnost pri zbiranju sekundarnih surovin. Se mnogo bolj pomembno pa je, da se je to vprašanje v mnogih sredinah začelo strokovno obravnavati in v srednjeročne načrte vgrajevati ukrepe in akcije, ki bodo potekale in na katerih se bo preverjal spremenjen odnos do surovin in v energetskih resursov, kar pomeni tudi do prirodnih in z delom ustvarjenih vrednot.

Seveda je ta akcija v različnih okoljih zažvela z različno intenzivnostjo pa tudi pol leta je najbrž premalo, da bi ustvarili vse potrebne pogoje, da bi tako široko zasnovana akcija dobila svoj polni razmah in zaželjene rezultate. To pa nikakor ne bi smelo biti opravičilo za tiste družbenopolitične skupnosti, ki se akcije niso lotili dovolj preudarno in odgovorno. Kajti v sleherni občini bo učinek akcije dosežen, če bomo vanjo vključili vse organizacije združenega dela in krajevne skupnosti in če se bomo akcije lotili preudarno in odgovorno kot trajno gibanje. Pri tem pa bo potrebnega tudi mnogo osveščevalnega dela in trajnega informiranja delovnih ljudi in občanov o izrednem družbenem pomenu akcije.

KAJ PA V JESENIŠKI OBČINI?

V zvezi z obravnavano akcijo zbiranja sekundarnih surovin v jeseniški občini, je 10. septembra predsednik občinske konference SZDL Zdravko Črv povabil na razgovor vse predstavnike svetov krajevnih skupnosti in predstavnike krajevnih konferenc SZDL, kateremu je prisostvoval tudi predstavnik gorenjske organizacije združenega dela za zbiranje sekundarnih surovin. Vsi navzoči so bili seznanjeni z akcijo, ki ima zvezni pomen in jo tudi pozdravili kajti, kakor smo že poudarili ima večstranski pomen. Poleg zbiranja sekundarnih surovin, kar ima neposredni vpliv tudi na varstvo našega okolja, gre pri tem tudi za pomembno varčevalno poanto, kar bo nedvomno tudi pozitivno vplivalo na naše, včasih le preveč potrošniško obnašanje.

Sklep razgovora je bil, da bodo krajevne skupnosti dobile pisna navodila za izvajanje akcije od gorenjske organizacije združenega dela za zbiranje sekundarnih surovin iz Kranja, ki bo tudi neposredno kontaktiral s krajevnimi skupnostmi. In rezultati? Do sedaj, to je skoraj dva meseca po dogovoru, po izjavah krajevnih skupnosti, le-te še niso dobile nobenih navodil, stekel pa se je že mesec oktober, ki naj bi imel drugi letni vrh zbiranja surovin, ki jih bo mimogrede zapadel tudi sneg.

Seveda pa posvet na občinski konferenci SZDL Jesenice ni ostal brez odmevnosti, kakor smo lahko zasledili iz dnevnih informacij so se v akcijo dovolj zavzeto vključili tudi v naši občini učenci šol in mladi iz osnovnih organizacij ZSMS, pa tudi že nekatere krajevne skupnosti. Toda akcija naj ne bi ostala le kampanja, ampak stalna dejavnost, za kar pa imajo verjetno veliko odgovornost za to ustanovljene organizacije združenega dela, ki pa ne kažejo, vsaj na našem območju, prevelikega interesa. Verjetno bo potrebna ustrezna »injekcija« občinske skupščine, da se bo v teh organizacijah odnos do zbiranja sekundarnih surovin temeljito spremenil. Ne bi smele čakati kdaj bo kdo kaj pripeljal, ampak dati spodbudo, organizacijsko pomoč, organizirati odvoze, oziroma prevzeme na terenu, postaviti ustrezne kontejnerje za zbiranje po vrstah odpadnih surovin in podobno.

JUBILANTI 50-LETNIKI

V mesecu novembru bodo praznovali petdeset let življenja naslednji sodelavci: JANEZ PREVC, vzdrževanje - 3. novembra, KAROL ŠPAN, strojne delavnice - 5. novembra, JOŽE TERČIČ, varnostna služba - 6. novembra, FRANC CERKOVNIK, vzdrževanje - 12. novembra, ROZALIJA OSTRUN, žebljarna - 15. novembra, CILKA ŠORL, žičarna - 22. novembra, FRANC PFAJFAR, hladna valjarna Jesenice - 23. novembra, TOMO KAPLIČ, jeklarna - 28. novembra in STANKO TRAMTE, žičarna - 28. novembra. Vsem sodelavcem iskreno čestitamo!

OBVESTILA KOLEKTIVU - OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 3. DO VKLJUČNO 9. NOVEMBRA

3. novembra, BERTI BRUN, vodja TOZD Jeklovlek, Jesenice, C. revolucije 1 a, št. telefona 82-798.
4. novembra, AVGUST KARBA, vodja CPP, Jesenice, Svetinova 10, št. telefona 82-001.
5. novembra, JOŽE OSVALT, vodja TOZD Livarna, Rateče 21/a št. telefona 88-771 (pri Butinar)
6. novembra, BOŽIDAR BARTELIJ, član PO, Jesenice, Titova 3 a, št. telefona 81-453.
7. novembra, ALEKSANDER KAVČIČ, vodja TOZD HV Jesenice, Jesenice, Titova 85, št. telefona 81-413
8. novembra, TONE VARL, član PO, Jesenice, Titova 82, št. telefona 82-576.
9. novembra, OSKAR KÜRNER, vodja RO, Jesenice, Tavčarjeva 9, št. telefona 81-214.
V času dežurstva je dežurni v sobi vodje splošnega sektorja št. tel. 601, soba št. 19.
Dežurstvo je na delovni dan od 15. do 7. ure zjutraj, dežurni je od 15. do 19. ure dosegljiv doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa je v Železarni. V prostih sobotah, nedeljah in praznikih je od 7. do 19. ure dosegljiv doma in od 19. do 7. ure zjutraj v Železarni Jesenice.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK - 3. 11.	ALOJZ CUZNAR	JOŽE HRIBAR
TOREK - 4. 11.	FRANC BERNIK	SAŠO DOLINAR
SREDA - 5. 11.	ALOJZ SLIVNIK	MIHA SLIBAR
ČETRTEK - 6. 11.	VLADO REPE	ANTON BURJA, ml.
PETEK - 7. 11.	MIRKO ZUPAN	ANTON KAVČIČ
SOBOTA - 8. 11.	ALOJZ VARL	AVGUSTIN NOVŠAK
NEDELJA - 9. 11.	IVO LEBAN	PETER SEKLOČA

Telefon dežurnega za vzdrževanja v Železarni je: 358
vezni telefon je: 410
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela: dnevni dežurni od 6.00 do 18.00 ure
nočni pa od 18.00 do 6.00 ure
Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 3. novembra do 8. novembra bodo delale naslednje obratne ambulante:
Dopoldne: I. obratna ambulanta dr. Čeh Branimir in IV. obratna ambulanta dr. Čeh Branimir
Dispanzer za borce: dr. Čeh Branimir
Popoldne: II. obratna ambulanta dr. Resman Janez in III. obratna ambulanta dr. Cesarec Želimir
Sobota 8. novembra samo dopoldne: II. obratna ambulanta dr. Resman Janez in III. obratna ambulanta dr. Cesarec Želimir

ZOBNE AMBULANTE:

Dopoldne: II. zobna ambulanta dr. Smolej Alojz
Za železarno torek 4. novembra od 13. do 19. ure
Za borce četrtek 6. novembra od 13. do 19. ure
Popoldne: I. zobna ambulanta v dent. Stražišar Viktor
Za železarno v torek 4. novembra in četrtek 6. novembra od 7. do 13. ure
Sobota 8. novembra samo dopoldne: II. zobna ambulanta dr. Smolej Alojz

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Družbena prehrana in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

OBJAVLJAMO

prosta dela oz. naloge
9115 D-1 čistilka v Kazini 2. ktg. 1 oseba
Pogoji: 6 razr. osnovne šole: delovni čas traja od 5. do 12. ure.
Kandidatke naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi na kadrovski sektor železarne Jesenice z oznako za TOZD Družbena prehrana.
Posebne prijavnice dobite pri kadroviku ali v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD ENERGETIKA z dne 22. 10. 1980 in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

OBJAVLJAMO

prosta dela oz. naloge:
1. strojničnik stikalničar He Gorje, šifra 3125 D-3 7 ktg 1 oseba
Pogoji:
- Poklicna šola elektro ali strojne stroke
- 8 let ustreznih delovnih izkušenj
Kandidat naj pošlje pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku 15 dni na kadrovski sektor železarne Jesenice z oznako za TOZD ENERGETIKA.
Posebne prijavnice dobite v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja ali pri kadrovikih.

PRIPOMBE DELEGATOV SKUPNOSTI ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO

V ponedeljek, 13. oktobra, je bila 18. seja konference delegatov za delegeranje delegatov na sejo skupščine za zdravstveno varstvo. Ob boljši udeležbi delegatov kot ponavadi. Prisotnih je bilo 15 delegatov od možnih delegatskih mest. Več prisotnih delegatov na seji pa seveda pomeni tudi več izraženih mnenj, interesov, pripomb in ugotovitev.

O finančnem poročilu občinske zdravstvene skupnosti Jesenice za prvo polletje 1980 konference delegacij meni, da se bo finančni položaj občinske zdravstvene skupnosti do konca leta izboljšal, ker se bo verjetno tudi osebni dohodek povečal. Konferenca ugotavlja, da se sedaj niso urejene zobozdravstvene usluge in da je še vedno velik problem velika bolezenska odsotnost, kljub laični in zdravstveni kontroli. Problematično je tudi to, da se sedaj zdravstvena skupnost ukvarja s prizidkom Splošne bolnice Jesenice. Vodja konference delegacij je v zvezi s tem pojasnil, da bo kljub povišanju osebnega dohodka še vedno ta rast manjša od planirane za leto, zato bo še vedno nekaj izpada sredstev za zdravstveno varstvo. Za urejeno zobozdravstveno varstvo bo treba odpreti tretjo ambulanto v obratni ambulanti Železarne in doseči sodelovanje vseh zobozdravstvenih ambulant v občini (npr. pri opremi in pri določanju okolišar varovancev). Bolezenska odsotnost je v Železarni okrog 7 do 8%, v občini Jesenice od 5 do 6%, v svetu pa je priznana 4,5 odstotka normalna poprečna bolezenska odsotnost. Posebna komisija je tudi pregledala poslovanje s sredstvi za izgradnjo prizidka Splošne bolnice Jesenice in ugotovila, da ni bilo nepravilnosti.

Konferenca delegacij zahteva, da morajo biti vsa zdravila etikirana s svojo ceno, da bodo ljudje varčneje ravnali z njimi. Zdravstvena služba pa bi se morala skladno z ustreznim zakonom temeljiteje spremeniti.

Vodja konference delegacij je delegate obvestil, da bo 18. oktobra sindikalna konferenca o problematiki regionalne zdravstvene skupnosti glede na pogoje gospodarjenja.

Konferenca delegacij se strinja s predlogom valorizacije materialnih stroškov, vendar le zato, ker je dodatno ustno seznanjena, da se s tem ne bo povečal dohodek zdravstvenih organizacij z združenega dela in da bo to šlo iz sredstev, ki jih je občinski zdravstveni skupnosti nakazal Klinični center Ljubljana.

Konferenca delegacij meni, da bo s pravilnikom o načinu zbiranja in razdeljevanja sredstev za uresničevanje regijskega investicijskega programa urejeno poslovanje s sredstvi za investicije. Konferenca se strinja s pripombo izvršnega odbora skupščine, da je treba pravilnik dopolniti z določili glede pritožbenega postopka in veljavnosti pravilnika.

Glede deviznih sredstev pa je konferenca delegacij zahtevala, da bo treba ta sredstva zbirati skladno z določili in uporabljati glede na nujnost in potrebnost.

Na koncu je vodja konference delegacij povedal, da so bile pripombe v zvezi z osnutkom samoupravnega sporazuma o temeljih plana zdravstvene skupnosti le splošne, ne pa tudi konkretne, zato bo težko oblikovati predlog sporazuma. Prispevna stopnja za zdravstveno varstvo v naši občini je med najnižjimi v Sloveniji. V prihodnjem srednjeročnem obdobju pa bo treba združevati tudi sredstva za zdravstveno

varstvo upokojencev, kar sedaj prispeva skupnost invalidskega in pokojninskega zavarovanja.

Med desetimi delegati naše občine so ugotovili, da so v skupščini regio-

nalne zdravstvene skupnosti tudi trije delegati iz Železarne (Fon, Lenart, Likovič), vendar se ne udeležujejo sej skupščine.

CENTER
ZA PROUČEVANJE
SAMOUPRAVLJANJA
IN INFORMIRANJE
DIANA HUSEINBAŠIĆ

PRIPOMBE DELEGATOV ZA SKUPŠČINO SKUPNOSTI ZA ZAPOSLOVANJE

V ponedeljek, 27. oktobra, je bila sklicana 10. seja konference delegacij za delegeranje delegatov na sejo skupščine za zaposlovanje. Seja bi morala biti že pred tednom dni, vendar so jo preložili, ker je gradivo za obravnavo prišlo le nekaj dni pred napovedano sejo in delegati niso imeli dovolj časa, da bi proučili gradivo in se pripravili za sejo.

Kljub tej spremembi, objavljenim povzetkom gradiva v Železarni, dvakratnim vabiljenjem na sejo, nekaterim vodjem delegacij in delegatom še ni bilo dovolj, da bi prišli na sejo. Konferenca delegacij je bila neuspešna, potekala je v navzočnosti samo osmih delegatov (morali bi jih biti 23), toda predstaviti je ni bilo moč, kajti naslednji dan dopoldne je bila že seja skupščine za zaposlovanje. Kolikšna je resnost oziroma neresnost delegatov za delo v SIS za zaposlovanje vidimo že po primerjavi prisotnosti delegatov na sejah. Na primer, konference delegacij za zdravstveno varstvo.

Konferenca delegacij je obravnavala gradivo in sprejela nekaj pripomb, mnenj in ugotovitev.

K poročilu o izvrševanju stabilizacijskih ukrepov konference delegacij meni, da je treba biti pri izvajanju stabilizacijskih ukrepov bolj dosleden, zlasti pri uporabi sredstev za kilometrino, dnevnice in nočnine ter avtobusne prevoze za službene namene.

Konferenca delegacij je obravnavala pripombe v zvezi z osnutkom samoupravnega sporazuma o temeljih plana občinske skupnosti za zaposlovanje Jesenice za ob-

dobje 1981-1985 in bila seznanjena s sestankom, ki je bil organiziran zaradi tega in menila, da je treba samoupravni sporazum uskladiti z našimi materialnimi možnostmi in z dogovorom o temeljih plana občine Jesenice, ko bo oblikovan.

Konferenca delegacij ugotavlja, da pri gozdnem gospodarstvu pri realizaciji kadrovske bilance v prvem polletju 1980 v občini Jesenice ni pojasnila o tem, zakaj se je zaposlilo osem delavcev več kot je bilo predvideno.

Ugotovili so, da smo na Gorenjskem dosegli eno najvišjih stopenj zaposlenosti pri nas, zato bo treba v prihodnjem srednjeročnem obdobju zaposlovati le domače delavce. Ker je izobrazbena struktura domačega kadra višja kot pa jo zahtevajo dela in naloge našega gospodarstva, bo treba modernizirati proizvodnjo.

Konferenca delegacij ugotavlja, da v Železarni težimo k temu (npr. gradnja jeklarne 2). Treba pa bo seveda bolj strokovnim kadrom zagotoviti tudi boljše nagajevanje.

CENTER ZA
PROUČEVANJE
SAMOUPRAVLJANJA
IN INFORMIRANJE
DIANA HUSEINBAŠIĆ

SAMOUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

TOZD Hladna valjarna Jesenice

16. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

V sredo, 22. oktobra, je predsednik odbora za delovna razmerja Severin Hlade sklical 16. redno sejo. Pri pregledu sklepov zadnje seje so ugotovili, da so vsi sklepi izvršeni. V nadaljevanju pa so obravnavali:

— Odsotnost z dela v mesecu septembru in ugotovili, da je bilo zaradi: nezgod 40 dni, boleznih 242 dni, izredno plačane odsotnosti 27 dni, rednega dopusta 566 dni, neplačanega dopusta 8 dni, poročniškega dopusta in skrajšanega delnega časa 45 dni, ostalih izostankov 23 dni in ostale odsotnosti 4 dni odsotnosti. Skupaj je bilo v TOZD HVJ 955 dni odsotnosti z dela.

— Premestitve delavcev in ugotovili naslednje: Dušan Kaladžija se premesti iz II. žar. glob. peči na I. žar. zv. peči in Suad Grbić se premesti iz II. rezalca kr. škarij na II. žar. glob. peči.

— Kadrovanje delavcev za lužilnico in ker so bili prisotni štirje člani, od tega eden iz lužilnice, ki naj bi pri tem ne sodeloval, niso bili sklepni, so obravnavo preložili na naslednjo sejo.

— Pri pregledu pomanjkanja delavcev so ugotovili naslednje potrebe:

- 2 delavca, izdelovalec galice, D-3, 7 kgt.
- 1 delavec, previjalec vložka, D-3, 5 kgt.
- 2 delavca, valj. V. Müller, D-3, 8 kgt.
- 1 delavec, valj. M. Müller, D-3, 8 kgt.
- 1 delavec, voznik viličarja, D-3, 7 kgt.
- 1 delavec, navijalec odpadkov, D-3, 5 kgt.
- 1 delavec, čistilka, D-3, 1 kgt.

— Na znanje so vzeli tudi prošnjo Senada Biščevića iz skladišča surovine za razporeditev na delovno mesto rezalca krožnih škarij in jo ugodno rešili, v kolikor pa bi želel delati na previjalni liniji pa se mu ugoditi tudi razporeditev na te delovne naloge.

— Prošnji Zdravka Držaniča so ugodili s tem, da se ga razporedi na delovne naloge rezalca škarij, zavrnili pa premestitev na delovne naloge gasilca.

— Prošnjama Branka Smoleja in Simona Kemperla za prenehanje delovnega razmerja v TOZD HVJ so ugodili z rednim odpovednim rokom.

— Prošnjo HK Jesenice glede odsotnosti delavcev Golja in Češnjaka, Vodja TOZD Aleksander Kavčič se bo po sklepu odbora dogovarjal s Hokejskim društvom Jesenice o odsotnosti z dela imenovanih delavcev.

— Prošnjo Vesne Trojar za prestop iz TOZD Remontne delavnice v TOZD HVJ in ugotovili, da nimajo potreb po delovnih mestih na odpremi.

— Prošnjo Milana Lasnika za študijske ugodnosti za 4. letnik STS — met. oddelek so ugodno rešili. Vračanje študijskih ugodnosti (izven sodne poravnave) se ustavi do 31. 8. 1981. V tem času lahko imenovani koristi tudi 15 dni izredno plačanega dopusta, katerega še ni koristil. V kolikor ne bo uspešno zaključil šolanja mora vse nastale stroške povrniti. Pogodbeno se mora obvezati, da bo po končani diplomski se naprej delal v TOZD, v sorazmerju s študijskimi ugodnostmi.

— Prošnjo Mira Eržena za študij na II. stopnji metalurške fakultete so ugodno rešili s tem, da se ga po dokončanem študiju pogodbeno veže še pet let za delo v Železarni, oziroma sorazmerno pogodbenim razmerjem.

— Obravnavali so tudi stavež delavcev v tem letu in ugotovili, da je pet delavcev manj kot isti čas lanskega leta. Zmanjšala pa se je tudi odsotnost z dela. Najbolj presenetljiv je ugoden rezultat bolezenske odsotnosti.

— Ob sklepu seje so sklenili, da se Sabra Salija zaposli na delovnih nalogah čistilke v TOZD HVJ.

Dopisujte

Nekdo, ki je prvič videl to sliko, je vprašal: »ALI JE BILA EKSPLOZIJA?»

Malo začudeno je pogledal, ko smo mu odgovorili, da je tako stanje nastalo zaradi neodgovornega ravnanja nekaterih delavcev Železarne. Med te delavce spadajo tako neposredni izvajalci del, ki so tako stanje povzročili, kot tudi odgovorni (vodilni) delavci, ki tako stanje dopuščajo oz. nič ne ukrenejo rekoč: »Saj se ne da ničesar več doseči, saj je v Železarni en sam nered.»

Kakšne pa so nepravilnosti?

1. »Skladiščenje« jeklenk ni pravilno. Skladiščenje mislimo predvsem zaradi tega, ker se vse tri jeklenke (ena polna) že daj časa ne uporabljajo. Tehnični predpisi o ravnanju z jeklenkami (sem spada tudi skladiščenje) so precej strogi, denarne kazni požarnovarnostnih inšpektorjev pa precej visoke (nekateri so to že občutili).

2. Plinovod za zemeljski plin je izpostavljen mehanskim poškodbam (velik kamen, staro železo...)

3. Glede na to, da še ni odstranjena označevalna vrstica ter zemeljska dela v bližini cevovoda še niso zaključena, lahko to že smatramo kot gradbišče. Če vse ostale zahteve o gradbišču zamenjamo, najbolj pade v oči vsesplošen nered in ostri zehli, ki štrlijo iz polomljenih palet.

Poleg vseh teh potencialnih nevarnosti za poškodbe delavcev (številne poškodbe v Železarni pa še vedno raste), ne smemo zamemariti materialno škodo, ki bi bila v primeru eksplozije ali požara lahko zelo velika. Z. Z.

PREGLED SESTANKOV SDS

V minulih štirinajstih dneh smo iz šestih temeljnih organizacij ter iz dveh delovnih skupnosti prejeli le dvajset zapisnikov s sestankov samoupravnih delovnih skupin. Skupine so razpravljale predvsem o ocenah delovne uspešnosti (ponekod so volile nove delegate za ocenjevanje) ter o različni obratni problematiki. Ena skupina je obravnavala tudi osnutek samoupravnega sporazuma o temeljih srednjeročnega plana SOZD SZ in Interne banke SZ, dve pa predlog pravilnika o premakljivem delovnem času.

SDS SM peči 2 (TOZD JEKLARNA) je obravnavala proizvodno problematiko ter »Informacijo št. 21«. V zvezi z njo opozarja, da dobivajo zadnje čase od temeljne organizacije Plavž grodelj z zelo visokim odstotkom žvepla (od 1-4,8%) zaradi česar se v martinarni podaljšujejo saržni časi, čeprav pri tem martinarna ni nič kriva.

SDS čistilnica odlitkov, kovinoličarna ter jekloličarna 2 (TOZD LIVARNA) so oceno delovne uspešnosti prenesle brez sprememb še v naslednje tromesečje. SDS kovinoličarna in jekloličarna 2 omenjata, da je treba poskrbeti za prostor za zimsko zalogo livarskega peska, ki je sedaj uskladiščen na nasiplu, prav tako pa tudi za zasteklitve obrata na mestih, kjer so stekla razbita. V zvezi z zasteklitvijo je bilo dogovorjeno, da se čaka samo še na izvajalca dela.

SDS adjustaža štekel 1, 2 in 3, adjustaža bluming 1 in 3 ter odprema (TOZD VALJARNA BLUMING ŠTEKEL) na

predlagane ocene delovne uspešnosti niso imele pripomb. Nekatere od teh skupin so razpravljale tudi o koriščenju delovnega časa, o disciplini ter o uporabi zaščitnih sredstev. SDS adjustaža bluming 1 pa je imela pripombe v zvezi z delitvijo oziromnice. Mnenja je, da bi se bilo o tem, kdo je upravičen do nje, treba pogovoriti na delovnih skupinah. Na odpremi pa je bilo izrečenih več napotil, kako ohranjati red v obratu in skladišču. Ob remontu so v obratu in skladišču ter ob tiru pospravili vso reno. Da ne bi ponovno prišlo do nereda, pa bi bilo treba poskrbeti, da bi se reno nakladalo le ob prisotnosti delavca (tako se ne bi stresala za vagone ob tiru), da žerjavovodje ne bi sami odpenjali verig ter da bi bila zagotovljena kontrola mojstrov nad nakladanjem. Za ohranitev reda so potrebna skupna prizadevanja, pa tudi redna dobava vagonov za reno, menijo delavci na odpremi. Poleg tega pa predlagajo, da naj na liniji pri razrezu upoštevajo tudi želje tistih naročnikov, ki zahtevajo pločevino v zrezih od 2 do 2,5 tone.

SDS strugarna valjev Bela (TOZD STROJNE DELAVNICE) na oceno delovne uspešnosti sicer ni imela pripomb, pritožila pa se je nad ogrevanjem delavnice ter nad zaostajanjem osebnih dohodkov za rastjo življenjskih stroškov. Trdijo tudi, da se jim povišanje za pet odstotkov pri izplačilu neto osebnih dohodkov sploh ni nič poznalo. Vodja strugarne valjev v pismenem odgovoru skupini omenja, da bodo kaloriferji popravljeni predvidoma v mesecu novembru, da je bila problematika izdelave oken že dvakrat obravnavana na sestanku vodij obratov v TOZD Strojne delavnice ter da vodja priprave dela obljublja izdelavo oken takoj po remontu bluminga.

Tudi SDS vzdrževanje Javornik 1 in 2 (TOZD VZDRŽEVANJE) sta se odločili, da stare ocene delovne uspešnosti obveljajo še za naslednje tri mesece. Skupini sta kritično spregovorili tudi o nekaterih sodelavcih, ki kljub kratkemu roku in velikemu obsegu del na remontu bluminga, niso hoteli opravljati nadurnega dela, tako da je le z veliko zavzetostjo ostalih, tudi vodilnih delavcev uspelo izvesti remont do roka. Člani SDS

so se pritoževali tudi nad predolgo čakalno dobo za zobozdravstvene usluge, govora pa je bilo tudi o varstvu pri delu ter o zastajanju osebnih dohodkov za rastjo življenjskih stroškov.

SDS promet + vleka 1, 2, 3 in 4 (TOZD TRANSPORT) so na svojih sestankih izvolile nove delegate za ocenjevanje delovne uspešnosti.

SDS prodaja (DELOVNA SKUPNOST ZA KOMERCIALNE IN FINANČNE ZADEVE) se je seznanila s situacijo na Poljskem, obravnavala pa je tudi sporazum o temeljih plana SOZD SZ ter Interne banke SZ za obdobje 1981-1985. Izrečenih je bilo več pripomb, ki so se nanašale na povečanje s porabniki naših izdelkov, na ekonomske efekte povečanega izvoza ter na potrebo po natančnejši opredelitvi organizacije blagovnega prometa na ravni SOZD.

Na sestankih SDS raziskovalni oddelek, operativna izgradnja ter materialna služba novogradnji (DELOVNA SKUPNOST ZA EKONOMIKO, TKR IN NOVOGRADNJE) pa je osrednjo temo predstavljala razprava o predlogu pravilnika o premakljivem delovnem času. Izrečenih je bilo več pripomb. Omeniti pa kaže predvsem težave, na katere opozarjajo SDS operativna izgradnja ter materialna služba novogradnji, ki izvirajo iz specifičnosti dela v operativni in v skladiščni službi. Ker je večkrat dnevno treba biti na objektih, ki se nahajajo na različnih lokacijah železarne, bo namreč zelo težko voditi evidenco prisotnosti skladno z navodili za koriščenje premakljivega delovnega časa z žigosanjem kartic. Predlagatelj bi moral torej dati dodatno navodilo, kako ravnati v takem primeru. Nadalje opozarjajo, da bo za materialno skladiščno službo (zaradi nizke zasedbe) težko uporabljati premakljivi delovni čas, kajti eden ali dva prisotna delavca (na primer od šeste do osme ure) bosta težko opravila potrebno delo. O uvedbi premakljivega delovnega časa v tem oddelku bi bilo torej treba še razmisliti.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje — Božidar Lakota

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

DEJAVNOST OSNOVNE ORGANIZACIJE ZSMS KS ŽIROVNICA

V tem prispevku o delu mladih v krajevni skupnosti Žirovnica v okviru OO ZSMS moramo omeniti probleme in uspehe, ki spremljajo dejavnost mladih in o katerih smo govorili na volilni konferenci, ki je bila 19. oktobra. Pri tem ne gre za specifične žirovniške probleme, ampak za probleme s kakršnimi se srečujejo skoraj vse OO ZSMS v krajevnih skupnostih; za specifično gre le v toliko, da je OO ZSMS iz KS Žirovnica te probleme v tem obdobju dokaj uspešno obvladovala in ni dovolila, da bi zaradi njih bila ogrožena družbenopolitična angažiranost mladih v krajevni skupnosti. Na žalost pa o svojem delu nismo dovolj obširno obveščali javnosti in tudi naši prispevki v časopisu Železar so bili izredno redki.

Glede materialnih pogojev dela ni bilo težav, ker nam krajevna skupnost Žirovnica vsako leto dodeljuje dotacijo, ki resda ni velika, niti poklonjena, vendar zadošča za redno delo. Isto velja za prostor, ki nam ga je za sestanek in eventualno organizacijo klubskih večerov odstopilo TVD Partizan; problem dobiti prostor pa ni bil niti pri DPD Svoboda. Krajevni skupnosti in osnovni šoli Gorenjski odred. Zavedamo pa se, da bi mladina vseeno rabila stalen prostor za delo in glede tega se dogovarjamo s TVD Partizanom iz Žirovnice. Tudi glede financiranja smo mnenja, da dosednji način financiranja ni ustrezen in se bomo trudili, da se financiranje sistemsko uredi, za kar se sicer prizadeva tudi OK ZSMS Jesenice.

Odnosi z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami, društvi in krajevno skupnostjo so dobri. Ograme, ne dovolj izkoriščene rezerve pa so v osnovni šoli, zlasti pri kontinuirani službi za mlade, ki prej kot pridni učenci in dejavni na področju interesnih aktivnosti v osnovni šoli, po končani šoli postanejo »izgubljeni«. Prav ti mladi pa bi bili lahko kasneje ob nadaljnjem razvijanju aktivnosti

dobri mentorji in kadri pri društvih. Žal pa OO ZSMS te kontinuitete ne more zagotoviti in praksa je, da se takoj po končani šoli, dela v OO ZSMS oziroma v društvih, kolektivnih članih ZSMS, udeleži le malo mladih, saj praktično ni nikogar, ki bi jih uvažal v to dejavnost že v času šolanja, izven okvira osnovne šole. Šola tega stanja sama verjetno ni sposobna reševati, ampak bo potrebna, če bomo iskreno želeli zagotoviti stalno dejavnost mladih v KS, širša aktivnost in izdelan pristop.

V odnosih z drugimi družbenopolitičnimi dejavniki opažamo, da kljub sicer dobremu sodelovanju, še vedno naša skupna aktivnost ni usmerjena v enotno akcijo, doseganje enotnega cilja, kar je posledica nedvomno neizdelanega planiranja aktivnosti, hkrati pa opažamo tudi, da se OO ZSMS jemlje včasih preveč »po domače«, kot privesek različnih društev in organizacij. Delo mladine se mora odražati ravno v društvih in drugih družbenih organizacijah, osnovna organizacija ZSMS pa je usmerjevalka in koordinatorka aktivnosti mladine na vseh področjih v okviru SZDL. Prav ne dovolj dosledna dejavnost KK ZSDL pa je, po našem mnenju, poglavitni vzrok, da prihaja do takih enostranskih gledanj na OO ZSMS. Zlasti pozitivno pa vrednotimo sodelovanje z OO ZKS Žirovnica, ki s svojimi pobudami in usmeritvami pravzaprav samo potrjuje naše delovanje v smislu uveljavljanja pobud in prizadevanj mladih v OO ZSMS.

Na konferenci smo izpostavili tudi velike, neizkoriščene možnosti mladine pri urejanju krajevnih skupnosti, vendar predsedstvo samo, ob zdajšnji angažiranosti, te naloge prav gotovo ne bi zmoglo izpeljati. Pomembna aktivnost, ki jo vodi OO ZSMS KS Žirovnica, je tudi krepitev vezi s pobrateniimi Beograjčani.

Prav tako v delovanju OO ZSMS velja opozoriti na idejnopolitično delo aktivna mladih komunistov pri OO ZSMS. AMK je bil zlasti aktiven po svojem nastanku, vendar verjamemo, da bo novo vodstvo OO ZSMS KS Žirovnica iz izrednim elanom, s katerim se je lotilo še neresenih nalog OO ZSMS, ponovno polno angažiralo aktiv k uspešnemu idejnopolitičnemu delu, kar bi morala

biti osnovna, dolgoročna naloga OO ZSMS.

Delovanje OO ZSMS KS Žirovnica je specifično glede na velikost krajevnih skupnosti. Tako je prišlo do pojave, da se je aktivnost organizacije skoncentrirala v vaseh od Breznice do Most in da v njenem delovanju in vplivu zlasti vasi Dolskove, Smokuč in Rodine, niso zajete. To je zlasti »boleča« zato, ker vemo, da so v teh vaseh zelo aktivni mladi v okviru gasilskega društva Smokuč in da dosegajo pri tem lepe uspehe na raznih tekmovanjih. Verjamemo, da bo novo predsedstvo OO ZSMS KS Žirovnica pri širjenju vpliva OO ZSMS v te vasi imelo bolj srečno roko in da bomo lahko resnično v okviru fronte mladih zajeli vse mlade na področju KS, ki jo predstavlja OO ZSMS KS Žirovnica, v kolikor od mladih iz teh vasi ne bi prišlo do drugih pobud.

Glede same volilne konference OO ZSMS KS Žirovnica, na kateri smo kljub zgolj volilnemu značaju, člani starega predsedstva podali svoja poročila in ugotovitve, velja poudariti, da je bila za razmere KS Žirovnica izredno dobro obiskana, saj se je udeležilo čez 80 mladih. Žal pa na njej ni bilo nekaterih pomembnih družbenopolitičnih dejavnikov v KS Žirovnica.

Na krajevni konferenci je bilo s glasno izvoljeno tudi novo predsedstvo OO ZSMS v naslednji sestavi: predsednik: JANI MALLY, namestnik: VITO ERLAH, sekretar: MARJANA ČRNILEC, namestnik: ROLANDA DOLAR, blagajnik: BOŽENA SUDŽUROVIČ, sekretar AMK: TONE KOSELJ (izvoljen v aktivu), člani: TONE DOLENEC, Zdenko MEZEK, Mohor BOGATAJ, informator: Renata FUHS.

Tudi odslej bo OO ZSMS imela tri komisije in sicer: za šport in prireditve (predsednik Andrej AVSENIK), za kulturo (Rolanda DOLAR), za informiranje in za razvijanje turistične dejavnosti ustanovljeno družino počitniške zveze (Alenka KATNIK), ki bo okrepjena skrbela za povezavo s Turističnim društvom Žirovnica.

Člani starega predsedstva smo novemu obljubili vsestransko pomoč pri delu OO ZSMS KS Žirovnica in mislim, da je resnična želja vseh mladih v KS Žirovnica, da OO ZSMS nadaljuje v zastavljenem tempu.

Zdenko Mezek

PROGRAMSKO-VOLILNA KONFERENCA MLADIH V TOZD ŽIČARNA

V sredo, 22. oktobra, so mladi iz osnovne organizacije ZSMS TOZD Žičarna imeli programsko-volilno konferenco. Po uvodnem pozdravu je dosednji predsednik OO ZSMS predlagal v potrditev novo izvoljeno predsedstvo in program dela za naslednje obdobje.

Za novega predsednika je bil izvoljen Marjan Pihler, za sekretarja pa Iztok Jovičič. Izvolili pa so tudi referente za ljudsko obrambo in družbeno samozaščito, za idejno-politično delo, za šport, za kulturo in za informiranje. Predlagali so možne kandidate za šolo mladih samoupravljalcev in sicer: Marjana Pihlerja, Iztoka Jovičiča in Manojlo Nudič.

Program dela, ki so si ga zadali mladi v TOZD Žičarna ima zelo obširen obseg.

Okrepiti morajo akcijo za izbor najboljšega mladega delavca – samoupravljalca. Komisijo, ki bo odgovorna za izvedbo te akcije, bodo sestavili iz članov vseh družbenopolitičnih organizacij in vodstva TOZD. Pri izbiranju najboljšega mladega delavca – samoupravljalca pa bodo upoštevali njegovo uspešnost na delovnem mestu, aktivnost v družbenopolitičnih in družbenih organizacijah.

Izrazili so željo po aktivnem sodelovanju mladih v samoupravnih organih in predlagali, da bi vsa gra-

diva, o katerih razpravljajo na sestankih samoupravnih delovnih skupin pošiljali tudi predsedstvu osnovne organizacije ZSMS.

Ustanovili bodo aktiv mladih komunistov, za katerega so zadolžili predstavnika sekretariata osnovne organizacije zveze komunistov.

Na konferenci so govorili tudi o izobraževanju mladih. Referent za informiranje naj bi izbiral aktualne teme in jih s predsednikom posredoval ostalim članom osnovne organizacije ZSMS TOZD Žičarna. Mlade naj bi usmerjali v vse oblike izobraževanja.

Največ poudarka pa je bilo dano prizadevanju mladih pri izvrševanju nalog in ukrepov za stabilizacijo gospodarstva. Zlasti so poudarili zbiranje sekundarnih surovin v TOZD in vključevanje mladih v družbeno samozaščito in ljudsko obrambo. Odrasli naj bi mlade usmerjali v večja delovna zavzetost in odgovornost mladih pri njihovem delu in boljša delovna in tehnološka disciplina. V programu dela so vnesli tudi čiščenje žerjavov in okolice TOZD.

Za športno in kulturno življenje bodo skupno skrbeli z osnovno organizacijo sindikata. Izvedli bodo anketo o interesih mladih na kulturnem področju.

Obvezali so se tudi, da bodo redno informirali o svoji dejavnosti.

Simona Mastnak

Sodelavca pri signiranju debele pločevine (Foto I. Kučina)

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje...

Tito

ZAŠČITA ŽIVALI OB KEMIČNEM NAPADU

PRVA POMOČ. Živini, ki je bila kontaminirana z mehurjevci, damo prvo pomoč takoj, ko jo privedemo s kontaminiranega ozemlja, vendar poleti najpozneje 5 minut po kontaminaciji, pozimi pa 10 minut. Opravijo jo lastniki živine in delavci živilno-rejskih delovnih organizacij. Kapljice odstranijo s kože z vato, cunjami ali podobnim zasilnim materialom. Delati je treba previdno in kapljice pobrati po koži navzdol, da strupa ne bi utrlj v kožo ali prenesli na nezastrupljene dele. Ko kapljice strupa odstranijo s kože, dekontaminirajo kontaminirane dele telesa s klorovim apnom v obliki kaše (2 dela klorovega apna in 1 del vode) ali s klorovim mlekom (10-odstotna raztopina klorovega apna v vodi) in sicer tako, da jih s svetlo iz krp nanašajo na kožo. Po 10 minutah dekontaminirane dele pazljivo sperajo, po možnosti s toplo vodo. Če ni klorovega apna, je treba žival po kontaminiranih delih kože deset minut umivati z milnico, nato pa še sprati s čisto vodo. Zatem mokre dele kože posušijo s čistimi suhimi cunjami, mehkim senom ali podobnim. Nato z vato ali s čistimi krpami, namočenimi v blago raztopino sode bikarbone ali hiperpermana, zbrisejo še oči in kožo okrog njih ter nozdrvi. Če je žival močnejše kontaminirana, jo je treba nato odvesti na popolno dekontaminacijo. Pri malo kontaminirani živini zadošča prej navedena dekontaminacija, vendar je treba žival po njej opazovati in, če se opazijo znaki zastrupitve, jo je treba odvesti na dekontaminacijsko postajo, kjer bodo opravili popolno dekontaminacijo.

KRVNI VOJNI STRUPI

Krvni vojni strupi so lahko hlapljive brezbarvne tekočine. Glavna predstavnika teh strupov sta klorcian in cianovodikova kislina. Uvrščamo jih v skupino kratkotrajnih vojnih strupov. Poleti se na odprtem prostoru zadržijo največ 10–15 minut. Krvni vojni strupi so strupi s splošnim učinkom. V organizem prodirajo skozi dihalo. Povzročajo zastrupitev krvi, in to tako, da preprečujejo normalno oskrbovanje celic s kisikom.

Nadaljevanje

POHOD MLADIH PROSTOVOLJCEV TERITORIALNE OBRAMBE

Na taktičnih vajah na Bohinjski Beli smo se domenili, da bi v jeseni organizirali dvodnevni pohod po kurirskih poteh in da obiščemo spominska obeležja iz narodnoosvobodilne borbe.

Teden dni pred odhodom smo dobili pozive in v soboto, 26. oktobra smo se zbrali pred osnovno šolo Karavanskih kurirjev NOB na Koroški Beli. Slabo vreme nam ni preprečilo, da se ne bi podali na pot. Ko smo prispeli do Valvasorjevega doma pod Stolom nas je tam že čakala topla peč in čaj. Med tem, ko je zunaj pihala burja, smo se mladi zbrali v jedilnici in poslušali predavanje podpredsednika izvršnega sveta skupščine občine Teodorja Kreuzerja o gospodarski politiki v jeseniški občini. Po kratkem odmoru pa smo prisluhnili še predavanju Staneta Križnarja o zunanji politiki. V razgovoru s tovaršem Kreuzerjem so bila postavljena zanimiva vprašanja, med drugim tudi preče vprašanje mladih, kam po končanem šolanju, glede na to, da v naši občini ne dobijo ustrezne zaposlitve. Po razgovoru smo si ogledali nekaj filmov, ki so prikazovali mlade prostovoljce v vojnih razmerah.

In prišla je končno večerja skromna, a zelo dobro pripravljena. Po večerji pa je bilo »veselo« tako vsaj pravi naš »ata« Caf, namreč. Peli smo in se zabavali in tudi nekaj šaljevcev je bilo med nami, ki so nas zabavali. Po vojaško smo morali spat in že zgodaj zjutraj smo vstali. Najprej jutranja telovadba nato pa

pospravljanje postelj. Po zajtrku smo imeli mladinski sestanek, kajti tudi pri nas ne gre brez mladinske organizacije, saj smo še vsi člani ZSMS. Obravnavali smo tiste, ki jih ni bilo med nami, ker resnično zaslužijo grajo. Vsak prostovoljec bi se moral zavedati, da je zaprisega nekaj velikega, obvezujočega in odgovornega! Po sestanku smo krenili po kurirskih poteh. Obiskali smo nekaj spominskih obeležij in se poklonili tovaršem, ki so padli za našo svobodo. Prispeli smo na Pristavo h granicarjem, ki čuvajo meje naše domovine. Tam sta nas že čakala nekdanja borca in kurirja Cankarjevega bataljona tovariša Jaka Klinar in France Treven. Tovariš Klinar, ki ga bolj poznamo kot zelo dobrega zgodovinarja, nam je povedal nekaj veselih in žalostnih dogodkov iz vojnih časov. Zanimivo ga je bilo poslušati. Tudi tovariš Treven nam je povedal nekaj o dogodkih ob koncu vojne. Tovariša smo izrazili željo, da bi se naša teritorialna enota imenovala po Cankarjevem bataljonu. Bila sta zelo vesela in zadovoljna in bosta to sporočila odboru bataljona. Želimo, da bi čimprej dobili to ime in nadaljevali tradicijo tega bataljona.

Želimo si še več takih pohodov in da bi imeli več časa za obujanje spominov iz narodnoosvobodilne borbe. Dvodnevni pohod mladih prostovoljcev je bil dobro organiziran in radi se bomo še odzvali, vendar želimo v večjem številu.

Jure Svätlin

SEJA KONFERENCE MLADIH V KRAJEVNIH SKUPNOSTIH

V četrtek, 23. oktobra je bila volilno programska seja konference mladih v krajevnih skupnostih pri OK ZSMS Jesenice. Prisotnih je bilo 16 delegatov, ki so zastopali osem osnovnih organizacij. Na konferenci so najprej izvolili delovne organe, nato pa je dosednji predsednik podal poročilo o delu konference v preteklem mandatnem obdobju.

V razpravi na poročilo so delegati ugotavljali:

– da je anketa o interesih dejavnosti mladih vprašljiva, saj so lahko interesi aktivni (mladinec deluje aktivno), lahko pa so pasivni (mladinec se sicer zanima za določeno dejavnost, vendar pa je aktiven le včasih).

– da se je v krajevnih skupnostih treba čim bolj povezati s šolami.

– da mora biti dejavnost osnovnih organizacij planirana tako, da je zanimiva za širok krog mladih v krajevni skupnosti.

– da je bilo v letošnjem šolskem letu s šolami dogovorjeno, da bodo osnovni organizaciji ZSMS v krajevnih skupnostih odstopile se-

zname internih aktivnosti mladih, ki so zaključili osnovno šolo, vendar niti ena osnovna organizacija do sedaj te evidence ni dobila,

– da je idejnopolitično delo v krajevnih skupnostih slabo, kar se potem odraža v delegatskem sistemu in delu osnovnih organizacij.

Sprejeli so tudi sklep, da je nujno v vseh osnovnih organizacijah okrepiti sodelovanje z družbenopolitičnimi organizacijami in krajevno samoupravo.

Za novega predsednika konference mladih v krajevnih skupnostih je bil ponovno izvoljen Branko Jeršin iz OO ZSMS Podmežakla, za sekretarja pa Klemen Šranc, iz OO ZSMS Plavž. Predsedstvo tudi vnaprej sestavljajo predsedniki OO ZSMS iz vseh enajstih krajevnih skupnosti.

Delegati so na četrtkovi volilno programski seji konference sprejeli tudi program dela za naslednje mandatno obdobje.

MJ

Vsi smo že bili kdaj ali pa še bomo v situaciji, ko nam kdo pripoveduje o kakem aktualnem dogodku. Ne da bi preverili resničnost podatkov, to hitimo pripovedovati prijateljem, sorodnikom in znancem. Dogaja se celo, da kličemo koga, ki je v bolj oddaljenem kraju po telefonu in mu povemo o dogodku, za katerega smo slišali. Potem ti ljudje pripovedujejo o tem svojim znancem in tako se zgodba širi od človeka do človeka, iz kraja v kraj, pri tem pa se spreminja vsebina, ne da bi kdo preveril njeno resničnost. Vprašamo se, od kod tak pojav. Verjetno je šlo za pripovedovanje dogodka, ki je bil trenutno zanimiv, pa so ga ljudje nekritično sprejemali in prinašali ter na koncu ugotovili, da je bilo vse skupaj laž.

Take nepreverjene trditve, ki se običajno širijo ustno, od človeka do človeka, vsakokrat z malo spreminjeno vsebino, se imenujejo govoriče.

V vsakdanjem življenju se srečujemo s številnimi govoricami. Znanost je zgodbe o trgovcih, ki jih pogosto uporabljajo, kadar se želijo znebiti kakšnega blaga. Dovolj je, da razširijo vest, da primanjkuje ali da bo vsak čas zmanjkalo kakšnega artikla, pa zaloge takoj poidejo. Tako se je dogajalo pred nedavnim s sladkorjem, pralnim praškom in nekaterimi drugimi živili, s katerimi so si nekateri napolnili že tako tesna stanovanja.

Človek velikokrat sprejme mnenje drugih upravičeno, dogaja pa se, da sprejme tako mnenje tudi takrat, kadar zanj nima logičnega opravičila. Kdaj pride do tega, znanost še do danes ni dokončno pojasnila. Prevladuje prepričanje, da ta sprejemljivost obstaja in da je odvisna od več dejavnikov: od narave situacije, v kateri se govoriče širijo, od vsebine samih govoric, od osebe, ki te govoriče širi in od osebe, ki jih sprejema.

Govoriče se običajno pojavijo v izrednih in kriznih situacijah (potresi, poplave, lakota, bolezni, vojne, ekonomska in politična kriza). Kadar je človeško življenje neposredno ogroženo (naravna nesreča ali vojna) ali obstaja posredna nevarnost (pričakovane neke nevarnosti), človek doživlja veliko psihično in fizično obremenitev, ki se kaže v negotovosti, bojazni in strahu za obstanek.

Takšna krizna situacija je tudi sedanja napetost med blokovskimi silami, ki povzroča zaskrbljenost in negotovost vsega človeštva, ker zadeva tudi dele sveta, ki ne pripadajo nobenemu bloku. Negotovost je tem večja, ker ni mogoče predvideti izhoda iz take situacije. Ker je eden izmed virov človekove varnosti tudi ta, da zve čimveč o svetu, v katerem živi, ni čudno, da poskuša človek v taki situaciji pojasniti posamezne dogodke na kakršenkoli način, ker je vse skrajno nejasno in nevarno za njegov obstanek. Zato mu prinaša vsaka vest, četudi je neresnična, trenutno olajšanje.

Če je vsebina govoric trenutno pomembna, zanimiva in dramatična, lahko postane predmet pripovedovanja. Večkrat so v govoricah konkretni podatki (imena ljudi, kraj, datum, število, čas itd.), zaradi katerih jih je lažje širiti. Znano je tudi, da

se vsebina govoric med širjenjem menja. Posamezni elementi se izgubljajo iz pripovedovanja, dodajajo se novi. S temi podatki naj bi se dogodek boljše pojasnil ali pa se s tem izražajo želje, upi, bojazni, sovraštvo tistega, ki govoriče širi, tako da pride tu do izraza tisti srbohrvatski izrek: »Što je babi m'lo to joj se snilo«.

Pri nastajanju govoric ima pomembno vlogo osebni faktor. Vsi ljudje namreč niso enako dovzetni za sprejemanje in širjenje govoric. Ljudje to delajo zavestno ali podzavestno. Kadar gre za podzavestno širjenje govoric, gre za ljudi, ki imajo negativna stališča o nekaterih vrednotah in kriterijih v naši družbi. Po drugi strani pa so to ljudje, ki hočejo biti v središču pozornosti, pa četudi to dosežejo z lažjo. Sem spadajo tudi ljudje, ki imajo osebne probleme, pa zanje krivijo druge in s širjenjem govoric lajšajo situacijo. To so lahko tudi čustveno in umsko nezreli, boječi ali živčni ljudje ter psihopati. Vsi ti potem z govoricami podzavestno sproščajo nakopičeno agresivnost, strah, sovraštvo.

Govoriče se lahko širijo tudi zavestno, namenoma, kar pa je že dejavnost sovražne psihološke propagande dejavnosti.

Vojna je glede na svoje posebnosti zelo ugodna za širjenje govoric. Najpogostejše so to govoriče iz katerih vejejo strah, razdor in sovraštvo. Taki primeri so znani iz vseh vojn. Primer druge uspešne govoriče je tisti iz druge svetovne vojne, ko so Japonci med ameriški vojniki na Novi Gvineji razširili govoriče, da uporaba tablet proti malariji povzroča popolno spolno impotentnost. Vojaki so zavračali to zdravilo in množično zbolevali. Tako so te govoriče povzročile večje izgube kot vse japonsko orožje. Pogosto se take govoriče širijo v obliki parol, fraz, besed in povzročajo panične reakcije.

Tudi naša država je bila bombardirana z govoricami. Nacisti so jih širili, da bi v ljudeh vzbudili nezaupanje, strah in sovraštvo med narodi in narodnostmi. Tudi kasneje so bile govoriče ena izmed dejavnosti proti naši državi. Sem spadajo laži o naših vodilnih politikih, o njihovem bogastvu, deponiranju denarja v tujih bankah, šolanju njihovih otrok v tujini na državne stroške itd. Take govoriče izkorišča sovražnik proti našim oboroženim silam in civilnemu prebivalstvu tudi v miru.

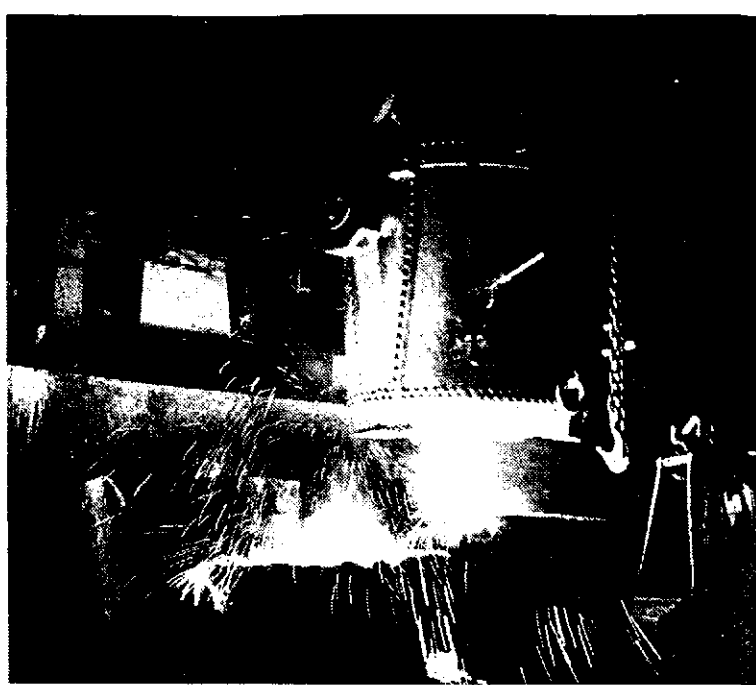
predvsem pa v kriznih situacijah, na kar je treba zelo paziti.

Ne smemo pozabiti na pogosto obliko govoric v miru in vojni — politične šale. Predmet takih šal so pogosto tudi naši voditelji, samoupravljanje, odnosi v oboroženih silah, ki jih sovražnik spretno napereja proti naši državi.

Izredne situacije v miru, predvsem potresi, so tudi ugodne za širjenje govoric. Poleg rušilnega učinka stihije kot realnega povoda za neprilagodljivo in destruktivno obnašanje, so tudi govoriče pogosten vzrok za tako obnašanje. To so navadno govoriče, ki so nastale iz strahu in so lahko vzrok za panično reagiranje prebivalstva. Poleg teh govoric se pogosto širijo tudi govoriče o nadnaravnih pojavih. Vse te izredne situacije so ugodne za psihološko-propagandno dejavnost. Širjenje pospešujejo tudi objektivni razlogi, ker je zaradi tehnične neizvedljivosti oteženo informiranje.

V naši državi je bilo že dosti katastrofalnih situacij, pa tudi govoric, ki se jih še dobro spominjamo. Poznamo govoriče ob skopski in banjalški katastrofi in prav tako ob črnogorski. Izkušnje pričajo, da v takih situacijah ni dovolj fizično poskrbeti za ljudi, treba jih je tudi psihično spodbujati. Zato je treba poleg mentalno-higienih ukrepov tudi blažiti trenutno psihično napetost, ker so vse hude nesreče tako krute, da celo normalne osebnosti postanejo neprilagodljive in tudi destruktivne. Take reakcije spodbujajo tudi različne govoriče, ki lahko nastanejo spontano ali pa z določeno nameno, zato jim moramo posvetiti posebno pozornost.

Ker govoriče nastajajo v glavnem tam, kjer primanjkuje informacij o negotovih in nejasnih situacijah, je eden najpomembnejših pogojev za to, da jih preprečimo, pravočasna in popolna informacija, ki razjasni situacijo. Dogaja se, da ljudje ne zaupajo informacijam, zato je treba zagotoviti pogoje, ki omogočajo, da ljudje vprašujejo. Ta vprašanja omogočajo kritično mišljenje, drugače lahko vsak postane žrtev govoric. Zato moramo pri preventivnem delu poučiti ljudi o govoricah, kako nastanejo in kako se širijo. Treba je razvijati kritično mišljenje pri ljudeh in občutljivost za vse, kar je podobno govoricam. Govoriča je predvsem zelo sugestivna, to je vpliva na ljudi. Če dvomimo o resničnosti govoric, njena moč popusti. Kako zbuditi dvom? Treba je analizirati govoriče, zbirati dokaze proti njim, ne pa ponavljati vsebine govoric, kakor smo jih slišali, kajti zgodilo se bo prav nasprotno: namesto, da bi govoriče demantirali, jo bomo širili. Informacija, ki prikazuje nova dejstva, mora biti prepričljiva, kratka in jasna. Če je treba, jo moramo stalno ponavljati. Ni učinkovito, če govoriče tiskamo javno z namenom, da bi jih pojasnili. Objavljati je treba samo jasna dejstva, ki zanikajo govoriče, treba je dati dobro, popolno, in ne odvečno informacijo. Obstajajo situacije, v katerih lahko opravičimo slabo informiranje s številnimi objektiv-

Vlivanje jekla (Foto I. Kučina)

nimi okoliščinami, tehnične ali kake druge narave. To so vojne situacije ali naravne nesreče.

Vsak človek se lahko sam zaščiti pred vplivom govoric. Ko zasliši zgodbo o nekem dogodku, se mora vprašati, od kod je prišla informacija, na kaj se nanaša, kdo mi jo je povedal, kakšna je reakcija okolice nanjo itd.

Izkušnje so tudi pokazale, da se govoriče širijo tam, kjer ljudje niso dovolj angažirani. Ukvarjanje z neko dejavnostjo zmanjšuje možnost sprejemanja in širjenja govoric. To pomeni, da ne smemo podcenjevati vpliva govoric. Govoriče kot najstarejša propagandna dejavnost niso izgubile svojega pomena, kljub izrednemu razvoju množičnega komuniciranja. V številnih agresivnih državah se ljudje usposablajo za širjenje govoric. S tem se povečuje njihova prodorna moč. Vse bolj se uporabljajo govoriče, ki so pomembne za mikrookoličino in vnašajo vanjo razdor in nezaupanje. Boj proti takim govoricam je še težji.

Današnja situacija v svetu postaja vse nevarnejša za mir in varnost, kar ustvarja ugodne pogoje za širjenje govoric, tako načrtno kot tudi spontano. Tudi naša država ni izvzeta. Načrtno se širijo razne govoriče o nestabilnosti političnega sistema, o nacionalni nestrpnosti, o ekonomskih težavah itd. Nameni takih govoric so jasni: oslabil borbena duha ljudstva za obrambo, prikriti resnico o naših uspehih, povzročiti negotovost in nezaupanje v vodstva in zvezo komunistov.

Intelektualci, družbenopolitični in vodilni delavci so zanimive osebnosti, zato se širijo govoriče o njih in se manipulira z njimi. S temi govoricami se ustvarja na eni strani negativno razpoloženje mednarodne javnosti do naše države, njene notranje in zunanje politike, na drugi

strani pa negativno razpoloženje naših ljudi do našega razvoja. Vse to jasno priča, da ni dovolj trenutna reakcija, če ni predhodne trdne vzgojno-izobraževalne in idejnopolitične dejavnosti med prebivalstvom in pripadniki oboroženih sil.

Zato posvečamo posebno pozornost družbeni samozasčiti, ki pomeni sistem ukrepov in dejavnosti, ki jih organizirano izvajajo občane, organizacije združenega dela in druge organizacije. Neprestano je treba dvigati politično zavest, razvijati čut odgovornosti in budnosti. V izrednih in kritičnih situacijah je treba pravočasno reagirati. Za učinkovito zaščito in obrambo so potrebni naslednji pogoji: trdna idejna opredeljenost, solidna ideološka izobrazba, visoka stopnja samouprave socialistične zavesti, čut popolne odgovornosti in budnosti, poznavanje ustreznih pravil in predpisov, dobra objektivna informiranost in varnostna vzgoja.

Iz revije Obramba in zaščita pripravil: Jože URH

Železarski globus

LR KITAJSKA

Ceprav cenijo v tej državi skupne zaloge železove rude na 44 milijard ton, je vendar v teh rezervah precejšnja količina nizko kakovostne rude. Zato predvidevajo že v prihodnjih letih znatno povečanje uvoza visoko kakovostne železove rude, predvsem iz Avstralije, pa tudi iz Brazilije, Indije in LR Koreje. V ta namen gradijo nekaj novih pristanišč, medtem ko nekatera obstoječa širijo in modernizirajo za sprejem ladij velikih nosilnosti.

TEHNIČNI FELTON - TEHNIČNI FELTON - TEHNIČNI FELTON - TEHNIČNI FELTON - TEHNIČNI

PREMOG IN JEDRSKA ENERGIJA V OSPREDJU

Vsaka tri leta se sestanejo energetski strokovnjaki iz vseh delov sveta na svetovni energetski konferenci. Predzadnja je bila leta 1977 v Carigradu, zadnji pa je bil gostoljubje München. Ta zbor niti ne odloča, niti ne svetuje, temveč predstavlja reprezentativno informacijsko telo mednarodnega energetskega gospodarstva. Na letošnjem zasedanju je konferenca tudi prvič obravnavala družbene in ekološke probleme povezane s svetovno proizvodnjo in porabo energije. Energetski strokovnjaki zahodnega sveta, iz socialističnih držav in držav v razvoju so bili pri ocenjevanju mnogih osnovnih vprašanj enotni, bilo pa je tudi različnih pogledov in živahnih razprav.

NAFTE JE VEDNO MANJ

Znano je, da se bodo svetovne zaloge nafte v bližnji prihodnosti pričele zniževati. Na zadnji konferenci v Carigradu je prevladovalo mnenje, da bo svetovna proizvodnja nafte v zadnjem desetletju dosegla najvišjo količino in bo potem hitro padala. Na letošnji konferenci so nekateri strokovnjaki zastopali stališče, da lahko že na sedanji ravni računamo na uravnoteženo proizvodnjo in zato tudi na časovno podaljšanje trajanja zalog. Takšno mnenje je zastopal tudi generalni sekretar naftnega združenja OPEC Ortiz, medtem, ko so nekateri strokovnjaki celo govorili o možnem zmanjšanju povpraševanja po nafti iz držav OPEC že do leta 1985. Danes znani podatki kažejo, da bodo glede na današnjo porabo že v 28 letih izčrpane naftne rezerve iz konvencionalnih nahajališč.

Zaradi takšne perspektive je bila razumljiva zahteva za zmanjšanje porabe nafte in pri tem naj bi prednjačile industrijsko razvite države. Številke, potrebne za uresničitev te zahteve je podal direktor mednarodne energetske agencije (IEA). Ob predpostavki, da bodo izvedeni največji napor pri proizvodnji nadomestnih virov energije in njenem varčevanju bi bilo možno zmanjšati dnevni uvoz v državi IEA s sedanjih 24 milij. sodčkov (1 sodček je 159 litrov) na 20 milij. v letu 1990 in do leta 2000 na 17 milij.

Nadomestitev nafte z zemeljskim plinom predstavlja, kot so ponovno ugotovili udeleženci konference, samo časovno omejeno rešitev. Svetovne rezerve tega goriva, bi bile pri stalni porabi v današnjem obsegu porabljene v 46 letih. Z ozirom na povečan obseg mednarodne menjave računajo strokovnjaki, da

bo do leta 1990 narasel delež utekočinjenega plina s sedanjih 22 % na 41 %.

V zvezi z zmanjševanjem svetovnih zalog nafte konvencionalnega izvora, bo pridobila na pomenu uporaba danes komaj izkoriščenih rezerv oljnih škrljavcev in peskov. Podatki o razpoložljivih svetovnih rezervah se gibljejo z ozirom na predpostavljeno ekonomsko vsebnost nafte med 200 in 400 milijardami ton. Danes že dosega v Sovjetski zvezi in LR Kitajski letno proizvodnjo 35-50 milij. ton nafte iz teh virov, medtem ko obstajajo v državah zahodnega sveta šele poskusne naprave. Na konferenci je prevladovalo mnenje, da je podvojitev cene nafte imel za posledico povečanje ekonomičnosti proizvodnje te vrste nafte, vendar so pri povečanju proizvodnih zmogljivosti glavna ovira visoki investicijski stroški.

ZADRŽANA OCENA MOŽNOSTI PREMOGA

Na osnovi ene izmed študij so zanesljive zaloge premoga z možnostjo izkoriščanja dvakrat tako velike kot nafte in zemeljskega plina. Ob upoštevanju dodatnih rezerv je razmerje celo 6:1. Velike možnosti premoga za bodočo preskrbo z energijo so danes ocenjene še bolj zadržano kot pred tremi leti v Carigradu. Vzrok za to so gospodarski in infrastrukturni pogoji, povezani z izkoriščanjem. Kot dokaz za to trditev služi poročilo: Svetovna energija — pogled naprej do leta 2020, ki je izšlo leta 1978 po deseti svetovni energetski konferenci. Ta navaja podatke za možen prispevek premoga k proizvodnji primarne energije v letu 1985, katerega so sedaj že znižali za skoraj 10 %.

Eden izmed strokovnjakov je med drugim povedal, da predstavlja pridobivanje premoga na eni strani jamstvo za odziv na drugi strani za dobavo. Nadalje so strokovnjaki ponovno opozorili, da bodo potrebne velike investicije, če želimo še pred letom 2000 doseči pri energetski preskrbi večji delež utekočinjenega in vplinenega premoga. Danes obratuje samo v Južnoafriški republiki normalna naprava za utekočinjenje premoga. Na osnovi podatkov, ki jih je navedla neka zahodnonemška rudarska raziskovalna ustanova, bi bilo mogoče ob nizkih cenah premoga izdelovati s hidriranjem tekoče gorivo iz premoga, ki bi bila že danes sposobna konkurirati nafti.

Problemi, ki nastanejo z zaščito okolja pri uporabi premoga, je mogoče pri utekočinjenju obvladati na podoben način kot pri naftnih rafinerijah. Ističasno pa je bila potrjena tudi ugotovitev, da emisijo ogljikovega dioksida, za katero smatrajo nekateri znanstveniki, da lahko škodljivo vpliva na celotno klimo, ni mogoče preprečiti pri uporabi konvencionalnih nosilcev energije za pridobivanje toplote.

NEPOGREŠLJIVA JEDRSKA ENERGIJA

Potrebo uporabe jedrske energije za premaganje energetskih problemov na enajsti svetovni konferenci ni nihče zani-

kal. Strokovnjaki so si bili edini tudi v tem, da morajo pri izkoriščanju jedrske energije prednjačiti industrijsko razvite države. S tem bodo znižali porabo nafte v korist držav v razvoju. Ta ideja je imela svojo osnovo v spoznanju, da zahteva uporaba nafte manjše tehnično znanje in manj infrastrukture.

Na delež jedrske energije v bodoči energetski preskrbi posameznih držav, bi naj vplivale njihove lastne energetske rezerve. To pomeni, da bi naj čimveč jedrske energije uporabljale predvsem tiste države, ki so navezane na velik uvoz klasičnih nosilcev energije.

Ze omenjeno znižanje uvoza nafte do leta 2000, predpostavljajo v istem obdobju petkrat povečani delež jedrske energije. Tej zahtevi nasprotuje to, da se je leta 1979 povečala proizvodnja električne energije v industrijsko razvitih državah samo za 2 %. Kljub temu je direktor IEA mnenja, da je največji delež nasprotovanja jedrski energiji že premagano. Poleg tega ta kriza zaupanja v jedrsko energijo tudi ni splošna. Vzhodnoevropske socialistične države in Francija imajo zahtevne in dolgoročne programe uporabe jedrske energije. Celotna Velika Britanija in Japonska kažeta, da sta pripravljene močno razširiti svoje jedrske programe.

Tudi vprašanja preskrbe z jedrskim gorivom je bilo ocenjeno ugodno. Po mnenju enega izmed strokovnjakov, je kljub tveganju pri ocenjevanju zelo neverjetno, da bi rezerve urana zadostovale samo za 50 let. Takšna je namreč ocena iz nekaterih virov. Važno dejstvo je tudi, da računajo pri razvoju bodočih tehnologij tudi na boljši izkoristek goriva in na rešitev problema uskladičenja jedrskih odpadkov.

Na konferenci so bili udeleženci tudi enotni, da je treba vse pozornost posvetiti tudi energiji vetra, sonca, geotermični energiji in podobno. Pri tem so tudi upoštevali, da lahko tudi v bodoče predvidevajo le omejen delež teh nosilcev energije k njeni celotni preskrbi.

KAKO NAPREJ?

V zvezi z vprašanjem, kakšna bo situacija po usahnitvi naftnih vrelcev, ko bo v 40 letih narasla poraba energije za več kot trikrat, je prevladoval na tej konferenci previden optimizem. Splošno mnenje je bilo, da bo bodoči energetski problem mogoče obvladati samo z optimalnim mednarodnim sodelovanjem med industrijsko razvitimi državami, proizvajalci nafte in državami v razvoju. Pri tem je treba posebej upoštevati težave držav v razvoju. Te so povezane z visokimi investicijami na področju energije in pa z vedno večjo ceno nafte, kar ima za posledico vedno večje zadolžitve v inozemstvu. Tu bodo morale nuditi potrebno tehnično in finančno pomoč industrijsko razvite države, pa tudi razne mednarodne ustanove, kot so svetovna banka in druge.

RAZVOJ PROIZVODNJE ŽELEZOVE GUBE V SVETU

Danes poznamo v železarski industriji pri predelavi železove rude dve osnovni tehnološki poti. Prva je stoletja stara izdelovanje grodlja v plavžu in njegova predelava v surovo jeklo najprej preko žarilnega ognjišča, talilnega lonca, pudlovice, Bessemerjevega in Thomasovega konvertorja, SM peči in danes predvsem kisikovega konvertorja. Druga je sodobna direktna redukcija železove rude v železovo gobo, ki so jo razvili po letu 1950 in njena predelava v surovo jeklo v obločnih električnih pečeh.

Postopek izdelave surovega jekla preko plavža in kisikovega konvertorja se je v zadnjem obdobju izredno izpopolnila tako na področju priprave železove rude, kakor tudi tehnologije plavža in kisikovega konvertorja. Zato je izredno narasla produktivnost ob nizki porabi energije in s tem tudi ekonomičnost.

Kljub temu izrednim prednostim pa ni mogoče prezreti tudi nekaterih slabih strani te tehnološke poti do izdelave surovega jekla.

1. Za izdelavo grodlja v plavžu je potreben metalurški koks, ki je zelo draga vrsta energije. Čeprav so svetovne zaloge premoga velike, je malo takšnega, ki je primeren za izdelavo kokska.

2. Za ekonomsko upravičeno izdelavo surovega jekla preko plavža in kisikovega konvertorja so potrebni veliki agregati. To pa ima za posledico velike investicijske stroške in določene pomanjkljivosti pri prilagodljivosti uporabe surovin, proizvodnega programa in proizvodnih količin.

3. Obratovanje proizvodnih agregatov z visoko produktivnostjo zahteva visoko razvito infrastrukturo.

4. Ekonomsko uspešno obratovanje velikih proizvodnih agregatov je možno samo pri dobrem izkoriščanju obratovalnega časa. To pa je mogoče doseči samo pri dobri strokovni usposobljenosti zaposlenih in visoko razviti vzdrževalni tehniki.

Že leta 1911 so na Švedskem razvili tehnično uporabo Höganäs postopek, ki ga uporabljajo še danes in omogoča z uporabo finega premoga kot reducenta, izdelavo zelo čistega železovega prahu. V tej državi so v obdobju med obema vojnama pričeli uporabljati Wiberg postopek, ki je prvič uporabljal za direktno redukcijo železove rude jaskasto-peč in kot reducent plin. Dejanski prodor direktne redukcije kot postopka za izdelavo železove gobe pa se je pričel leta 1957, ko so v mehiški železarni Hojalata Y Lamina S.A. razvili HyL postopek. Takrat so tudi zgradili prvo napravo za direktno redukcijo železove gobe.

Danes poznamo več kot 40 raznih postopkov za izdelavo železove gobe s trdnimi ali plinastimi reducenti. Vendar so se doslej uveljavili samo štirje postopki, ki omogočajo industrijski način izdelave.

Prvi postopek se odvija v jaskasti peči, za katerega uporabljajo kot vložek kosovno rudo ali pelete in kot reducent predhodno v posebni napravi predelan zemeljski plin. Proizvodni proces poteka neprekinjeno kot v plavžu. Med raznimi postopki je danes največ v rabi ameriški Midrex.

Pri drugem postopku uporabljajo kot proizvodni agregat retorte, kot vložek kosovno rudo ali pelete, ki so za ta postopek bolj primerni in kot reducent predelan zemeljski plin. Proizvodni proces poteka s prekinitvami in med postopki je danes najbolj razširjen HyL postopek, v katerem poteka obratovanje v štirih retortah.

Tretji postopek je značilen po tem, da poteka proces direktne redukcije železove rude v lebečem stanju. Posebnost postopka, ki poteka neprekinjeno, je, da pri njem uporabljajo kot vložek zelo fino rudo. Kot reducent služi predelan zemeljski plin in najbolj znan je FIOR postopek.

Pri četrtem postopku uporabljajo kot proizvodni agregat rotacijsko peč in poteka neprekinjeno. V pogledu vložka je zelo prilagodljiv, saj lahko uporabljajo kosovno ali drobno rudo in pelete. Kot reducent uporabljajo trdno gorivo, najbolj pogosto premog. Danes prevladuje SL/RN postopek.

Postopki direktne redukcije železove rude predstavljajo tako v industrijsko razviti, kakor tudi nerazviti državah važno tehnološko in ekonomsko upravičeno možnost za izdelavo surovega jekla. Danes je sicer proizvodna zmogljivost tega postopka v svetu še skromna, saj je leta 1978 dosegla 2 % svetovne proizvodnje grodlja. Vendar bo ta postopek izdelave železove gobe in njene predelave v surovo jeklo postal iz naslednjih vzrokov vedno pomembnejši:

DRŽAVE V RAZVOJU

1. Nudi možnost za gradnjo majhnih prilagodljivih proizvodnih enot z manjšimi problemi pri vložku in proizvodnih rezervah v času izgradnje železarske industrije.

2. Nudi možnost uporabe cenene razpoložljive energije (zemeljskega plina, neprimeren premog za proizvodnjo kokska).

3. Nudi možnost za izvoz železove gobe in železarskih polproizvodov, izdelanih z nizkimi proizvodnimi stroški v primerjavi s ceno energije in delavne sile v industrijsko razvite države.

4. Uvoz jeklenega odpadka iz industrijsko razvitih držav odpad ali pa se znatno zmanjša.

INDUSTRIJSKO RAZVITE DRŽAVE

1. Nudi možnost za nadomestitev potreb po visoko kvalitetnem jeklenem odpadku.

2. Nudi možnost uporabe železove gobe, ki je zelo čist vložek pri izdelavi kvalitetnega visoko vrednega surovega jekla. Danes izdelujejo v svetu več kot 90 % železove gobe, namenjene za izdelavo surovega jekla s postopki, ki uporabljajo kot reducent predelan zemeljski plin. Pri tem pa odpade čez 80 % na postopka Midrex in HyL.

ŽELEZOVA RUDA

Pri uporabi železove rude je treba upoštevati dve strani. Prva so specifični obratovalni pogoji, ki so pogojeni s tehnološkimi pogoji v napravah za direktno redukcijo. Druga stran so pogoji predelave železove gobe v obločnih električnih pečeh, kjer ima velik vpliv na produktivnost in porabo energije, s tem pa tudi na ekonomičnost postopka. Količine in vrste jalovine v železovi gobi ter njena stopnja redukcije.

Zato niso za ta postopek primerne vse vrste kosovne rude, posebno še zaradi spreminjajoče se jalovine in omejitve pri vsebnosti fosforja. Kljub temu lahko dolgoročno pričakujemo, da bo preskrba z ustreznim kosovno rudo zagotovljena. Vendar so danes na svetovnem tržišču na razpologo le redke vrste kosovnih železovih rud, ki omogočajo izdelavo železove gobe z okoli 1 % SiO₂.

Peleti kot vložek za izdelavo železove gobe so bolj primerni kot kosovna ruda. Glavni vzrok so njihove bolj ustrezne lastnosti in zato gradijo običajno pri velikih projektih za izdelavo železove gobe tudi naprave za peletiziranje.

Ostale lastnosti železove rude, primerne za direktno redukcijo, so podobne kot pri procesu v plavžu. Morajo biti dobro redukativne z ustreznim redukativno trdnostjo in z majhno nagnjenostjo k spoprijemanju pri višjih temperaturah.

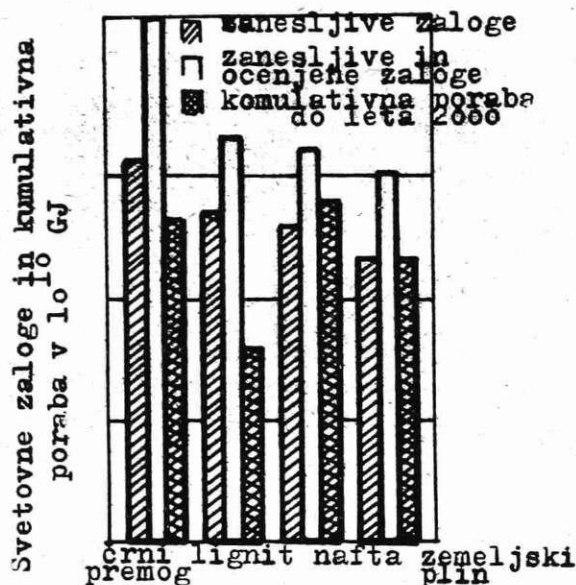
Končno je mogoče tudi ugotoviti, da danes ni omejitev pri nabavi železovih rud, ustreznih za postopek direktne redukcije. Uporabniki se nadalje preizkušajo novo vrsto rud za izdelavo železove gobe, vzporedno s tem pa se trudijo tudi dobavitelji, da bi povečali na tržišču izbiro te železarske surovine.

Pri sedanji energetske krizi na svetovnem tržišču, kar se posebej velja za nafto in zemeljski plin je presenetljivo, kakšne velike količine plina zažgejo z baklami v državah proizvajalkah nafte. Tako so na primer, v letu 1977 zažgali v Saudski Arabiji 37.400, v Iranu 26.384, Nigeriji 20.945 itd. 106 kub. metrov zemeljskega plina.

Iz naslednje razpredelnice je razvidno, kako se je v odstotkih po letu 1971 zmanjšala količina zažganega plina v Venezueli, Iranu, Saudski Arabiji in Nigeriji. K temu je pripomogla industrializacija teh držav, pri čemer je daleč najboljši primer Venezuela. V zadnji koloni je navedena proizvodnja zemeljskega plina leta 1977 v milijardah kub. m.

država	1971	1973	1975	1977
Venezuela	34	30	22	8
Iran	58	59	53	47
Saudska Arabija	79	86	78	77
Nigerija	99	98	97	96

Pri ocenjevanju nadaljnjega razvoja direktne redukcije v svetu je treba upoštevati tudi razpoložljive energetske rezerve. V diagramu so v 10¹⁰ gigajoulih (milijardah joulov - enota energije) navedene iz neke študije izdelane leta 1974, zanesljive in ocenjene rezerve ter predvidena kumulativna poraba energije do leta 2000.

Navedene raziskave so pokazale, da velja vrstni red velikosti v diagramu navedenih števil tudi danes, da pa je kumulativna poraba verjetno postavljena nekoliko previsoko. Iz te ocene je jasno razvidno, da bodo rezerve nafte in zemeljskega plina do leta 2000 že precej izčrpane. Verjetno je pri tem treba upoštevati, da so zaradi zelo visokih investicijskih stroškov izvajali samo toliko raziskav, da so odkrile zaloge pokrivala porabo za prihodnjih 25 let. V nasprotnem slučaju je lahko dvomljiva ekonomičnost ocenjenih rezerv.

Ob upoštevanju takšne situacije so posebno zanimive neizkoriščene količine plina, ki nastane pri črpanju nafte, kot izhodišče za sodelovanje med industrijsko razviti državami s prejemalnimi lastnimi energetske viri in državami v razvoju. Pri tem gre na eni strani za nadaljnjo izgradnjo naprav za izdelavo železove gobe in na drugi strani za uporabo te primarne energije pri predelavi železove gobe v surovo jeklo. Nadalje obstaja tudi možnost izvoza tega plina preko cevovodov ali z ladjami v utekočinjenem stanju kot je to primer v Kanadi in Alžiriji. Vendar bodo za to potrebna velika investicijska sredstva.

Gledano dolgoročno bodo tudi postopki za izdelavo železove gobe v rotacijski peči pridobili na pomenu. Vzrok zato so velike rezerve premoga, ki ni primeren za koksiranje in njegova nižja cena v primerjavi s koksom. Vendar bo kljub temu tudi v bodoče obdržal svojo vodilno vlogo postopek, ki uporablja kot vložek kosovno rudo in kot reducent plin. Glavni vzrok je v tem, ker je mogoče doseči pri postopkih s plinastim reducentom zelo nizko porabo energije.

Pri uporabi Midrex postopka dosega, na primer, najboljše dosežke z 2,35 gcal/t železove gobe in pri postopku s plinastim reducentom vsebnosti 2,7 gcal/t. Nasprotno temu pa porabijo postopki s trdnim reducentom v rotacijski peči, glede na vrsto uporabljenega premoga in brez izkoriščanja odpadne toplote, preko 4 gcal/t. S predgrevanjem rudnega vložka in zraka za zgorevanje je mogoče iz vročih dimnih plinov še izkoristiti toploto za 0,4 gcal/tono.

Vendar je pri tej primerjavi treba upoštevati to, da je cena premoga v industrijsko razvitih državah običajno nižja kot zemeljskega plina in nafte. Zato bo ob nadaljni rasti cen zemeljskega plina in nafte lahko postal za direktno redukcijo ekonomsko zanimiv tudi plin, izdelan iz premoga. Danes je sicer ta plin precej dražji, kot zemeljski plin, vendar so že na vidiku tehnične rešitve, ki bodo verjetno ob koncu tega desetletja omogočile njegovo ekonomsko upravičeno uporabo.

Primerjava porabe toplote pri direktni redukciji in pri plavžu pokaže okoli 12/GJ t železa v železovi gobi in pri proizvodnji v plavžu 10,8/GJ t železa v grodlju. Pri plavžu sestavlja vrednost porabe toplote 15/GJ t grodlja, za koks in mazut 2/GJ t za ogrevanje zraka in odbitek 1,2/GJ t za taljenje ter 5,4/GJ t kot dobropis pri porabi plavžnega plina. Tako dobimo v primeru popolnega izkoriščanja plavžnega plina v integralni železarni približno enako vrednost z direktno redukcijo. Ker naprava za izdelavo železove gobe ni vezana na ta pogoj, lahko pomeni to določeno prednost pri gradnji na nerazvitih področjih.

Ob primerjavi celotnih tehnoloških poti pri jeklarski proizvodnji, vključno s pripravo rude, je poraba, primarne energije na tono raztaljenega jekla, izdelanega s 100 % vložkom železove gobe v obločni električni peči okoli 18/GJ t, približno 30 % večja kot pri proizvodnji preko plavža in kisikovega konvertorja. Iz tega sledi zahteva po razvoju drugih postopkov za taljenje železove gobe, ki bodo omogočili znižanje porabe primarne energije v obločni električni peči.

RAZVOJNE MOŽNOSTI POSTOPKOV

Ocena posameznih proizvodnih postopkov pokaže, da ima najboljši toplotni in kemični izkoristek ter najugodnejšo storilnost na kub. m prostornine jaskaste peči. Ob upoštevanju kinetičnih pogojev je z ozirom na fino zrnatost in redukativnost rude tudi postopek v lebečem stanju ugoden, vendar je pri tem treba upoštevati, da je zaradi slabšanja redukcijskih delcev rude potrebno obratovanje pri nižjih temperaturah ali pa je redukcija zaključena z nižjo stopnjo metalizacije (na primer samo 70 %).

Pri postopku direktne redukcije v jaskasti peči so v preteklih 15 letih postopno večali premer jekla, čeprav pri tem postopku ni mogoče podobno kot pri plavžu z uporabo kosa zmanjšati težave pri prehajanju dimnih plinov. Pri Midrex postopku so

povečali premer jaski z začetnih 3,5 m na današnjih 6 m in je pri tem specifična proizvodnja narasla na 130 T/h. Vendar takšen rezultat niso dosegli samo s povečanjem agregata, temveč tudi z izboljšanjem celotnega proizvodnega postopka.

Nekateri strokovnjaki predvidevajo, da bi do leta 1985 že lahko gradili naprave z letno proizvodno zmogljivostjo milijon ton železove gobe. Vendar to ne velja za postopke v rotacijski peči, kjer zaradi povečanih mehanskih problemov pri velikih premerih peči, zaenkrat ne bo mogoče prekoračiti količino 400.000 ton na leto.

OCENA NADALJNJEGA RAZVOJA

Dosedanje ocene svetovnega razvoja direktne redukcije železove rude so bile skoraj v vseh primerih preveč optimistične. Vzroka za to sta bila dva. Prvi je bil, da so mnogi postopki zaradi tehničnih problemov rabili dalj časa do obratovane zrelosti kot so sicer sprva predvidevali. In drugi, da je nova, visoko razvita tehnologija, kakršno predstavlja direktna redukcija, nalletela na precejšnje težave v industrijsko manj razvitih državah. Poleg tega so pri tem imele določene vpliv tudi politične razmere, kot je to zadnji primer v Iranu.

Zelo bistvena za širjenje direktne redukcije sta razpoložljiva energija in ruda ter s tem tudi lokacija naprave. Pri tem je tudi razumljivo, da sta Latinska Amerika zaradi nahajališč železove rude in zemeljskega plina in Bližnji vzhod zaradi nahajališč zemeljskega plina in nafte, ob istočasno majhnih možnostih za nabavo jeklenega odpadka iz domačih virov, postala posebno primerna področja za uporabo te tehnologije. Nasprotno pa na naprave za direktno redukcijo, zgrajene v industrijsko razvitih državah močno vplivajo s konjunkturo povezana nihanja cen na tržišču jeklenega odpadka.

Do leta 1984 predvidevajo, da bo v svetu na razpolago okoli 28 milij. ton proizvodnih zmogljivosti za železovo gobo. Do konca tega desetletja pa kaže, da bo ta količina narasla na 48 do 55 milij. ton letno.

Iz naslednje razpredelnice je razvidna v odstotkih ocena regionalne razporeditve proizvodnih zmogljivosti za železovo gobo v letih 1978-1990. Na osnovi teh podatkov je mogoče sklepati, da bosta v bližnji prihodnosti postali Latinska Amerika in Bližnji vzhod pri proizvodnji železove gobe vodilni področji.

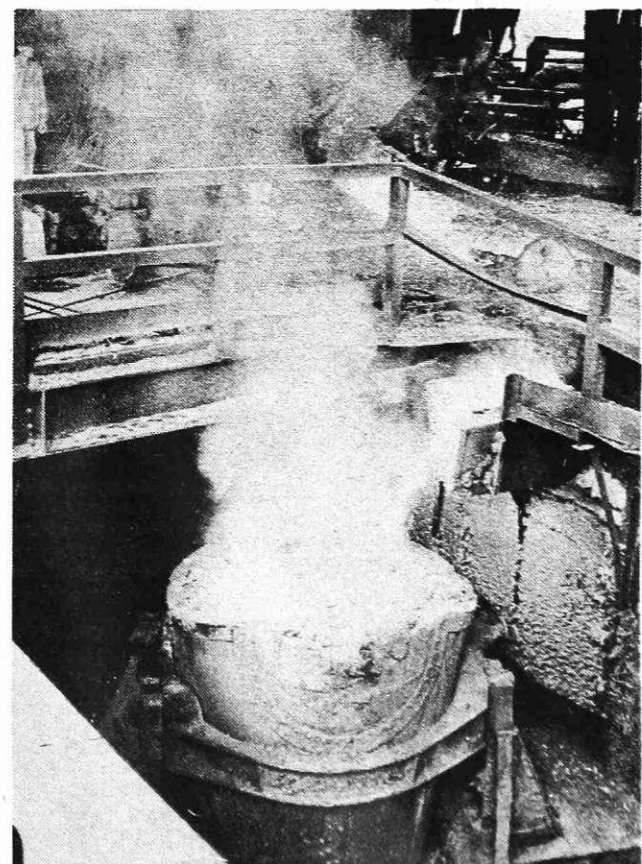
Zemljepisno področje	1978	1984	1990
Latinska Amerika	% 47	47	37
Severna Amerika	% 25	11	9
Azija, Oceanija	% 12	11	13
Evropa	% 7	17	14
Bližnji vzhod, Afrika	% 9	16	27

Vendar lahko obstajajo velike razlike med proizvodnimi zmogljivostmi in dejansko doseženo proizvodnjo. To kažejo številke iz leta 1978 za področje Latinske Amerike. Pri letni zmogljivosti okoli 5,5 milij. ton železove gobe je bila dosežena dejanska proizvodnja samo 2,57 milij. ton ali okoli 50 %. Vendar je pomenila ta številka istočasno tudi 16 % proizvodnje grodlja v državah Latinske Amerike.

Postopek	Proizvodnja železove gobe v milij. ton	odstotek %
Midrex	3,75	55,5
HyL	2,20	32,5
Armco	0,21	3,0
Fior	0,20	3,0
SL/RN	0,20	3,0
Krupp Codir	0,12	2,0
Azcon DRC	0,03	0,4
Purofer	0,02	0,3
Accar	0,01	0,15
Kinglor-Metor	0,01	0,15
Skupaj	6,75	100,00

Iz zgornje razpredelnice je na osnovi podatkov, ki jih je zbrala firma Midrex Co., razvidna za leto 1979 svetovna proizvodnja železove gobe po postopkih v milij. ton in odstotkih. Ti podatki kažejo skupno proizvodnjo jeklarske železove gobe v višini 6,75 milij. ton ali okoli 55 % razpoložljivih zmogljivosti. Največji del, 55,5 % odpade na Midrex postopek, medtem ko je drugi HyL z 32,2 %. Vsi ostali postopki dosegajo največ po 3 % svetovne proizvodnje.

Iz vsega tega je razvidno, da ima železova goba kot vložek, oziroma nadomestilo za jekleni odpadek v obločnih električnih pečeh določeno bodočnost. Na njeno ekonomsko upravičeno uporabo pa vpliva več činiteljev in med njimi so: cena jeklenega odpadka, cena in vrsta uporabljenega goriva, lokacija in še nekateri drugi. Brez dvoma pa bo že bližnja bodočnost pokazala upravičenost več ali manj optimističnih predvidevanj.

Izliv grodlja v ponvico (Foto I. Kučina)

AKTUALNI PROBLEMI ORGANIZACIJE PLANIRANJA RAZVOJNEGA DELA IN MNOŽIČNE INOVACIJSKE DEJAVNOSTI

(Nadaljevanje s 1 strani)

jenih medsebojnih odnosov delavcev v združenem delu, temveč tudi stabilnega poslovnega uspeha.

Intenziviranje proizvodnih procesov z večanjem znanja v strukturi dela je za Slovenijo še posebej pomembno zaradi omejenih surovin- skih in energetskih virov ter prostorskih zmogljivosti.

Napori za večanje storilnosti morajo biti usmerjeni v ustvarjalno izboljševanje tehnologije, organizacijo dela in poslovanja ter v povezovanje in načrtno delitev dela na samoupravno dogovorjenih osnovah. Zato je potrebno preiti od posamičnih kratkoročnih akcij za stabilizacijo na sistematično večanje produktivnosti po ustvarjalni poti.

II.

Poročila podpisnikov družbenega dogovora o inovacijah, pa tudi pri- spevki predstavnikov OZD na posvetovanju dokazujejo, da smo do- segli v sedanjem srednjeročnem planskem obdobju pomembne rezul- tate na področju razvoja dela in množične inovacijske dejavnosti. V združenem delu beležimo vse večje število ne le manjših, ampak tudi večjih inovacij. OZD so v velikem številu uredile samoupravne splošne akte s področja inovacij, stališča sindikatov do razvijanja in organi- ziranja inovacijske dejavnosti so s svojo usmeritvijo vlogo prispevala k pravilnejšemu pojmovanju kate- gorije posebnega nadomestila in tudi k pravilnejšemu odnosu do vredno- tenja dela raziskovalcev in razvoj- nih delavcev, vse bolj se uveljavljajo tudi razna družbena priznanja delavcem za njihove dosežke na pod- ročju ustvarjalnosti.

III.

Kljub doseženim pozitivnim pre- mikom pa udeleženci posvetovanja ugotavljamo, da je doseženi nivo razvojnega raziskovalnega dela in množične inovacijske dejavnosti še vedno na tako nizki stopnji, da pred- stavlja v sedanjem trenutku gospo- darskega in družbenega razvoja resno oviro za realizacijo naših težej na področju gospodarjenja.

V naše gospodarstvo sicer uvaja- mo vse več tehnološko zahtevnih proizvodov, vendar predvsem na osnovi tujega tehnološkega znanja, pri tem je osvajanje teh tehnologij prepočasno pa tudi nadaljnje lastno razvijanje je nezadostno. Danes je že skoraj polovica proizvodov na te- melju tujih licenc, v tehnološko zahtevnih proizvodnjah pa še mnogo več. S premajhno prisotnostjo last- nega ustvarjalnega dela v razvojnih procesih naše družbe izgubljam o enega najdragocenejših razvojnih impulzov, ki ni le eden najpomemb- nejših razvojnih dejavnikov sodob- nega gospodarstva, ampak tudi po- membna dimenzija humanizacije dela v samoupravni socialistični družbi.

Izhajajoč iz sprejetih družbenih dokumentov o inovacijski dejav- nosti in ugotovitev v poročilih vodij tematskih skupin na posvetovanju, sprejemamo udeleženci naslednja priporočila podpisnikom družbenega dogovora o inovacijah, OZD in osta- lim samoupravnim organizacijam in institucijam za nadaljnje aktivnosti pri pospeševanju inovacijske dejav- nosti:

1.

Večina ključnih sistemskih druž- benoekonomskih odločitev in ukre- pov mora v prihodnje upoštevati oz. vključevati elemente, ki bodo stimu- lirali in pospeševali inovacijsko de- javnost in uveljavljali inovacijski

način reševanja razvojnih poslovnih in drugih problemov.

OZD so danes premalo ali pa sploh niso stimulirane, da bi večji dohodek iskale v inovacijah. V seda- njih pogojih nima OZD, ki uvaja lastne tehnološke rešitve, nobenih prednosti pred tistimi OZD, ki brez lastne kadrovske in razvojne osnove kupujejo licence, kar je v prvi fazi neprimerno lažje, saj riziko uvajanja nove tehnologije prevzame tisti, ki je tehnologijo predal.

Zato je potrebno razviti celovitejši sistem družbenoekonomskih ugod- nosti za tiste, ki razvijajo inovacije in nosijo riziko, hkrati pa zavezati tiste, ki uvažajo tehnologijo, da mo- rajo imeti razvojno raziskovalno de- javnost na stopnji, ki bo zagotavl- jala inovacijo kupljene licence.

2.

Banke morajo skupaj z Razisko- valno skupnostjo Slovenije in zdru- ženim delom zagotoviti nemoteno kreditiranje razvoja inovacijskih do- sežkov, zaradi večje rizičnosti ino- vacijskih procesov. To velja še zlasti zaradi izpada sredstev Raziskovalne skupnosti Slovenije, ki so bila doslej namenjena za kreditiranje prenosa raziskovalnih dosežkov v družbeno prakso.

Udeleženci posvetovanja predla- gamo, da se ugotovijo možnosti za ustanovitev inovacijske banke, ki bi prevzela rizični del financiranja ino- vacij.

Za vlaganja v osnovna sredstva za prenos domačih inovacij v proizvo- dno naj dobi OZD pravico do ugod- nejših kreditov, vrednost inovacij naj se upošteva kot del lastne udeležbe pri financiranju. Krediti naj bi bili z nižjo obrestno mero in daljšimi odplačilnimi roki.

3.

Srednjeročni in letni plana OZD morajo biti pripravljani tako, da bodo zajemali tudi razvojne naloge, iz katerih bo mogoče razbrati probleme tekoče in nove proizvo- dne. S temi nalogami in problemi morajo biti seznanjeni delavci v TOZD. Za izvedbo teh nalog naj OZD uporabijo tudi javne razpise in razglase. S tem bomo dosegli, da bo ustvarjalnost delavcev veliko bolj kot doslej usmerjena v reševanje razvojnih nalog lastne OZD.

Za uresničevanje razvojnih ciljev je zato potrebno, da imajo TOZD in njihove asociacije na vseh področjih združenega dela srednjeročni načrt svojega razvoja z opredeljenimi raziskovalnega dela, prenosa tehnolo- gije in drugih razvojnih elemen- tov. Za snovanje zamisli za dolgo- ročnejši razvoj pa morajo imeti OZD oz. panoge in dohodkovne celote okvirne idejne načrte dolgoročnega razvoja.

Za strokovno pripravo predlogov ter za izvajanje sprejetih usmeritev so posebej odgovorni vodstveni in vodilni delavci.

4.

Pri izvajanju investicijske politike moramo jasno opredeliti, kako bomo zagotavljali v bodočih programih uvajanje lastnih raziskovalnih do- sežkov v družbeno prakso. Delež lastnega znanja mora biti tudi eden od kriterijev prednostnih investicij v naslednjem srednjeročnem plan- skem obdobju.

5.

V SRS je nujno čimprej izdelati enotno metodologijo in točnejše navodilo za zajemanje stroškov in učinkov inovacij v OZD, prav tako se je potrebno v okviru podpisnikov družbenega dogovora o inovacijah

dogovoriti, da se uvede enoten sistem statističnega spremljanja na- stalih in uporabljenih inovacij kot sestavni del družbenih informacij, kar nam bo omogočalo, da bomo razpolagali s točnejšimi podatki o razvoju inovacijske dejavnosti.

6.

V SRS je potrebno na ustrezen način organizirati službo za pospeše- vanje tehnološkega razvoja kot pomoč OZD pri uveljavljanju ustvar- jalnosti v OZD, pri izpeljavi posa- meznih inovacijskih procesov, pri dajanju nasvetov s področja ino- vacijske dejavnosti in pri zagotavlja- nju ustreznih informacij na tem področju.

7.

Podpisniki družbenega dogovora o inovacijah morajo spodbuditi čim tesnejše samoupravno povezovanje znanstveno-raziskovalnega dela in njegovih dosežkov z delom, razvo- jem materialne proizvodnje in druž- benih dejavnosti. Zagotoviti je potrebno učinkovitejšo združevanje dela in sredstev OZD z raziskoval-nimi organizacijami in skupnostmi ter čim hitrejšo in smotno uporabo dosežkov v praksi.

8.

Za doseganje uspehov na področju inovacijske dejavnosti je potrebno v obdobju uveljavljanja preobrazbe usmerjenega izobraževanja vnašati v učne procese na vseh ravneh vsebinske dopolnitve in metodološke prijeme, ki bodo spodbujali ustvar- jalnost ter usposabljali delovne ljudi za sodelovanje v inovacijskih proces- ih. Pri tem je treba posebno po- zornost posvetiti formiranju učnega kadra in pritegniti razvojne kadre in njihove organizacije v izobraževalni proces.

V vse oblike izobraževanja mo- ramo vnašati spoznanje o družbeni vlogi novega znanja in tehnične napredka; zato je potrebno spodbu- jati motiviranje in popularizacijo razvoja sposobnosti in ustvarjal- nosti mladih in vseh zaposlenih ter dopolnilno in specialistično izobra- ževanje na vseh področjih.

9.

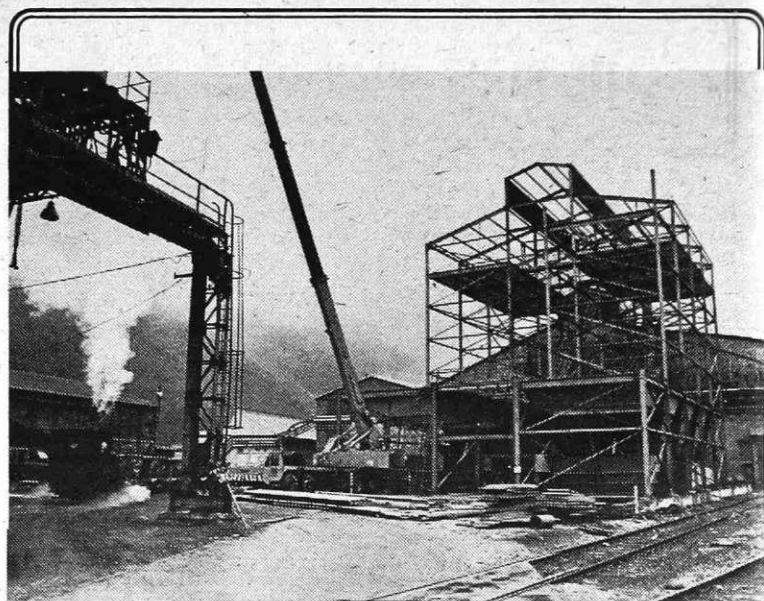
V mednarodni menjavi znanja in tehnologije je potrebno načrtno od- pravljati odvisnost od tuje tehnolo- gije ter tujih označb blaga in storitev, obenem pa težiti k čim večjemu izvozu proizvodov in storit- ev z večjim deležem ustvarjalnega znanja in tudi k izvozu našega znanja kjot bistvene sestavine višjih oblik dolgoročnega gospodarskega sodelovanja s tujino, še posebej z deželami v razvoju.

10.

Pospešeno je treba uresničevati družbene dokumente o kadrovski politiki in organizirati proizvodno- inovacijske oddelke ali druge orga- nizacijske oblike v OZD. Pri tem mora biti razvojni kader, ki prenaša dosežke raziskav v neposredno prakso v čim večji meri programsko in dohodkovno vezan na osnovni proizvodni proces.

11.

Ugotavljamo, da je politično vzdušje pospeševanja in stimulira- nja inovacijske dejavnosti dokaj ugodno na republiški ravni, ni pa v zadostni meri prodrla v občine in v OZD. Zato je potrebno, da družbe- nopoliitične organizacije usmerijo svoje nadaljnje aktivnosti za pospe- ševanje inovacijske dejavnosti pred- vsem v združenem delu; OOS in sa- moupravni organi tozd morajo

Gradnja novih odpraševalnih naprav (Foto I. Kučina)

vsako leto obravnavati inovacijsko dejavnost v konkretni tozid in DO, prav tako pa morajo OOS naloge s tega področja vnesti v letne delovne načrte, s katerimi je potrebno podrobneje opredeliti svoje naloge.

12.

OOS so dolžne zagotoviti v OZD dogovor:

— da bodo samoupravni organi v TOZD oblikovali politiko inovacij- ske dejavnosti in skrbeli za njeno izvajanje;

— da bo delavcem v OZD v razpravah o zaključnem računu po- sebej prikazan dohodek, ki je nastal na osnovi inovacij, prav tako tudi posebna nadomestila avtorjem ino- vacij;

— da bodo TOZD v letnih planih predvidele sredstva za financiranje inovacij;

— da bo pri kadrovanju na vodil- na delovna mesta v OZD upoštevan kandidatov odnos do razvijanja inovacijske dejavnosti ter uveljav- ljanja lastnega znanja v praksi;

— o nalogah poslovnih organov in strokovnih služb na področju ino- vacijske dejavnosti;

— o merilih za stimulacije udele- žencev v inovacijski verigi, ki morajo zagotavljati odvisnost posebnih na- domestil od doseženih dohodkovnih in drugih rezultatov; v sistem na- grajevanja je potrebno poleg avtor- jev inovacij zajeti tudi druge delav- ce, ki sodelujejo pri uresničevanju inovacij. Z ustreznim materialno stimulacijo je potrebno pospeševati tudi vsako obliko ustvarjalnosti nasploh;

— o nadaljnjih aktivnostih za sprejemanje oz. dograjevanje ustre- znih samoupravnih splošnih aktov s področja inovacijske dejavnosti; v okoljih, kjer so inovacijsko dejav- nost že normativno uredili, pa mo- rajo zagotoviti ustrezno vsebinsko uveljavitev;

— o različnih oblikah moralnih priznanj avtorjem inovacij.

13.

V svojih interesnih samoupravnih aktih morajo TOZD upoštevati:

— da se inovacijski predlogi formirajo kot družbena sredstva oz. kot materialne pravice

— da v proizvodno prenešene inovacije predstavljajo produkcijska sredstva oz. delovna sredstva (227. čl. ZZZ)

— da se v proizvodnji uporabljene inovacije kot materialne pravice prenašajo v osnovna sredstva OZD, če je njihovo trajanje nad eno leto (228. ZZZ)

— da se vrednost teh materialnih pravic nadmešča iz amortizacije na podlagi ZZZ (21. 106) in zakona o amortizaciji (Ur. l. SFRJ št. 58/76. čl. 6).

Na ta način bomo ustvarili tudi enega izmed stalnih virov finan- ranja inovacijskega dela.

14.

Pri spodbujanju in razvijanju ino- vacij v OZD morajo sodelovati tudi društva izumiteljev, društva inžen- irjev in tehnikov in organizacije ljudske tehnike. Zvezo izumiteljev toramo nenehno krepiti kot druž- beno organizacijo na vseh ravneh, da bo sposobna nositi razvoj izumi- telstva in nuditi strokovno in orga- nizacijsko pomoč inovatorjem pri reševanju njihovih problemov.

15.

Za popularizacijo inovacijske de- javnosti je izredno pomembna vloga sredstev javnega obveščanja. Zato je potrebno, da sredstva javnega obve- ščanja objektivno in več informirajo in popularizirajo pomen inovacij za razvoj naše družbe ter dosežke po- sameznikov in OZD na področju inovacij.

16.

Udeleženci posvetovanja podpira- mo idejo, da se v SRS vsako leto organizira razstava inovacij. Le-ta naj obsega prikaz dosežkov množič- ne inovacijske dejavnosti v OZD, dosežkov v okviru raziskovalnih organizacij, nagrada dela v posa- meznih občinah, dosežke nagrajen- cev sklada Boris Kidrič, prvomaj- skih nagrad in dosežke drugih ino- vatorjev.

Na osnovi sprejetih zaključkov posvetovanja bo koordinacijski od- bor podpisnikov družbenega dogo- vora o inovacijah najkasneje do 30. 6. konkretiziral sprejete zaključ- ke in naloge vsakega od podpisnikov. Podpisniki naj pri pripravi svojih akcijskih programov upoštevajo usmeritve, ki so bile podane v uvod- nem referatu, v razpravi in v zaključkih posvetovanja. Po potrebi naj se tudi dopolni oz. dogradi druž- beno dogovor o inovacijah.

Prav tako naj OOS zagotovijo, da bodo o nalogah in usmeritvah, ki so pomembne za OZD, razpravljali sa- moupravni organi ter da bodo v okviru strokovnih in upravnih orga- nov v OZD sprejeti ustrezni pro- grammi aktivnosti za nadaljnje razvi- janje inovacijske dejavnosti, pred- vsem pa, da bo inovacijska dejav- nost v OZD tretirana kot sestavni del normalnega poslovnega procesa.

30 LET SAMOUPRAVLJANJA V ŽELEZARNI

VARSTVO PRI DELU IN BOLEZENSKA ODSOTNOST 1968

Delavski svet Železarne je veliko svojega časa porabil za obravnavo varstva pri delu in bolezensko odsotnost, kar je bilo tudi razumljivo, saj je bila skrb za delovnega človeka in njegovo dobro počutje ena pomembnejših nalog samoupravnih organov. Tudi leta 1968 so na seji, 2. oktobra, obravnavali to problemati- ko ter na predlog kadrovskega sektorja in na podlagi stališč komisije za varstvo pri delu sprejeli vrsto sklepov in ukrepov, ki so zajemali področje varstva pri delu, socialno zdravstveno službo in znižanje bolezenske odsotnosti. Poglejmo te ukrepe izpred 12 let, saj bi jih večino lahko še danes uporabljali.

1. Dopolniti je bilo treba 5. člen pravilnika o izplačevanju nadomestila osebnega dohodka za prvih 30 koledarskih dni ne-

sposobnosti za delo zaradi bolezni s tema dvema novima od- stavkoma:

»Za lastno krivdo se šteje vinjenost in samovlja, ki pomeni: samovoljen način dela in ugotovljeno očitno upiranje splošnim in posebnim varnostnim ukrepom.«

»Za poklicno bolezen se štejejo tudi tiste bolezni, ki nedvomno izvirajo iz delovnega okolja v Železarni. Odločitev o tem pripada lečečim zdravnikom, ki pa se morajo o spornih zadevah posvetovati s službo za varstvo pri delu.«

2. Služba za varstvo pri delu je morala v sodelovanju z obratovodstvi in zdravstvenimi delavci obnoviti, oziroma dopol- niti seznam delovnih mest, na katerih je delo povezano in izpo- stavljeno večjim nevarnostim za poškodbe in zdravstvene okva- re. Po tem seznamu bi morale pristojne službe izvajati zakon- sko predpisano usposabljanje in preverjanje usposobljenosti ter zakonsko predpisane zdravniške preglede.

3. Vsa obratovodstva so morala pri delovodjih uvesti po- sebne knjige, v katere so delovodje vpisovali vse nepredvidene dogodke, ki so se končali z ali brez materialnih posledic, bi pa pri ponovitvi utegnile povzročiti poškodbe tam zaposlenih delavcev. Obratovodstva so morala na svojih vsakodnevnih se- stankih in posvetovanjih z delovodji te dogodke analizirati in ukrepati. Služba za varstvo pri delu pa je morala v sklopu svojih kontrolnih opravil takšno ukrepanje zasledovati in pri obratovodstvih zahtevati dopolnilne ukrepe, ki bi preprečevale možne nevarnosti.

4. Vsa obratovodstva so morala sklicati razgovore z delovodji in sporazumno z njimi določiti stalna mesta za orodje, polproizvode, drug material in pomožna nosilna sredstva ter

veljavne prehode po obratih. Na teh razgovorih so morali sod- lovati tudi obratovodstva drugih obratov, če bi kakorkoli lah- k vplivali na boljše ureditev navedenih zadev. Obratovodstva s- morala celoten postopek urediti skladno z navodili službe za varstvo pri delu in poskrbeti, da so bila dogovorjena mesta in prehodi vrisani v situacijo obrata. Sprejem tega ukrepa je omo- gočilo učinkovitejšo kontrolo in skrb za vzdrževanje urejenosti obratov, zmanjšale pa so se tudi nevarnosti, ki so izvirale iz neurejenosti obratov.

5. Vodstvo DE transport je moralo za tisti del železniškega transporta, ki ga ni moglo izvajati po določenih prometnega in signalnega pravilnika jugoslovanskih železnic, izdelati v sode- lovanju z drugimi službami interni pravilnik za delo. Le-ta pa je obsegal tudi način usposabljanja, preverjanja usposobljenosti, sestav premikačev za posamezne stroje oziroma relacije v Žele- zarini. V nasprotnem primeru pa so morali zagotoviti pogoje, da se je lahko vse delo pri železniškem transportu odvijalo po pravilnikih jugoslovanskih železnic.

6. Vodstvo DE transport je moralo v sodelovanju z drugi- mi službami izdelati cestno-prometni pravilnik za delo v cest- nem prometu. Pravilnik je predpisoval način dela pri naklada- nju in razkladanju, sistem signalizacije, vzdrževanje voznega parka in cest, spremljanje vozil ter način in obseg usposabljanja in preverjanja usposobljenosti.

7. Za eno naslednjih sej delavskega sveta, najkasneje pa do konca obravnavanega leta, so morale pristojne službe pripraviti prikaz za minulo leto:

— za nadomestila za bolezensko odsotnost do 30 dni, — za povrnitev škode skladom socialnega zavarovanja in za dodatni prispevek za zdravstveno zavarovanje.

DA BI SE PRAV RAZUMELI

V zvezi z 7 zapisnikom 11. seje konference delegacij SIS za vzgojo in izobraževanje železarne in še z nekaterimi drugimi problemi, ki se javljajo, se mi zdi potrebno podati nekaj informacij, da bi se prav razumeli in bi tako bilo manj nepotrebnega razpravljanja.

Naj najprej razložim naša stališča, ki se tičejo stabilizacijskega obnašanja. Gotovo je, da se ne navdušujemo za take ukrepe, kjer bi kvaliteta dela na račun učencev trpela. Zato smo tudi temeljito premislili, kateri ukrep je sprejemljiv in kateri ni. Združevanje oddelkov — 8. razreda je posledica vpisa učencev v 7. razred. Zakonski normativ, ki je v veljavi, predpisuje maksimalno 36 učencev v razredu. Tako je bilo v štirih oddelkih 7. razreda v preteklem šolskem letu 116 učencev. Od tega ob koncu leta šolanje ni zaključilo 12 učencev. Tako so ostali le 104 učenci, ki smo jih razporedili v tri oddelke. Stabilizacijski ukrep je bil torej v razumevanju finančne situacije izobraževalne skupnosti občine Jesenice, kajti v nasprotnem primeru bi gotovo skušali obdržati štiri paralelke osmih razredov. Delo v osmih razredih je zaradi številčnosti težje, vendarle menimo, da ne dosti manj kvalitativno.

Opomba glede kontrole, koliko svojcev delavcev, ki delajo v šolah, nosi kosilo domov, je najbrž nekoliko pikra. Pa vseeno! Število ni tako veliko, štirinajst jih je, da bi bistveno vplivalo na obseg dela pri pripravi hrane. Tako delavci šole kot tudi njihovi svojci ta kosila plačajo po ceniku, ki ga je potrdil oddelek za gospodarstvo pri SRS Jesenice.

Prihranek, ki ga prikazujemo na račun dežustva, pa je posledica drugačne ureditve delovnega časa učitelja, ki se tudi razlikuje od delovnega časa učiteljev na drugih šolah. Zato je ta prihranek bolj opazen. Širša obrazložitev pa je naslednja:

Učiteljevo 42-urno tedensko delovno obveznost sestavlja: pouk, priprava na pouk, vodenje organiziranega prostega časa, interesne dejavnosti in drugo delo, (govorniške ure, roditeljski sestanki, poklicno usmerjanje itd.) V tem delu pa ni zajeto ne dežurstvo učiteljev pred in po pouku kot tudi ne vodenje 20. minutnih rekreativnih odmorov v vseh razredih. Vse to delo učitelji še naprej opravljajo, ker je potrebno, vendarle prostovoljno — to brez plačila.

Delovnih programov, ki jih predpisuje predmetnik nismo krčili, pač pa smo to storili, pri nekaterih interesnih dejavnostih, ki niso bile dovolj učinkovite in za življenje šole nujno potrebne. Vseeno pa naj pripomnimo, da bi kadrovsko sodelovanje med šolo in delovnimi organizacijami pri organizaciji interesnih dejavnosti lahko precej pripomoglo k pestrosti in kvaliteti interesnih dejavnosti. Ta povezava bi koristila združenemu delu pri usmerjanju otrok v različne tehnične poklice, in ne bi bilo slabo, če bi o vzrokih zakaj te povezave ni, razmišljali. Šola je za tako sodelovanje pripravljena!

Dober mesec šolskega dela je minilo. Ne bo narobe, če napišem še nekaj besed o organizaciji šolskega dela v šolskem letu 1980/81. V letošnjem šolskem letu je na šoli vpisanih 1063 učencev, ki so po razredih razporejeni v 35 oddelkov in sicer imamo: šest oddelkov 1. po pet oddelkov 2. in 3. razreda, po štiri oddelke 4., 5., 6. in 7. razreda in tri oddelke 8. razreda. Učenci od 1. do 6. razreda so vključeni v celodnevno osnovno šolo.

Največ učencev je v 1. a, 8. a in 8. b razredu, kjer jih je po 35, najmanj učencev pa je v 3. c razredu, kjer jih je 26. Poprečno je 30,37 učencev na oddelku, kar je v primerjavi z izven

jesenškimi šolami kar precej veliko. Vzgojnoizobraževalno delo v razredu vodi 62 učiteljev in strokovnih delavcev, od katerih jih ima neustrezno izobrazbo le 8%, kar je dokaj ugodno.

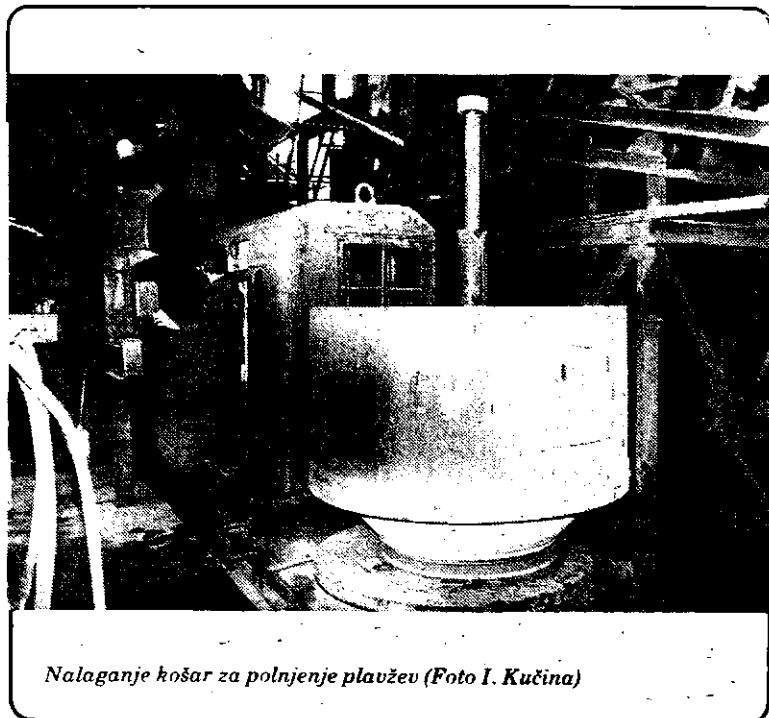
Šola je v letošnjem letu začela z novo dejavnostjo — pripravo kosil. Centralna kuhinja, ki je dokaj sodobno opremljena, vendarle še ne funkcionira tako, kot bi morala. Tu so vzroki v objektivno pogojenih težavah v zvezi s plinom, še ne v

celoti dobavljenimi apraturami in podobno. Zelo slabo kaže za nakup večjega avtomatskega pomivalnega stroja, ki je vezan na uvoz. V šoli dobivajo malico vsa učenci, kosilo pa prejemajo učenci, ki so vključeni v celodnevno šolo, učenci 7. in 8. razreda pa le kadar to želijo. Hrano pripravljamo tudi za varovance vrtca.

Slabo vreme v zadnjem času je opozorilo na nekaj pomanjkljivosti na strehah telovadnice. Naj zaenkrat zadostuje pojasnilo, da si predstavniki izvajalca SGP Gradbincev Kranj že prizadevajo ugotoviti vzroke in upamo, da bodo pomanjkljivosti tudi hitro odpravili.

Želimo in prizadevamo si, da bi začetne težave čimprej premostili in tako omogočili učencem in delavcem šole čim boljše pogoje in uspešno delo.

Valentin Sodja
pomočnik ravnatelja

Nalaganje košar za polnjenje plavžev (Foto I. Kučina)

28. GOSTINSKO TURISTIČNI ZBOR SLOVENIJE

V dneh od 22. do 24. oktobra je v Kranjski gori potekal 28. gostinski turistični zbor Slovenije. Srečanje delavcev s področja turizma in gostinstva je že po tradiciji v svojem programu zajemalo razstavo kuharskih slaščičarskih izdelkov, gospodarsko razstavo, razstavo turističnih edicij in pogrinjov do športnih in zabavnih prireditev.

Velikemu številu obiskovalcev bo prav gotovo še dolgo v spominu razstava pogrinjov, saj od nekaterih nisi mogel umakniti pogleda in marsikdo si je želel vtisniti v spomin skladno pripravljeno mizo, seveda pričrni s prtom, jedilnim priborom, kozarci ter ne nazadnje čudovito lepimi cvetličnimi aranžmaji. Tudi nekatere torte na slaščičarski razstavi so pozele veliko občudovanja in priznanja spretnim slaščičarskim mojstrom.

Tisti, ki radi kuhajo ali pa jim je kuhanje celo poklic, so gotovo videli in si zaželeli, da tudi sami poskusijo s pripravo kakšne od razstavljenih jedi.

Da je vse bolj tekoče potekalo, sta svoje prispevala tudi humorista Vinko Šimek pri tekmovanjih v živo in Tone Fornezzi-TOF pri spretnostnem tekmovanju.

Vsako leto pa so bolj zanimiva tudi športna tekmovanja, ki potekajo v času gostinsko turističnega

zbora. Kar sedem športnih disciplin se je zvrstilo v treh dneh na vseh razpoložljivih športnih objektih v Kranjski gori. Železarno Jesenice so zastopali sodelavci TOZD Družbena prehrana in sicer z moško in žensko ekipo v kegljanju.

Izredno se je izkazal Bogdan Langus, ki je z odličnimi meti dvignil gledalce na kegljišču v hotelu Larix. Premagal je nekaj znanih »imen« v tem športu ter zasedel prvo mesto: s stotimi lučaji je podrl 445 kegljev, lastnik srebrne medalje je podrl 431, tekmovalci na tretjem mestu pa 430 kegljev.

STV

SVETOVNI DAN VARČEVANJA

Z uvedbo denarja se je naturalna oblika varčevanja spremenila v denarno. S tem pa so za varčevanje nastopile široke možnosti. Ko se je denar uveljavil kot plačilno sredstvo, so se pojavile tudi prve ideje o potrebi varčevanja, pa tudi zamisel o ustanavljanju specializiranih ustanov za zbiranje prihrankov.

Hranilniška misel sega daleč nazaj v preteklost, saj je že pred več kot 360 leti Francoz Hugues Delestre nakazal potrebo po organiziranem varčevanju prebivalstva. Leta 1778 so v Hamburgu ustanovili splošno preskrbovalno ustanovo, ki je v svojih pravih poudarila, da je »ustanovljena za dobro marljivih oseb obeh spolov, kajti tudi majhni prihranki v hudih časih veliko pomenijo, z nekaj obrestmi pa še več. S svojo marljivostjo in varčnostjo naj tako koristijo sebi in državi...«

Ob koncu 19. stoletja so hranilnice različnih dežel začele navezovati medsebojne poslovne stike. Leta 1924 so v Milanu ustanovili mednarodni institut za varčevanje. Takrat so sklenili: »31. oktober naj bo vsako leto praznik varčevanja po vsem svetu, da bi se z ustno in pisano besedo širila načela in ideje varčnosti.«

Zgodovinsko dejstvo je, da se z delom ustvarja vrednost in da z varčevanjem ustvarjena vrednost čuva in pomnožuje. To pomeni, da je bogastvo posamezne gospodarske celice, vsega naroda in vsega človeštva posredno ustvarilo varčevanje, zato ni slučaj, da posvečajo veliko pozornost varčevanju že v kapitalističnih državah, posebno pa še v državah s socialistično družbeno ureditvijo.

Varčevanje razvija pri človeku občutek zmernosti in ga usmerja na bolj urejeno življenje. Vsak varčevalec je nasprotnik razsipništva in se ne zadolžuje lahkomišelnosti. Varčevanje uči človeka skromnosti, odpovedovanja sedanjih zadovoljstev v korist bodočih potreb. Ko se človek odloči za varčevanje, razvija v sebi občutek nesebičnosti. Varčeval namreč ne bo samo zase, ampak tudi za blaginjo svojih bližnjih.

Vsako, ki ima prihranek na hranilni knjižici občuti določeno neodvisnost, samostojnost, samozavest, občuti določeno varnost v življenju in delu ter brezskrbno gleda v bodočnost.

Z vidika družbene skupnosti varčevanje dopolnjuje družbeno akumulacijo, ker se preko bančnega sistema ponovno vrača v gospodarstvo, prispeva k razvijanju proizvodnih sil, pospeševanju proizvodnih procesov in ustvarjanju pogojev za materialni in kulturni napredek družbe.

Prav v naši socialistični družbeni ureditvi je treba posvečati veliko pozornost vzgoji varčevalne zavesti posameznika. Kdor se namreč ni naučil varčevati s svojim premoženjem in dohodki, ta tudi ne bo imel pravičnega odnosa do družbene lastnine.

Mednarodni institut za varčevanje je ob svoji ustanovitvi leta 1924 objavil naslednji razglas:

Delo in varčevanje sta najmočnejša dejavnika na poti k blaginji, napredku in dostojanstvu vsakega posameznika. Varčevanje naj resnično postane navada, potreba in vrli- na vsakega člana naše družbene skupnosti.

Združenje poslovnih bank in hranilnic SRS

Železarski globus

INDIJA

Indijske težave z rudnikom železove rude Kudremukh, ki naj bi dobavljali rudo iranskim železarnam, še vedno niso rešene. Pogodba za izgradnjo tega rudnika, ki je bila sklenjena še za časa vladavine šaha, je predvidela, da bi iranska stran kupila v 21 letih 150 milij. ton železove rude. Letos bi jo morale iranske železarne nabaviti tri milij. ton, vendar zaradi znanih težav to še ni mogoče. Rudnik ima letno proizvodno zmogljivost 22,6 milij. ton železove rude in je povezan s pristaniščem Mangalora s 67 km dolgim cevovodom za hidravlični transport rude pomešane z vodo. Pri rudniku je tudi naprava za izdelavo koncentrata železove rude z letno zmogljivostjo 7,5 milij. ton.

BRAZILIJA

Brazilske železarne, ki so lani izdelale 13,9 milij. ton surovega jekla, predvidevajo v letošnjem letu povečanje na 15,3 milij. ton. V prvih osmih mesecih so že dosegle 10,1 milijonov. ton, kar je za 1,1 milij. ton več kot v istem obdobju lani. Tudi izvoz železarskih izdelkov se bo kot kaže povečal na 1,68 milij. ton, kar bo v primerjavi z letom 1979 za 200.000 ton več.

EGIPT

Na polotoku Sinaju, ki je lani ponovno pripadel Egiptu, so velike zaloge manganove rude. Zato je egiptovsko podjetje Simi Manganese Co. sklenilo z ameriško družbo Kaiser Engineers pogodbo za tehnično pomoč. Na osnovi te pogodbe bo podjetje iz ZDA pomagalo pri raziskavah in razvoju teh nahajališč, poleg tega pa tudi pri gradnji naprav in proizvodnji feromangana.

Sodelavec v vzorčni delavnici TOZD Vratni podboji (Foto S. Kokač)

— za zavarovanje raznih zdravstvenih in življenjskih rizikov v Železarni,
— za usluge strokovnih zavodov varstva pri delu,
— za tehnične zaščite strojev in prostorov v obstoječih obratih in pri novogradnjah.

Priказ stroškov bi moralo zajeti vse izdatke, ki se kakorkoli navezujejo na dejavnost kompleksnega varstva pri delu. Predlog je bil namenjen odkrivanju najrazličnejših dokaznih razlogov za večji poslovni poudarek dejavnosti varstva pri delu.

8. Služba za varstvo pri delu je morala bolj aktivno posegati v obratne probleme delovne varnosti, jih odkrivati in predlagati ustrezne strokovne rešitve ter pomagati obratovodjem pri uveljavljanju varnostnih ukrepov. Tako bi oddelek za varstvo pri delu, kot strokovna in specializirana služba bolj operativno posegala v tovrstno problematiko.

9. Pri novosprejetih delavcih bi kot preventivni ukrep, poleg ostalih preizkav, pričeli tudi z brisom žrela in nosu. Pri pozitivnih rezultatih (kliconoseh) bi zdravniki uvedli antibiotične terapije. Pri kroničnih vnetjih mandeljev in deviaciji septuma nosa bi priporočili operacije, tako da bi s tem zmanjšali obolenja respiratornega sistema, srca in ledvic.

10. Uvesti so morali občasno cepljenje zlasti proti gripi. V sodelovanju z inštitutom za mikrobiologijo pri medicinski fakulteti v Ljubljani pa so morali raziskati viruse v poletnem in jesenskem času.

11. Za zmanjšanje respiratornih obolenj je bilo treba uvesti za ogrožene delavce uporabo aerosol terapije. Zato je bila odobrena nabava dveh Aerosol Inhalator firme Dräger in enega Elektrolunge, firme Sanitaria Avstrija. Uspehe na tem področju bi zasledovala medicina dela pri obratni ambulanti.

Zaradi lažjega transporta poškodovanca in manjših invalidnosti je bilo treba nabaviti štiri vakuum imobilizatorje, to je posebnih nosil, ki jih je izdelovala firma Glas iz Francije.

12. Zaradi vedno večjega obolenja spolnih organov pri ženah je bilo treba uvesti redne ginekološke preglede in predavanja o spolni vzgoji in ženskih obolenjih.

13. Delavce, ki so pogosto bolezensko odsotni, bi moralo vodstvo oddelka za zdravstveno in socialno varstvo takoj napotiti na ustrezen specialistični ali komisijiski pregled (na zdravniško komisijo, invalidsko komisijo in komisijo izvedencev).

14. Vodstvo oddelka za socialno in zdravstveno varstvo bi moralo v sodelovanju z zdravniški obratne ambulante in komunalnim zavodom za socialno zavarovanje urediti vse potrebno za skrajšanje postopka ocenjevanja invalidnosti.

15. Zdravstvena služba je morala pripraviti seznam tistih delovnih mest, na katerih so lahko delavci, zaradi težkih delovnih pogojev zaposleni samo določeno obdobje in hkrati predvideti, na katera delovna mesta naj bi se razporedili.

16. Oddelek za izobraževanje in napredovanje je moral v najkrajšem času začeti izdelovati sisteme napredovanja in izobraževanja, ker sta pomembna dejavnika za dvig morale pri delavcih.

17. Ponovno je bilo treba razmisliti o predlogu za stimulacijo na staž, ki ga je že pripravil oddelek za nagajevanje in bi ga morali po možnosti v takšni ali drugačni dopolnjeni obliki uvesti.

18. Ker je bila analiza bolezenske odsotnosti izdelana zlasti zaradi delovne enote hladne valjarne-žičarne, je moral kadroviski sektor neposredno pristopiti k reševanju naslednje problematike:

— izdelati popis delovnih mest, ki so zdravju posebno škodljiva s predlogom za premestitev,
— sistematsko raziskati vzroke, ki vplivajo na nezadovoljstvo delavcev.

— služba za varstvo pri delu je morala izdelati program sanacije tistih delovnih mest, ki v največji meri vplivajo na slabo zdravstveno stanje delavcev.

— sektor za ekonomiko je moral proučiti organizacijo dela z namenom, da bi bili delavci čimmanj fizično obremenjeni in stroji maksimalno izkoriščeni.

— služba za izobraževanje in napredovanje je morala takoj pristopiti k izdelovanju sistemov napredovanja in izobraževanja za hladno valjarstvo in žičarno.

— služba za varstvo pri delu pa je morala proučiti možnosti še boljše uvažanja delavcev na delo in zasledovanja njihovega dela.

19. Službi za varstvo pri delu so naročili, da mora redno seznanjati delavski svet Železarne o vseh smrtnih in težjih nesrečah v Železarni.

20. Delavski svet Železarne pa je sklenil, da bo v bodoče obravnaval problematiko varstva pri delu in zdravstveno varstvo ob koncu vsakega četrtletja.

Center za proučevanje
samoupravljanja in informiranje.

PO ČRNOGORSKIH PLANINAH IN VASEH

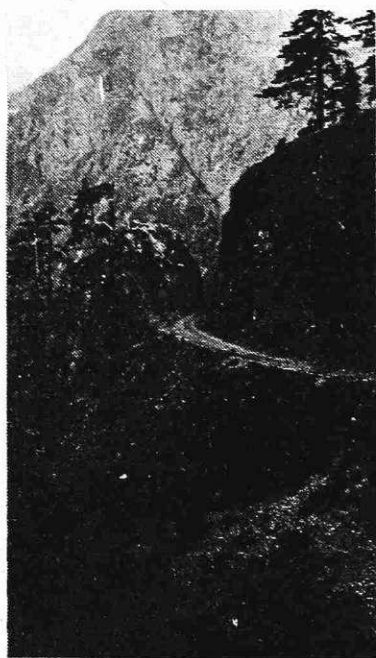
PO ČRNOGORSKIH PLANINAH IN VASEH

— Eh, kaj, nobena me ne mara — se mahoma razžalosti Miško.
— Zakaj, te ne bi marale?
— Pravijo, da sem grd.
— Kaj se sekiraš — pravim, — pri nas v Sloveniji so grdi fantje zdaj moderni. Bolj ko si grd, več imaš punc. Sicer pa — saj sploh nisi preveč grd.
— Grd sem! — se trmasto naščeti Miško. In s tem je zdaj opravljen.

IDILIKA ALI KIČ?

Po kosilu sem se poslovil, čeprav so me Miško in njegovi vabili naj ostanem še eno noč. Nimam se za kakšnega zagrizenega samotarja, kljub temu pa se mi zdi včasih družabnost kar precej naporna stvar. Vračati prijaznost za prijaznost, igrati pozornega družabnika, vzdrževati isto valovno dolžino s sogovornikom — to mi je dostikrat neznanost. Vesel sem bil, ko sem prišel med te dobre in gostoljubne ljudi — a prav tako sem bil vesel, ko sem šel od njih proč. Kako globoko in sproščeno sem zadihal, ko so se mi v ramena spet zarežali jermeni nahrbtnika in so čepili spet začutili staro, dobro pot pod seboj! Niti en dan ne morem ostati pri miru, še eno uro komaj. Kaj je to? Ali me je ciganska mati rodila, ali kaj?

Če sem hotel še do večera kam priti, sem moral pohiteti, saj je bila ura že štiri popoldan. Po strmi konjski stezi sem se s travnatih širjav Sinjajevine spustil v gozdno gorsko dolino Krnjo jelo. Tod sem že naletel na prve »zaresne« hiše, na cesti, na rečico Bukovico. Čeprav sem bil še zmeraj v osrčju planine, nisem imel več občutka, da sem v divjini. Divjino je zamenjala nekakšna kmečka idilika: njive, travniki, lesene hišice, rože in senene kope okoli njih, razigrani otroci, starke v črnini, živali na paši, smejoče se pastirice, lepe, modrooke.

Cesta na Sinjajevino (Foto E. Torkar)

Kaj bi bilo lahko lepšega kot živeti v kakšni taki odmaknjeni gorski dolinici, imeti hišico, ženo, otroke, rediti koze in kure, ob večerih posedati na vrtu, kramljati s sosedi o letini in vremenu, piti kavo in mastiko z njimi? — Kako pogasiti ogenj nemira v žilah, ki ga zmeraj znova razplamteva veter iz daljnih krajev? Kako ubiti dvom v srcu, ki vsako idiliko spreminja v kičasto razglednico in razglaša preprosto človeško srečo za plehko samozadovoljnost? Zakaj bi morali svoje mlade sile izčrpavati z nenehnim iskanjem? Zakaj se ne bi enkrat za vselej usedli in si rekli: Ostanimo tu, spraznimo to steklenico od kraja, onkraj teh hribov ni ničesar več, kar bi bilo vredno našega stremjenja.

OŠABNI VELIKAN

Dolina se je zdaj širila, zdaj ožila, nekajkrat se je spremenila celo v pravi kanjon s petdesetmetrskimi prepadnimi stenami. Večidelno se je, nogo so me že pošteno bolele in že sem se razgledoval po senenih kopah in praznih kolibah v bližini, kjer bi lahko pogrnili spalno vrečo in šel spat. Ko sem bil že tik na tem, da zavijem s ceste na najbližji pašnik, je iz mraka poblisnilo belo pročelje velikega modernega poslopja s strmo streho in z lesom obiti balkoni. Takoj sem si rekel — hotel! Nisem se zmotil, res je bil hotel. Sicer pa to ni bilo težko ugotoviti, saj so vsi hoteli v gorskem delu Črne gore zgrajeni v istem stilu; arhitektura, ki hoče posnemati arhitekturo stare črnogorske hiše in pastirskega stanu: strme, skorajda do tal segajoče strehe, mnogo lesa na pročeljih in balkonih. HOTEL BOAN je pisalo nad vrati z velikimi rdečimi črkami. Očitno so ga zgradili šele pred nedavnim, saj je okoli poslopja še zmeraj ležal gradbeni material, deske, opeka, kamenje. Kateri butec se je odločil zidati tak razkošen hotel v tej majhni vasi pod Sinjajevino, daleč od asfalta in drugih sodobnih prometnih zvez? Čudno, pretirano pompozno je učinkoval v tem okolju skromnih kmečkih hiš. Videti je bil kot grad, ošaben velikan med krotkimi in prijaznimi pritlikavci.

Naj si bo tak ali drugačen, hotel mi je prišel prav. Po dolgem času sem se spet imel priliko umiti s toplo vodo, pa še drag ni bil preveč. Glede na to, kolikšno pozornost mi je izkazoval hotelski receptor, sem bil prav gotovo eden prvih, če že ne kar edini gost.

Za večerjo pa mi kljub temu ni uspelo dobiti kaj drugega kot čevapčiče, še solate niso imeli nobene.

IZGUBLJEN MED TURISTI

Z jutranjim avtobusom sem nameraval v Zabljak, pa sem ga »pre-spale«. Kdo ga le ne bi v tem hotelskem udobju B kategorije z joggjem, belimi rjuhami in toplo vodo (v Kolašinu še mrzle ni bilo — in to za pol višjo ceno). Ni mi preostalo drugega, kot da se po dopoldanski pripeki napotim po makadamu v dvanajst kilometrov oddaljeno Zgornjo Bukovico in tamkaj počakam na drugo vozilo. Po ravnini pa vendarle ne bom hodil peš, sem si rekel, moram se hraniti za hribe. Čaka me še dolga pot prek Durmitorja in Pivske planine.

Na pol poti me je dohitel nek domačin, prav tako nesojeni potnik jutranjega avtobusa in z njim sva jo skupaj ubrala po bližnji čez hrib. Ne moja železna kondicija ne mojih mladih šestindvajset let mi ni pomagalo, da bi uspel držati korak s tem tršatim štiridesetletnim Črnogorcem. Znoj me je pekel v oči, sapa mi je pohajala, srce mi je razbijalo kot kovaški meh, mojemu spremljevalcu pa niti suknjca ni bilo treba sleči. Nikoli nisem prvi. Je že tako. Zmeraj se najde kdo, ki pristrže krila naši nečimrnosti in našemu samoljubju. To ni zmeraj prijetno, je pa prav gotovo zdravo.

Moj spremljevalec je v Bukovici komajda ujel avtobus za Nikšić, jaz pa sem počakal na tistega za Zabljak.

V Zabljaku mi je bilo sicer udobno, ni pa mi bilo lepo. Preveč turistov se je drenjalo tam, tega scrkljanega ljudstva pa nisem nikoli posebej »obrajtal«. Tu se nisem mogel več predstavljati v vlogi samotnega osvajača, bil sem samo še običajen turist, tak kot vsi drugi, v vetrovki, s foto aparatom in brado, hvaležni uporabnik tamkajšnjih naravnih znamenitosti in gostinskih uslug. Pastirjem na Sinjajevini sem bil dobrodošel gost v njihovi planinski samoti, tu v turističnem Zabljaku pa sem bil samo še nekakšen »stranec«, molzna krava za tukajšnje hotelijske oštrije in branjeve.

Celo popoldne sem posedal na obali Črnega jezera in brez zanimanja opazoval ljudi, ki so se sprehajali ob jezeru, ali pa se v živopisnih kanuilih in gumijastih čolnih prevažali po njem.

»Oprostite, mogoče veste, kako se imenuje tale gora nad jezerom? — Ne tista, tale. — Ne veste? Niste od tod? — Iz Slovenije da ste? — Veste, Zabljak je za Črnogorce to, kar je za Slovence Bled. — Kaj! Da ne marate Bleda? Čudno! Jaz grem vsako leto tja. — Mislite, da bo deževalo? — Ali ta pot vodi okoli jezera? — Kaj, preko Durmitora nameravate? Se mi je takoj zdelo, da ste nekakšen alpinist. — Ne, ne, prav nič se ne dolgočasi. Veliko zanimivih ljudi je mogoče srečati tukaj v Zabljaku. Ravno zadnjič sem videla nekega igralca iz Beograda, tudi vi ga morate poznati, saj ste gledali tisto serijo po televiziji, kajne? No, on je tam igral glavno vlogo. — Seveda, on, on. V resnici je mnogo starejši, kot je videti na ekranu. — Pa tudi drugi umetniki prihajajo sem: pisatelji, slikarji... Seveda, umetniški poklic je težak, treba se je razdajati, se žrtvovati za ideale... — Tukaj pa je tako nenavadno mirno, se vam ne zdi? —

POLETNI SNEG

Naslednje jutro sem v Pašini vodi, tam kjer je začetek (ali pa konec — odvisno, od kod gledate) sedem kilometrov dolgega durmitorskega asfalta, zavil na stransko makadamsko cesto. Pravi Durmitor pa se začne šele nekaj kilometrov naprej, v Suvi lovi, veliki podolgovati kotanji, ki jo obkrožajo strmi skalnati vrhovi, melišča, snežne zaplate, redko dreve. Na dnu Suve loke se je v jesenskem deževju in spomladaj, ko se topi sneg, napravi jezero, poleti pa je — kot že ime pove — suha. Zdaj v avgustovski vročini je bilo videti na dnu samo še blato in naplavine.

Čeprav sem se že bližal višini 1800 m, je sonce še zmeraj po dolinsko žgalo. Voda v moji aluminijski čutarici se je segrela do takšne mere, da ni bila več uporabna za pitje. Nadaljevanje

Bojan se ni mogel krotiti. Barbara ga je dražila v najbolj neprimernem trenutku. Razkačen ji je zabrusil.

»Vesno sem poprosil, da bi se na samem pogovorila. Slišali ste. Meni je vseeno, se pogovarjam v sobi, na klopi, pod drevesom, na cesti. Ampak želim se pogovoriti — sam! Razumete? Če ne morem tega početi v hiši, ne bom več prihajal.

Barbara je bila ranljiva. Res ob najostrejšem napadu, vendar popustila ni. Prsteno blede je sovražno strmela vanj. Ni se menila za Vesno, prošnje naj ju pusti sama. Stala je kot preteči opomin in čakala, da se ji bo opravičil ali povedal, kar je želela vedeti. Bojan ni želel. Pravzaprav ni mogel. V njem je vrelo od jeze, razočaranja nad Vesno, ki se je le kisala, ni pa pokazala dovolj odločnosti, da bi zagrozila mami, kar bi najbrž odločno Barbaro zlomilo.

»Na svidenje!« je vzkliknil Bojan in prijel za kljuko. Po stopnicah je hitel. Valentinu, ki je stal v veži, je prijazneje pomahal in mimo njega planil k vratom, potlej na ulico.

Mama je sedela v dnevni sobi. Na širokem naslanjaču je bilo nekaj časnikov, precej revij. Tudi nemških, kar je Bojana nenadno posebej zbudilo. Na pepelniku je opazil veliko ogorkov. Pomislil je, da so Fonzijski, potem je spoznal, da mama kadi »Gold« cigarete. Dvignila je pogled in se mu blago nasmešnila.

Ni ji bilo treba spregovoriti, ne potožiti. Upadle oči, bolehnata polt, ki najbrž ni bila dovolj prekrita s pudrom, so kazali, da je veliko pretrpela.

»Si našel očeta?« je vprašala mama.

»Našel in govoril sem z njim,« je zadržano odvrnil Bojan. Potem je pomenljivo zamrmral, kar naj bi spodbudilo mamo in jo pripravilo ob hlinjeni mir. »Povedal je marsikaj zanimivega. Videti je precej dotolčen. Če ne bo hitro spremenil svojih navad, potem ne bo dolgo živel. Slabo se hrani in preveč pije.«

Mama ni dvignila pogleda iznad revij. Pretvarjala se je, da bere.

»O meni je seveda govoril najslabše,« je zamrmrala mama.

»Odkrito!« je v očetovo obrambo ostro odvrnil Bojan. »Razlagal je, da si ga le izkoristila in pustila.«

Mama je zagnala revijo po mizi.

»On je zapustil mene. Hotela sem živeti z njim. Če je govoril drugače, laže,« je vzrojila mama.

Bojan je odkimal. Od včeraj se mu je marsikaj razkrilo. In kar je bilo najbolj hudo — ko je odkril nekaj slabosti, so se ob poizvedovanju, govorjenju odkrivala nove. Stare pa so dobivale

VINKO TRINKHAUS

17

»PO PRIZNANJU«

večje razsežnosti. S tem se je kvarila mamina podoba, ki ga je do predvčerajšnjega dne navdajala s spoštovanjem in tihih občudovanjem. In zdaj mama spet poskuša prevladati krivdo na očeta, sebe pa oprati. Bi res rada po vsej sili vnela v njegovih očeh kot dober človek, čeprav je zagrešila nekaj velikih packarij?

»Težko te je poslušati, mama. Posebej, ko se človeku odkrije, da poskušas nekatere svoje napake in krivdo prevreči na druge,« je začel mrzko naštevati Bojan. Pripravljaj se je, da mami odkrito pove tiste napake, ki jih je odkril, ki so umazale njeno podobo. »Nočem mi priznati, čeprav sama predobro veš, da je bil oče častnik, komandir, drug človek, kot potlej, ko so ga razrešili. Vojsko je imel rad, pa jo je moral zaradi tebe zapustiti.«

»Bojan, ti tega ne razumeš. Doslej si imel eno samo dekle. V ljubezen se ne moreš prisiliti,« je odločno rekla mama in mu prepričevalno kimala. »Lahko se prisiliš k delu, k marsičemu. Vljubiti pa ne moreš, če ni v tebi ljubezni. Povedala sem ti, da sem ljubila le Dušana.«

Bojan je divje planil pokonci. Z roko je mahal proti kuhinji, kjer je slišal ropotanje posode.

»Kaj pa potlej počneš s tem prekletim Fonzijem,« je kričal in čutil kako mu toplota udara v lice. Glas mu je postal hripav, stisnjen. »Z njim pa občutiš ljubezen, dolgih petindvajset let? S človekom, ki je moj oče, s katerim si spočela otroka, pa ne? Je partizanski komandir toliko slabši od tega soldata? Povej, v čem je razlika, da bom razumel?«

Mamina glava je počasi drsela na prsi. Stegnila je desnico, vzela škatlico, izbrskala cigareto in jo prižgala. Kadila je precej strastno. Ni upala pogledati Bojana, ki je napet čakal, da nadaljujeta razgovor, ki je prehajal v prepir. Mama pa je molčala.

»Oče živi skoraj v bedi,« je naposled spregovoril Bojan. »Njegov obraz kaže na bolehnost. Najbrž jetra. Tudi sam slutim, da ne bo več dolgo. Morebiti bi mu lahko pomagali?«

Mama ga je zdaj le pogledala. Ni pa spregovorila. Njen blede obraz je kazal, kako so jo sinovi očitki prizadeli. V mami so morali sprožiti nekaj, kar Bojan ni razumel.

Počutil se je krivega. Morda je počutil preveč. Naposled je to le mamin čustven svet, samo njen. Tudi v tem primeru ni imel pravice nasilno vdirati vanj. Zadrego, ki se je vse bolj razrašala, je želel pregnati z umikom.

Odpravil se je v kuhinjo. Fonzi se je mastil z narezkom. Prijateljsko mu je pokimal, kot da se med njimi niso pojavile sence. Bojan je zaničljivo zamahnil z roko, se naglo zaobrnil in odšel v svojo sobo. Postalo mu je žal, da ni vzel iz omarice pomirjevalno tableto. Vendar se ni hotel vrniti.

Dolgo ni mogel zaspiti. Na trenutke je bila bolečina tako huda, obup tako boleč, da si je zaželel smrt. Zaspiti, končati vse to, kar boli.

Nadaljevanje

KANARSKI OTOKI — OTOČJE VEČNE POMLADI

UDOBNI HOTELI

Trije pari, dva iz Sarajeva in midva z ženo sva bila razporejena v hotel Las Torres, veliki svetlo rjavi zgradbi štirih vitkih 14 in štirih sedem nadstropnih stolpnic. Hotel stoji na križišču dveh širokih avenij v razmeroma mirnem predelu mesta San Filipe. Ime je dobil po obalni srednjeveški trdnjavi, po katerem se imenuje tudi ne veliko pokopališče, ki ga od hotela ločuje samo štiripasovna avenija. Z balkona sobe v sedmem nadstropju sem razen prometnega živčava na obali, kamor so nenehno butali v črne čeri ogromni valovi, stožca vulkana Teide in njegovih zelenih podnožij, lahko opazoval tudi vsa dogajanja na pokopališču obdanem z visokim zidom in košatimi palmami.

Z dvoriščne strani hotela sta gostom na voljo dva bazena, igrišče za tenis in čudovita kot tepih mehka trata, obdana s cvetjem in palmami.

Vsaka soba ima tudi kuhinjo s hladilnikom in vso potrebno posodo, da si gostje lahko sami pripravljajo, če seveda želijo, hrano po svojem okusu. Hotel nudi po želji tudi samo zajtrk ali polpenzijsko hrano. Za kosilo in večerjo pripada gostom pol litra domačega črnega vina, ki ga natakariji postrežejo v

lončenih vrčih. Kot za sobe, tudi za restavracijo nismo imeli pripomb, posebno ne, ker so bile cene v tistem času izredno ugodne, v primerjavi s cenami na našem morju pa celo nižje.

IZLET OKOLI OTOKA

Z udobnim turističnim avtobusom, ki ga je na naše zadovoljstvo vozil simpatični in zgovoren šofer Agustino, smo se pod vodstvom Mire, tega dne nekam mrke in nerazpoložene, kdo ve zakaj, odpravili že drugi dan po prihodu na izlet okoli otoka.

To je klasična turistična tura za vse, ki jim je do tega, da spoznajo celotni otok z njegovimi številnimi in nenavadnimi nasprotji.

Najprej smo se podali na jug. Drveli smo po močno vijugasti cesti ob zahodni obali, na nekaterih mestih vsekani v pobočja vulkanskih sten, da je prav grozljivo pogledati navzdol proti morju, na nekaterih mestih pa se cesta vije med nasadi banan. Vožnja zahteva veliko izkušnost voznika, pa tudi kar smo preizkusili na lastni koži, dobršno mero hladnokrvnosti potnikov.

Obvezno postajališče je na razgledni točki nad ljubkim mestecem Garanchiom, nekoč največjo luko zahodne obale, ki jo je lava ognjenika Teide 1706. leta popolnoma razdejala. Namesto nje, so tik obale na veliki zalivski ploščadi zgradili novo mestce, ki se v dnu brezna prikaže v svetleči belini kot na dlani. Na usodne posledice uničujoče lave spominja le črna strmina, kjer se je valila žareča reka in ogromna skala, ki je zgrmela navzdol in se ustavila v morju, dobrih sto metrov od obale. Od zgoraj izgleda ta velika črna gmeta kot otoček. Zdaj je že krajinska posebnost in seveda turistična zanimivost, ki je osrednji objekt vsake razglednice.

Zaradi naglo naraščajočega turističnega prometa, cesto na vsej dolžini širijo in utrjujejo. Na najbolj preglednih krajih gradijo avtobusna izogibalšča za razgledne točke. Iznajdljivi domačini so na teh ploščadih že postavili prijetne okrepčevalnice in prodajalne spominkov.

Turizem je prinesel večjo urejenost tudi vsem nekoč odročnim naseljem, ki povečini nosijo imena svetnikov. Nekdanji dninarji in ribiči so se že močno opomogli. Z veliko smisla so uredili svoje bele hišice z ravnimi strehami, stopnišči in balkoni polnimi živopisanega cvetja.

Domala vsaka obcestna hiša je spremenjena v majhno trgovinico spominkov, gostišče ali mehanično delavnico. Turisti, željni kanarske eksotike se radi ustavljajo in sprehodijo po ozkih kamnitih uličicah, stikajo po lokalnih in fotografirajo takšna naselja.

TOVORNJAKI — PRAVA NADLOGA

Zaradi del na cesti smo se morali nenehno izogibati težkim gradbenim strojem in tovornjakom. Tudi ko smo z obalne ceste zavili na vzhod v osrčje goratega otoka, je moral večič Agustino kar dobro paziti, da v ovinkih ni trčil v katerega od številnih praznih tovornjakov. Tovornjaki so tod prava nadloga, vendar vsakdanja stvar, ki so jo vajeni vsi domačini. Mira nam razloži, da količjak poslovni ljudje s temi ogromnimi vozili prevažajo plodno zemljo iz zahodnih na vzhodna in južna pobočja otoka.

Puščavska in kraška tla tega območja pokrivajo z zemljo in urejajo umetne plantaže in vrtove. Največji dnevni kop plodne zemlje, ki je nastala v procesu presnavljanja lave je na 1117 m visokem prelazu Erjos. Ta deli plodni zahodni od puščavskega vzhodnega dela otoka. V ogromni jami je brnelo nešteto bagerjev in nakladalnih strojev, ki so polnili težke tovornjake z dragoceno črnico.

PUŠČAVSKA PODOBA VZHODNE OBALE

Onstran prelaza na vzhod se odpre pogledu prostrana kraška kotlina brez slehernega drevesa ali grma. Tu in tam ob borkih kamnitih kočah, osamljeni trop koz stika med kamenjem za redkim šopom trave.

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Druženopolitični zbor občinske skupščine Radovljica je na 21. ločeni seji, 27. oktobra, sprejel odlok o družbenih svetih občine Radovljica, odlok o spremembi in dopolnitvi odloka o ustanovitvi uprave inšpekcijskih služb za Gorenjsko in obravnaval poročilo izvršnega sveta o sanacijskih delih na Blejskem jezeru. Sprejel je sklep o spremembi in dopolnitvi sklepa o razpolaganju s stanovanji v družbeni lastnini, sklep o uporabi sredstev solidarnosti za delno odpravo posledic toče v občinah severovzhodne Slovenije, obravnaval osnutek zakona o splošni ljudski obrambi in družbeni samozastiti in opravil več imenovanj.

V sredo, 29. oktobra, sta na 22. ločeni seji zasedala tudi zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti, ki sta razen točk, ki jih je obravnaval druženopolitični zbor, sprejela odlok o prepovedi prometa z zemljišči na območju ZN Vrhnje in enak odlok za območje ZN Zaloše ter osnutek odloka o javnem zelenju v občini Radovljica.

Izvršni svet OS Radovljica je na 115. seji, 21. oktobra, sprejel predlog odloka o družbenih svetih občine Radovljica, ki jih je dal v obravnavo občinski skupščini. Na seji so razpravljali o planiranih investicijah na območju Bohinja in o težah za pripravo samoupravnega sporazuma o ustanovitvi občinskih skupnosti za cene. Potrdili so rokovnik za sprejem planskih dokumentov do konca 1980. leta, poročilo o devetmesečni realizaciji prihodkov in odhodkov občinskega proračuna, določili podpisnike dokumentov za SDK in sprejeli sklep o ugotovitvi delegatske sestave komitejev za družbeno planiranje in gospodarstvo oz. za urbanizem, gradbene in komunalne zadeve.

Komite OK ZK Radovljica je na 4. seji, 20. oktobra, razpravljal o gospodarsko političnem stanju v občini. Ocenil je dejavnike razvoja za povečanje produktivnosti v združenem delu, devetmesečno gospodarjenje, socialno problematiko in preskrbo ter priprave planskih dokumentov za naslednje srednjeročno obdobje. Razprava je bila izredno kritična zlasti v ocnah tistih pomanjkljivosti, ki se nanašajo na manjšo učinkovitost prizadevanj za uresničevanje gospodarske stabilizacije in odgovornost komunistov.

Na posvetu predsednikov krajevnih organizacij SZDL in predsednikov koordinacijskih odborov za akcijo NNPP iz vseh 20 krajevnih skupnosti, 22. oktobra, so obravnavali izhodišče za akcijo NNPP v 1980. in 1981. letu in se dogovorili o oblikovanju lastnih programov. Spregovorili so o pripravah za letošnje praznovanje novoletne jelke, o ukrepih za zagotovitev večje udeležbe delegatov iz KS na sejah skupščin SIS in na seminarjih za usposabljanje delegatov ter o organizacijskih pripravah za sklic programskih konferenc v krajevnih organizacijah SZDL v prihodnjem mesecu.

Predsedstvo občinskega sveta ZSS Radovljica je prejšnji teden sklicalo posvet predsednikov osnovnih organizacij in konferenc osnovnih organizacij sindikata. Cilj posveta je bil dogovor za delo sindikalnih organizacij v oceni gospodarjenja in devetmesečnega periodičnega obračuna, za oblikovanje in sprejemanje srednjeročnih planskih dokumentov in za izdelavo programov akcije Nič nas ne sme presenetiti v 1980. letu.

Koordinacijski odbor za usmerjeno izobraževanje pri med-občinskem svetu SZDL za Gorenjsko je v Radovljici pripravil regijski posvet predsednikov vseh občinskih DPO, skupščine in izvršnega sveta občine in predsednika sveta za izobraževanje pri OK SZDL Radovljica. Beseda je tekla o predlogu mreže usmerjenega izobraževanja in o tekočih vprašanjih vzgoje in izobraževanja na Gorenjskem.

Občinski svet ZSS Radovljica je na osnovi sklepov republiškega sveta ZSS priporočil vsem izvršnim odborom sindikata v občini, da takoj pristopijo k odločitvam o denarni pomoči delavcem z najnižjimi osebnimi dohodki. Ta pomoč naj bi znašala od 500 do 1000 din na družinskega člana in naj razen v izjemnih primerih ne presega 2.000 din. Upravičence pomoči bodo določili po sprejetih merilih, da dohodek na družinskega člana ne presega 2.500 din. Izvršni odbori bodo sklepe o enkratni denarni pomoči posameznim delavcem objavili javno na oglasnih deskah in informativnih glasilih.

V sejni dvorani občinske skupščine Radovljica je bila 23. oktobra razširjena seja sveta za vzgojo in izobraževanje, ki so se je udeležili tudi delegati koordinacijskega odbora za usmerjeno izobraževanje, člani komisije za družbenopolitična in idejna vprašanja prosvete in kulture pri OK ZK Radovljica in Jesenice. Na dnevnem redu je bila razprava o predlogu mreže šol usmerjenega izobraževanja v radovljiški in jeseniški občini ter dogovor za nadaljnje uresničevanje sprejetih sklepov skupnih sej koordinacijskih odborov občinskih konferenc SZDL Radovljica in Jesenice. Gre za naloge, ki jih bodo morali opraviti odgovorni dejavniki v združenem delu in nekaterih SIS za uvažanje usmerjenega izobraževanja v prihodnjem letu.

Na pobudo tiskovnega sveta pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije je medobčinski svet SZDL za Gorenjsko v sodelovanju z OK SZDL Radovljica, 20. oktobra, sklical v Radovljici posvet o problematiki informiranja na Gorenjskem s posebnim ozirom na izkušnje v radovljiški občini. Udeleženci posveta iz vseh gorenjskih občin in člani sekretariata tiskovnega sveta RK SZDL so spregovorili tudi o pripombah iz javnih razprav o osnutku samoupravnega sporazuma o temeljnih plana RTV Ljubljana in o občinskem srednjeročnem planu informiranja. Tega dne popoldne so v Podnartu s tamkajšnjimi predstavniki proučili organiziranost informiranja občanov v krajevni skupnosti.

Izvršni svet OS Radovljica je zaradi posledic naraslih voda v številnih naseljih v občini imenoval posebno komisijo, ki je ocenjevala škodo in predlagala nujne ukrepe za sanacijo stanja poškodovanih objektov. Sprejel je tudi sklep, da se takoj prične priprave za izgradnjo novega mostu čez Savo v Otočah. TOZD ISKRA Otoče je v zvezi s tem že izrazila pripravljenost, da bo sofinancirala izgradnjo mostu.

Na skupnem sestanku predstavnikov uredništva časopisa Glas iz Kranja in občinskih druženopolitičnih organizacij Radovljica, 16. oktobra, so ocenili dosedanje poslovanje in tekočo vsebinsko, organizacijsko, tehnično, kadrovsko in finančno problematiko Glasa. Posebno so se dotaknili vloge tega glasila v posredovanju informacij delovnim ljudem in občanom radovljiške občine, ki je bilo v tekočem srednjeročnem obdobju razmeroma dobro, čeprav je bilo tudi nekaj pomanjkljivosti, na katere so opozorili na sestanku. Predvsem gre za še vedno prebiko povezavo uredništva z nekaterimi DPO in SIS, še vedno nezadostno razvito mrežo dopisnikov iz krajevnih skupnosti in tudi za nedovolj preverjene objave prispevkov nekaterih dopisnikov. Člani uredništva so seznanili udeležence sestanka s planskimi nalogami Glasa v naslednjem srednjeročnem obdobju.

Tudi letos, kot že več le nazaj, je šestčlanska ekipa občinskega štaba teritorialne obrambe Radovljica dosegla na 11. odprtem prvenstvu ljubljanske armadne oblasti, 19. oktobra, v Ljubljani izreden uspeh. Med 127 šestčlanskimi ekipami iz JLA, milice, ZRVS, teritorialne obrambe in strelskih organizacij iz Slovenije, so si Radovljičani priborili odlično drugo mesto za zmagovalno ekipo garnizije JLA iz Pivke.

Na predlog komiteja za družbeno planiranje in gospodarstvo je izvršni svet OS Radovljica sklenil, da bo Klavnič Ra-

dovljica v sestavi trgovske delovne organizacije Špecerija Bled odobril za čas od 1. do 17. oktobra pokritje 60 % izkazane izgube v znesku 848.525 din.

V zvezi s člankom v Delu, objavljenega v začetku oktobra o problematiki investicij v tovarni čokolade TOZD Gorenjka v Lescah, je izvršni svet OS Radovljica ocenil takšno informacijo za nesprejemljivo. Da bi se realno ocenilo sedanje stanje in potrebe za nove naložbe v Gorenjki je izvršni svet sklical sestanek s predstavniki TOZD Gorenjka in TOZD Triglav - ZITO Lesce, Ljubljanske banke in Gospodarske zbornice SRS.

Po številu oddelkov podaljšane bivanja šoloobveznih otrok, je občina Radovljica na tretjem mestu na Gorenjskem, kjer je zajeto letos šele 23 % vseh učencev. Celodnevni pouk imajo organiziran v štiriletni šoli v Begunjah in osnovni šoli dr. Janez Menciner v Bohinjski Bistrici.

Krajevna organizacija ZB NOV Podnart je 25. oktobra že šestič po vrsti pripravila v tamkajšnjem kulturnem domu vsakoletno srečanje borcev in aktivistov, ki so med NOB delovali na območju KS Podnart. V kulturnem programu so nastopili pionirji, dramska skupina in moški pevski zbor DPD Svoboda Podnart. Srečanje so sklenili s tovariškimi večerom.

V festivalni dvorani na Bledu je bil od 16. do 18. oktobra 8. kongres farmacevtskih delavcev Jugoslavije, ki sočasno praznuje tudi 30-letnico ustanovitve Zveze farmacevtskih društev Jugoslavije. Tega velikega srečanja se je udeležilo okoli 1700 farmacevtov.

Po podatkih strokovne službe Kulturne skupnosti Radovljica, ki jih je posredovala v obravnavo komisiji za kulturo pri občinskem svetu Zveze sindikatov Radovljica, pogodbenih obveznosti za denarni delež pri izvajanju programa kulturne akcije za delovne kolektive, 54 osnovnih organizacij oz. konferenc osnovnih organizacij sindikata v TOZD in OZD še ni poravnalo. Te obveznosti znašajo okoli 52 tisoč din, ki jih bodo morali poravnati, da bi lahko uresničili letošnji program kulturne akcije.

V obdobju od 15. oktobra do 15. novembra, ki je proglašeno za mesec knjige, so se delavci občinske knjižnice A. T. Linhart v Radovljici odločili, da bodo za pridobivanje bralcev vpisovali nove člane knjižnice, ki bodo do konca leta lahko brezplačno izposojali knjige v vseh krajevnih knjižnicah. Letos imajo na območju občine že nekaj nad 3000 rednih članov knjižnice.

V galerijskih prostorih Šivčeve hiše v Radovljici je od 17. do 27. oktobra razstavljal akademski slikar Bard Iucundus iz Ljubljane. Predstavil se je z zanimivim ciklusom risb Plakat za moje brate. Umetnik je s svojimi olji, grafikami in risbami, ki so zaradi posebnosti skoraj realističnega oblikovanja, v sodobni tehniki, požel že veliko priznanj doma in na tujem. Razstava je pritegnila precejšnjo pozornost in močno poživila jesenski kulturni utrip Radovljice.

V pritličju Šivčeve hiše v Radovljici so letos pridobili poleg dveh obstoječih galerijskih prostorov še enega, ki je namenjen za postavitev likovnih zbirk izven programa galerijske dejavnosti v tem razstavišču. Razen zanimivih reprodukcij znamenitih umetnikov, bodo v tem prostoru razstavljali predvsem domačini svoje likovne dosežke, ki bodo praviloma na ogled tudi takrat, ko ne bo rednih razstav v Šivčevi hiši. V septembru je svoja najnovejša dela že razstavljal blejski slikar Janez Ravnik, pred dnevi pa so muzejski delavci postavili zanimivo zbirko reprodukcij skic Pabla Picassa.

Ekipa kegljaškega kluba na ledu z Bleda v sestavi Ulčar, Rebec, Potočnik in Obreza, se je na prvem letošnjem mednarodnem tekmovanju v Ambergu v ZR Nemčiji kljub nezadostnim pripravam odlično izkazala. Med 30 moštvi iz evropskih držav je osvojila peto mesto in zaostala le nekaj točk za zmagovalci.

MOJA VAS DOVJE

Zelo sem navezan na našo vas Dovje na južnem pobočju Karavank, od koder je lep razgled na pogorje Julijcev na nasprotni strani. Zdi se mi, da vsi domačini zelo ljubimo svojo vas. Morda smo se te ljubezni navzeli od triglavskega župnika Jakoba Aljaža, ki je nekaj za štiri goldinarje odkupil vrh Triglava in iz njega naredil simbol zavednega slovenstva.

V zavzetih pridigah je Aljaž približeval preprostim kmetom lepote gorskega sveta, vcepljal jim je ljubezen do rodne grude, v pesmih je pel o Triglavu in prelepi zemlji pod njim. Mnogokrat se spominim na njegove verz:

Vsako jutro v zarji novi,
naši zažare vrhovi!

Aljaž je vzgojil poštene in zavedne kmete. Vedno so se znali prav odločiti in ko je prišla strašna zima 1941, so vsi kot eden priprijetli za orožje in se uprli. Mnogo je bilo družin, ki so vse svoje sinove žrtvovali za svobodo. Velike so bile žrtve kmetov med narodnoosvobodilno borbo, toda vas je ostala trdna, mogočna še naprej.

Dovje se stika v breg in hiše so pripete druga k drugi. Med starimi kmečkimi domovi vodijo ozke poti, »guliče« in prav zares ni prostora za vrtove med domačijami. Le sem ter tja se prostor razširi v ravnino z vodnjakom in le tu pa tam srečamo cvetlice in gredice s cvetjem. Le na starih macenovih gankih je še vedno dovolj pisanih rož in tudi

nagelj še ni izginil s kmečkih oken.

Včasih se mi zdi, da turisti še niso odkrili lepote naše vasi, saj vse brzi mimo in le redki so, ki že leta in leta prihajajo v vas, ker ljubijo neokrnjeno naravo, trdoživje in bistro domačine ter utrip vašega življenja. Prav nič si ne želimo, da bi se turisti ustavljali pri nas, saj bi prav gotovo zelo spremenili naše življenje. V vasi nimamo hotelov in gostiln, le prijazne domačije nudijo dobro žganje, prave kmečke narezke s šunko, zaseko in domačim črnim kruhom. Gospodinja najvišje kmetije na Seducah s širokim nasmehom postreže vsakogar, ki pripelja do njih in izpred hiše uživa pogled na travnike in planine, ki se zrcalijo v soncu. Hiše v dolini so majhne in ceste, po kateri brzi pločevinaste škatice je zelo, zelo daleč.

Povsod okrog domačij so travniki, gozdni obronki polni divjadi in gob ter planinskega cvetja. Široko razprte bodeče neže na Rebru se smejejo soncu in pšenična polja tam spodaj se zde kot zlati cekini v rahli meglici. Sadovnjaki pod vasio so vsako leto polni jabolč in hrušč. Tisti, ki kljub skromni turistični urejenosti vendarle že dolga leta prihajajo v vas, pravijo, da lepšega kraja skoraj ne poznajo. Kadar se jim zahoče, odidejo v planine za vasio, kamor kmetje poleti ženejo živino. S planine Rožca je lep pogled na avstrijsko Koroško. Med ajdovimi in žitnimi polji se tiho vije zelena Drava in vasiče ob njej morda še vedno čakajo kralja Matjaža, ki bo prinesel svetu pričakovano pravico.

Staro tradicijo dovških kmetov nadaljujejo prizadevni folkloristi in mnogokrat se kar spontano v vasi razlegajo glasovi harmonike. Mislim, da našo vas še ni zajel hitri tempo življenja in da ima veliko prednost pred turistično zelo razvitimi kraji. Turisti bodo šele čez nekaj let s presenečenjem odkrili, da je vendarle nekje še vasica, kjer se zvečer sliši mukanje krav in pesem, ponoči pa pasji lajež, in kjer kmetje še poskušajo živeti od darov, ki jih dajejo polja in gozdovi.

(Sestavek je bil napisan za natečaj gorenjske turistične zveze, v okviru tekmovanja turističnih podmladkov.)

Tomaž Pšenica, 6. r., literarni krožek, OŠ 16. december, Mojstrana

IZLET V LIPICO IN ŠKOCJANSKE JAME

Kot predstavnik šolskega turističnega podmladka Osnovne šole R. S. Finžgar Lesce sem v četrtek 23. novembra šel na nagradni izlet v Lipico in Škocjanske jame.

S Trga osvoboditve v Ljubljani smo se odpeljali po avtocesti Ljubljana-Razdrto. Cesta se mi ni zdela lepa samo zato, ker je sodobno zgrajena, ampak tudi zato, ker je speljana skozi lepo okolico. Kmalu smo zavili proti Sežani in na koncu mesta desno proti kobilarni v Lipici. Prevozili smo še nekaj kilometrov in že smo bili na območju kobilarne Lipica. Najprej smo si ogledali dresuro konj. Tu smo videli vse izredne sposobnosti lipičancev. Potem smo si ogledali hleve, med njimi naj omenim hlev, katerega je dal zgraditi Leopold I., takratni avstrijski cesar (hlev je bil zgrajen 1703. leta). Nad vrati hleva je znameniti portal z glavo lipičanca. Potem smo imeli slavnostno kosilo v hotelu

Maestoso, ki se imenuje po slovitim žrebcu.

Nato smo se odpeljali proti Mata-vunu, kjer so Škocjanske jame. Odšli smo po 130 metrov dolgem umetnem prodoru in kmalu se je pokazala vsa veličina jam. Povsod so se širili stalaktiti, stalagmiti in orjaški stebri. Bili smo tudi pri kanjonu reke Reke ali Notranjske Reke. Leta je dvakrat huje poplavila leta 1826 je segala 130 m visoko, leta 1965 pa 90 metrov visoko. Obakrat se je zamašil podzemski sifon, ki se je tudi sam odmašil.

Kmalu sem bil doma. Lepote moje ožje domovine, ki sem jih odkril ta dan, so bile res velike in enkratne. Vesel sem, da sem se lahko udeležil tega izleta.

Jani Kirin 6. a
novinarski krožek
osn. šole F. S. Finžgarja
Lesce

ŽALNE SLOVESNOSTI OB DNEVU MRTVIH V RADOVLJIŠKI OBČINI

Ob dnevu mrtvih 1. novembra, se bodo delovni ljudje, občani in mladina radovljiške občine poklonili spominu padlih borcev NOV in žrtev fašističnih zločinov na številnih žalnih slovesnostih. Organizirale jih bodo občinske in krajevne organizacije ZB NOV in ZSMS. V programu bodo sodelovala kulturna društva, osnovne šole in pripadniki JLA.

Grobove in spomenike bodo še pred praznikom obiskali najmlajši iz otroških vrtcev in učenci osnovnih šol, ki jih bodo okrasili in prižgali svečke.

Bohinjske borčevske organizacije in osnovne šole so pripravile žalno slovesnost pri spomeniku padlim borcem III. bataljona Prešernove brigade na Pokljuki že v nedeljo, 26. oktobra ob 10. uri dopoldne.

Vsakoletna slovesnost pri grobu narodnega heroja Staneta Zagarja na Srednji Dobravi pri Kropi bo danes v četrtek 30. oktobra ob 16. uri. V istem času bodo žalne slovesnosti tudi na pokopališču na Ovsiašah pri Podnartu, v Bohinjski Bistrici in v Lescah.

Na dan mrtvih 1. novembra se bodo ob 9. uri pričele slovesnosti na grobiščih padlih borcev v Zgornjih Gorjah in na Bohinjski Beli. Osrednja občinska žalna slovesnost na grobišču talcev v Dragi bo ob 9.30, v graščinskem vrtu v Begunjah pa ob 10.30.

Ob 10. uri bodo slovesnosti na partizanskem pokopališču na Bledu, ob 11.30 pa pri spomeniku padlih borcev v spominskem parku v Radovljici.

Padlih borcev za svobodo se bodo spomnili tudi v vseh drugih krajih občine na dan mrtvih po vsakoletnih krajevnih običajih.

Račke, labodi in vrabci složno ob Blejskem jezeru (Foto B. Blenkuš)

LETOŠNJI PREJEMNIKI PLAKETE TONETA ČUFARJA

Pred slavnostno premiero veseloigre A. T. Linhart TA VESELI DAN ALI MATICEK SE ŽENI, v soboto, 25. oktobra, v dvorani amaterskega gledališča na Jesenicah, je predsednik skupščine kulturne skupnosti Bratko Škrjč podelil plakete Toneta Čufarja letošnjim prejemnikom. Predsednik žirije Benjamin Gracer je takole utemeljil letošnje prejemnike največjega občinskega priznanja za delo na kulturno-prosvetnem področju:

MELITA JELEN se je že z osemnajstimi leti (1959) vključila v amatersko kulturno dejavnost, v takratni komorni zbor pri DPD Svoboda Tone Čufar na Jesenicah. V tem času je nastopala tudi kot vokalna solistka z ansamblom narodnih plesov in pesmi jeseniške Svobode širom po domovini in zamejstvu. Ko sta prenehala delovati komorni zbor in ansambl narodnih plesov in pesmi, je bila med pobudniki za ustanovitev ženskega pevskega zbora na Jesenicah. V njem zdaj prepeva že vse od ustanovitve (1968).

Poleg tega opravlja tudi pomembne funkcije v amaterski kulturi: pet let je bila tajnica Pevskega društva Jesenice, od leta 1978 je predsednica ženskega pevskega zbora tega društva, je članica komisije za kulturo in izobraževanje pri izvršnem odboru konference osnovnih organizacij sindikata železarne Jesenice.

Za svoje poustvarjalne umetniške dosežke na področju zborovskega petja je že prejela bronasto in srebrno Gallusovo značko.

TATJANA KOŠIR se je vključila v vrste amaterskih igralcev pri amaterskem gledališču Tone Čufar na Jesenicah v letu 1956 in od takrat neprekinjeno deluje v tej hiši kot igralka polnih 24 let. Še prej je že več let plesala v jeseniški folklorni skupini, dokler je ni »odkrila« in navdušil za gledališče pokojni profesor Jože Tomažič.

Igralski dosežki Tatjane Koširjeve so skozi vsa dolga leta tesno povezana z rastjo in vrhunskimi dosežki domačega amaterskega gledališča, saj se je uveljavljala tako v dramah kot v komediji in je s svojim širokim razponom igralskih registrov prav gotovo osebnost s pravim komedijskim darom. V Opusu dramskih vlog nam je ostala v spominu kot ANA v Dnevniku Ane Frank, kot Genevra Langdon v ameriški drami Globoko so korenine, kot Minnie v Snahi, predvsem pa kot enkratna Ofelija v Hamletu. Po drugi strani pa je s svojim izrazitim darom za komiko postavila na oder celo pejado veseljaških in pristranskih likov v mnogih komedijah od Ribiških zdrav, Hvarčanke, Zakonskega vrtljaka Srečnih dni do Priljubljenih škuk. Poseben prispevek je Tatjana Koširjeva darovala gledališču s nenehnim sodelovanjem v mladinskih in pravljicnih igrarh ter s tem dopolnjevala svoje plodno delo na odskih deskah.

Njena vloga Nežke v Linhartovem maticu je tako že 59. samostojna kreacija in njen nocojšnji nastop 704. predstava za to gledališče.

VERA STARE je ena redkih amaterskih igralk, ki so ostale zveste svojemu gledališču Tone Čufar na Jesenicah vse do danes.

Kot mlado dekle je stopila na oderske deske te gledališke hiše že v prvi povojni sezoni, ko je kot statistka sodelovala v Triglavski bajki in je od takrat dalje v petintridesetih letih odigrala 53 vlog s skupno 626 predstavami.

Igralski prispevek Vere Staretove domačemu amaterskemu gledališču je tiste vrste, ki ga vsako gledališče najbolj potrebuje. Ker se je docela predajala odskih deskam, je brez izbirčnosti sprejemala vsakršne vloge, od stataže do velikih partij. Bila je in je vedno na razpolago, kolikor

ji je le dopuščalo poklicno delo in kasneje tudi družina, tako da je podarila občinstvu celo vrsto drobni umetnin, pa tudi velikih kreacij. V svoji gledališki dejavnosti zato tudi ni pristala v nikakršni »stroki«. Sodelovala je tako v komedijah in dramah, kakor tudi v mladinskih in pravljicnih igrarh.

Čprav cenimo delo Vere Staretove kot igralko v celoti, bi radi podčrtali nekaj njenih vlog, ki so nam ostale posebno v spominu. Bila je Bianca v Shakespearovem OTHELU, mati v SAMORASTNIH in Knittlovi VII MALI, gospa Pardy v Laurenci SNAHI in predvsem Augusta v DOMU BERNARDE ALBE, po drugi strani pa Džove v Držičevem TRIPČETU DE UTOLČE in hišnica v obeh Partljičevih ŠČUKAH.

Velika ljubezen do amaterskega komedijanstva in redka zvestoba do-

mači gledališki hiši sta dve temeljni odliki, ki postavljata Vero Staretovo med tiste osebnosti, ki so domačemu gledališču in občinstvu darovali največ.

FRANCI TUŠAR je prišel s kulturno dejavnostjo pri DPD Svoboda France Mencinger na Javorniku leta 1964. Najprej nastopa kot igralec, pozneje se loti režije iger in zabavnih celovečernih prireditev, napiše tudi nekaj iger, od katerih je bila ena pred kratkim ocenjena na natečaju pesnikov in pisateljev začetnikov za Gorenjsko: kot najboljši zrelo delo med poslanimi prispevki.

Danes je član upravnega odbora društva, predsednik njegove dramske sekcije. Poleg tega je član izvršnega odbora ZKO Jesenice in predsednik dramske komisije za našo občino, hkrati pa tudi član odbora za dramsko dejavnost pri zvezi gledaliških skupin Slovenije za Gorenjsko.

Za svoje amatersko delo se je izpolnjeval na dveh tečajih za igralce in na štirih republiških tečajih za režiserje.

JANEZ ZNIDAR je član fotoklubu Andrej Prešeren od leta 1947.

Predsednik DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice je ob otvoritvi zadnje razstave predstavniku Glasbene šole Jesenice Dejanu Svetlinu izročil sliko – portret slavnega dirigenta Karajana kot priznanje za številne nastope gojencev in vzgojiteljev te šole ob otvoritvah razstav, ki jih vsako leto pripravi likovni klub DOLIK. Portret je nastal član DOLIK Rudolf Arh. (Tekst in foto B. Blenkuš)

VPIS V PRVI RAZRED OSNOVNE ŠOLE

Konec septembra in prve dni oktobra smo v vseh jeseniških osnovnih šolah izvedli vpis v prvi razred. Gotovo se je marsikdo od staršev začudil nad tem, da smo poleg otrok rojenih leta 1974, vpisovali tudi otroke, rojene januarja in februarja 1975. Zakaj tako? 21. marca 1980 je prišel veljati novi zakon o osnovni šoli. 73. člen tega zakona določa, da se v prvi razred osnovne šole vpišejo otroci, ki bodo do začetka šolskega leta dopolnili šest let in pol.

Raziskave so pokazale, da je ta sprememba strokovno utemeljena. Svet, v katerem danes odrasčajo naši otroci, je poln raznovrstnih komunikacij, ki širijo obzorje in spodbujajo njihov razvoj. Poleg tega je znano, da se tri četrtine otrokovih sposobnosti razvije do osmega leta starosti. Otroci, ki v teh letih živijo v nesposobnem okolju, so zato nenačrtno prikrajšani za vse življenje. Pomagamo jim lahko tako, da jih čimprej vključimo v organizacije, ki spodbujajo razvoj njihovih sposobnosti. Tudi otrokom, ki živijo v spodbudnem okolju, starši težko nudimo odgovore na njihova vprašanja »zakaj«. V tem obdobju so otroci zelo učljivi, dovzetni za nove informacije in je prav, da jih strokovno vodimo. Pri tem nam pomagajo vzgojnostvene ustanove zlasti s pripravo otrok na šolo, ki jo imenujemo kar »mala šola«. Vsi otroci, ki se vpišejo v šolo, morajo biti obvezno vključeni v pripravo otrok na šolo. Tudi to je novost, ki jo prinaša novi zakon. S tem skušamo vsem otrokom nuditi čimboljše in čimbolj izenačene pogoje za delo v šoli.

Ne smemo pa pozabiti na to, da so otroci med seboj različni, četudi rastejo v istem okolju, ki jim nudi enako mero spodbud. Zato pred vstopom v šolo vedno ugotavljamo otrokovo zrelost za šolo. Zanimas njegova telesna razvitev, funkcionalna zrelost ter osebnostna zrelost, ki vključuje socialno in emocionalno zrelost. Zrelost otroka za vstop v šolo ugotavlja komisija za sprejem šolskih novincev. Sestavlja jo vzgojiteljica, ki vodi pripravo otroka na šolo, psiholog ali pedagog, šolski zdravnik, socialna delavka in drugi. Otroke, ki še niso ustrezno zreli za šolo, torej komisija odkloni. Odgovornost komisije je velika zlasti zato, ker novi zakon omogoča vpis v šolo tudi otrokom, ki bodo do začetka šolskega leta dopolnili šest let. V obdobju med šestim in sedmim letom starosti pride do prelomnice v otrokovem mišljenju. To je prehod na operacionalno mišljenje, ki je nujno za uspešno razumevanje matematike in prvem razredu. Le pri redkokaterem otroku pride do tega prehoda, ki je eden od kriterijev ko-

misije za vstop v šolo, pred šestim letom starosti. Zato je tudi le malo teh pogojno vpisanih otrok tudi sprejetih v šolo. Tega pa včasih starši ne morejo in ne morejo razumeti in so zelo razočarani, ko otrok ni sprejet v šolo. Učni programi v prvih razredih pa so tako zahtevni, da mora biti otrok res vsestransko razvit, da jim lahko sledi.

Zato se nam glede novega zakona poraja velik pomislek o vključitvi mlajših otrok v šolo. Prvotno so namreč nameravali prilagoditi učne programe mlajšim otrokom. To je bilo tudi priporočilo strokovnjakov, zlasti psihologov, ki proučujejo razvoj otrok med šestim in sedmim letom. Pri letošnjem vpisu otrok v šolo smo opazili, da se tega zaveda tudi marsikdo izmed staršev otrok, rojenih januarja in februarja 1975. Šolski neuspeh namreč zelo slabo vpliva na razvoj celotne otrokove osebnosti in zato moramo z vso odgovornostjo preveriti in se odločiti, če je otrok za šolo res zrel. Zakon določa, da se otroku, ki še ni zrel za šolo, obiskovanje prvega razreda odloži za eno leto, otrok pa še naprej obiskuje pripravo na osnovno šolo. Staršem bomo pomagali in jim dali napotke za delo z otrokom.

Opozoriti moramo še na to, da je vpis otroka v prvi razred dolžnost staršev. Čprav smo se trudili, da bi bili o datumu vpisa obveščeni vsi, mnogo staršev otrok ni vpisalo. Zato smo se odločili za naknadni vpis, ki pa je kljub množičnemu obveščanju spet naletel na gluha ušesa staršev. Naša želja je, da bi otrok z veseljem obiskoval šolo. Zato ga vedno povabimo k vpisu. To je njegov prvi stik s šolo in ni prav, če ga zanj prikrajšamo. Neprijetno nam je ob misli, da bi starši – posredno z njim pa tudi otrok doživel prvi stik s šolo na sodišču. 151. člen zakona o osnovni šoli namreč določa, da se z denarno kaznijo do 3.000 dinarjev ali do 30 dni zapora kaznuje za prekršek starše, ki ne vpišejo v osnovno šolo otroka, ki bo do začetka šolskega leta dopolnil šest let in pol. Zato še enkrat pozivamo vse starše, ki še niso vpisali svojega otroka v šolo, da to store čimprej.

Najprej je opravil začetniški foto tečaj, leto pozneje pa republiški tečaj za foto instruktorja. Že kot mladinec je sodeloval s svojimi slikami na razstavah. Leta 1959 se je usposobil za barvno fotografijo in je svoje znanje posredoval tudi drugim. Za tem je postal predsednik foto komisije pri občinskem odboru Ljudske tehnike, kjer je skrbel za koordinacijo med foto kubi.

Pomembno je tudi njegovo pedagoško delo, saj je veliko pripomogel k formiranju foto krožkov po šolah v občini. Vodil je tečaje v krožkih na Hrušici, v Kranjski gori, v Mojstrani, na Blejski Dobrvi, v Žirovnici in na Jesenicah.

ni, na Blejski Dobrvi, v Žirovnici in na Jesenicah.

Kar 16 let je zelo uspešno vodil foto klub Andrej Prešeren. O aktivnosti pričajo številne razstave, vsakoletni tečaji, udeležba posameznih članov na raznih razstavah doma in v tujini. Ne gre prezreti tudi uvedbe tradicionalne razstave Človek in jeklo in sodelovanja med foto kluboma Jesenice in Beljaka.

Za svoje delo, ki je velik prispevek k razvoju in napredku fotografije v jeseniški občini, je prejel tudi več priznanj.

NE OBRAČAJ SE – SINKO!

Na vsakoletni filmski promenadi v Puli so filmu s tem naslovom ploskali, režiserja Branka Bauerja so se pa usmili z zlato areno. Meni bo za članek z enakim naslovom prisojena kvečjemu brca v rit.

Nekje tam daleč za devetimi gorami in za devetimi vodami so občinski velmožje v najbolj domoljubni, najbolj rodoljubni, sploh idealni slovenski občini sklenili:

»Zgradili bomo žičnico!«
Pa so šli na delo. Res so je zgradili. Postavili so stebre, napeljali po njih žične vrvi, nanje pa obesili sedeže.

Tako. Vse je bilo lepo napravljeno. Ljudstvo se lahko rekreira.

Pa je prišel lepega dne Francelj Segajenaceditil. S seboj je nosil par Elanovih smuč, na kakršnih se spuščata po strminah za svetovni pokal Križaj in Stenmark. Primajal se je po stopnicah in vprašal pridnega žičničarja:

»Fuj, kolega, pokaži, kje lahko vstopim v tale tvoj direndaj!«

Možakar ga je spravljal na stojišče, kjer bi moral Francelj Segajenaceditil ujeti sedež, ki mu je prihajal natančno pod njegovo zadnjico.

Ampak Francelj Segajenaceditil je pred tem pospravil že štiri silce žganja. Previdno se je umaknil sedežu. Ko se je tisto sedalo primajalo mimo njega, pa je nenadoma planil in se obesil na njegov zadnji del.

Nekaj časa so mu zdržale moči. V rokah je bil močan. Elanove smuč so se same od sebe zadržale v dolini. Francelj se ga je nacedil, da je komaj še utegnil videti, kako mu dragoceni smučki uhajata v neznanost.

Potem pa je pogledal pódse. Madona, kako globoko je ta sneg! Prsti, s katerimi je grabil za sedež, so se vse bolj krotovili. Nazadnje so popustili: padel je tistih petdeset metrov skozi zrak ter živ in cel pristal na snegu.

Žičničar, ki je vse to gledal in opazoval in ki je že nekajkrat držal prst na gumbu, da bi žičnico ustavil ter rešil Francelina Segajenaceditila, je prosil predstojnike za opozorilno tablo. Čez nekaj dni jo je dobil. Na njej je pisalo:

**OBEŠANJE NA SEDEŽE
IN PLEZANJE PO STEBRIH
POD KAZNJO
PREPOVEDANO
VINJENE OSEBE
NE PREVAŽAMO**

Ni kaj: Črkoslikar, ki je narisal črke, je bil mojster v svoji stroki. Še več: bil je estet. Nekdo, ki mu je lepota črk zares pri srcu. Da bi me kdo ne razumel narobe: to mislim čisto resno. Mož se je učil pri dobrem mojstru in je svoji obrti več kot kos.

Žičničar je prebral opozorilo, prikimal, vzel ključno in žebelj ter tablo pribil nad stopnice, po katerih ljudje prihajajo k stojišču na žičnico. Videli in prebrali ga bodo lahko samo tisti, ki se bodo udobno pripeljali z vrha žičnice. Za vse, ki se šele želé vkrcati na sedežnico, je opozorilo popolnoma nevidno.

Kdor hodi po stopnicah, gleda od nekdanj vedno predse. Briga ga oslarija, ki visi nekje visoko nad njegovo glavo na steni, ob kateri tečejo stopnice!

Ne vem, kdo je učil človeka, ki je izumil ta napis.

Če mu je v šolski redovalnici v rubriko slovenski jezik zapisal več kot dvojko, potem takšne ocene še sam ne zasluži.

Kakšna jezikovna mojstrovina! Namenjena je vesoljnemu slovenskemu občestvu. Čudno: med njim se znajde tupatam še kak pismen človek.

Vsi Slovenci
in Armenci,
vsi Arabci,
Besarabci –

(abeceda je za naštevnanje pripadnikov vseh narodov in narodnosti le predolga, da bi se mogli vsi zvrstiti) – ki ste življenja siti in bi si radi skrajšali pot v črnost.

Nikar ne posnemajte Francelina Segajenaceditila! On se je obesil na sedež, na katerem še ni sedela nobena kazen. Zdjaj pa je videti, da se na vsakem sedežu tiste žičnice prevaža nekakšna kazen. In

POD KAZNJO

se ne smete obesiti! Zavežite si vrv na kak žerjav v martinarni pa si tam vtaknite glavo v zanko! Sredi hruma in ropota, na večnem prepihu ter ob vročih šaržih boste vi zasanjani splavali v blaženo onstranstvo. Na sedeže že omenjene občinske žičnice, koder se je preplašen obesil občan Francelj Segajenaceditil, se pa ne v svili ne v črni ne hódite obesat!

OBEŠANJE NA SEDEŽE je namreč tam POD KAZNJO prepovedano

Da se bomo prav razumeli: Obešanje je prepovedano samo na tistih sedežih, na katerih čeni, čepi, sedi ali kako drugače počiva v meglice zavita k a z e n. Potrebno je torej samo nekaj jasnovidnosti:

P o d t o megleno breztelesno k a z n i j o se je prepovedano obesiti na sedež. Komur bi se pa utegnili preroko posvetiti, da na kakem sedežu takšnega k a z e n s k e g a d u h a ni, se pa na tisto kovino in les lahko tudi obes!

Zakaj je tudi **PLEZANJE PO STEBRIH** prepovedano, si ne znam razložiti. Tja gori bi se lahko povzpela kvečjemu kakšna dobro opremljena alpinistična naveza ali pa poklicno gasilsko moštvo. Saj plezati po tistih stebrih se brez kladiva, svedrov, klinov in vrvne lestve pa še česa drugega ne dá.

Na koncu tega slavnega napisa pa je neznan slovenski pisatelj zadel žebličko na glavico:

VINJENE OSEBE NE PREVAŽAMO

Ko je Francelj Segajenaceditil to prebral, si je zadovoljno pomel roke in dahnil:

»Pijancu nikoli ne uide! Nacedil se bom žganja, potem me pa morajo prevažati gor in dol, kolikor se mi bo zljubilo. Saj ne bom vinjen, bom pijan. Ttito ppa je čéčisto nnekkkaj druuuugega. Nnnnazadnje: sem jjaaz kakkkšna o s e b a? Mma-donnna, kje vse sem te kopal: k kje pa sso moje človeeeške praaavice: sem o s e b a ali sem F r a n c e l j? Sem ČLOVEK ali sem samo O S E B A?«

Francelj se ga je nacedil. V slovnici ni bil ravno najbolj trden. Vedeti bi namreč moral:

Ob zanikanem povedku pišemo samostalnike v roditelniku!

Premišljal je. »Ggga je imam! Takole bbi moooralo pisaati na stojišču:

**VSAKOGAR,
KI SE BO OBEŠIL NA SEDEŽ,
bomo kaznovali
(PO SMRTI)
KDOR BO PLEZAL
PO STEBRIH,
NA KATERIH ČEPI KAZEN,
BO ZARADI SVOJE
TRAPARIJE
STOKRAT KAZNOVAN
PIJANCI:
ROKE PROČ OD ŽIČNICE!**

Srečen, ker se je otrešal vseh skrbi, je Francelj Segajenaceditil naročil novo silce. Ne, vinjen pa že ne bo sedel na žičnico. Pijan – to že, vinjen pa ne. Posebno še, ker piše, da samo ene vinjene o s e b e ne bodo prevažali.

Janez Svoločak

PRIPIS:

Če se boste ob prihodu na sedežnico obrnili dol namesto gor, boste res lahko prebrali, da

VINJENE OSEBE NE PREVAŽAMO.

Zatorej svetujem vsakomur, ki živi v sanjski občini nekje za devetimi gorami in za devetimi vodami pa se hodi rekreirat na tisto božansko sedežnico:

Bojte se vina! Vinjenih oseb ne prevažajo! Pelinkovec, travarica, slivovka, vinjak – to da! Kolikor hočete. Po teh pijakah ne boste vinjeni, boste p i j a n i. In glejte, da bo med vami kdo, ki se je nacejal s kraterjem. Temu ne bodo dovolili sesti na žičnico. Vsi drugi boste pa lahko lepo omeniti prihodli na vrh.

Zato pa pravim jaz: **Ne obračaj se, sinko!** Če se boš obrnil in boš vinjen, se ne boš peljal z žičnico.

JESENIŠKI FOLKLORISTI VABIJO

Po krajšem premoru bo v ponedeljek, 3. novembra ponovno začel z rednimi vajami ansambl narodnih plesov in pesmi pri DPD Svoboda Tone Čufar. Njihov vadbni program vsebuje poleg slovenskih ljudskih plesov tudi nekatere ples iz ostalih republik in pokrajin.

Ansambl vabi k sodelovanju nove mlade plesalce v starosti nad petnajst let, ki so pripravljeni resno sodelovati in dvakrat tedensko obiskovati vaje ter seveda sodelovati na nastopih.

Vse, ki jih veseli ljudski plesi, jeseniški folkloristi vabijo, da pridejo na vajo v ponedeljek, 3. novembra ob 19. uri ali v četrtek ob istem času.

LEPA PREDSTAVA ZA JUBILEJ GLEDALIŠČA

Petintrideset let kontinuiranega amaterskega gledališkega ustvarjanja je velik dogodek za železarske Jesenice in pozornost občinstva, katere so bili jeseniški igralci deležni na sobotni premieri veseloigra A. T. Linhart TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI, ki so jo uprizorili ob tem jubileju, je potrdila njihov pomemben prispevek h kulturni podobi Jesenic, občine in celo širšega območja.

Kljub temu, da 52 let stara dvorana, ki je po osvoboditvi doživela le nekaj manjših izboljšav, ni dajala preveč slavnostnega vzdušja, so za to poskrbeli mnogi, ki so na teh odskih deskah delovali v teh 35 letih, prijatelji amaterskega gledališča Tone Čufar, številni gostje in občani Jesenic in okolice. Za vse te je bil ta dan resnični praznik jeseniške amaterske gledališke dejavnosti, ki so ga požlahtnili igralci in igralci skoraj vseh povojnih generacij z zelo lepo predstavo Linhartovega Matička. To ni le mnenje avtorja tega sestavka, ampak mnenje mnogih, ki so z navdušenjem pozdravili nastopajoče, jim sponzoro aplavdirali za njihovo izvajanje in zadovoljni zapuščali dvorano.

Nedvomno bi ostro oko kritika tu in tam našlo kakšne spodrsjaje, ki se ponavadi še posebno radi pokažejo na premieri in še posebno, če je slavnostna in pred tako kritičnim občinstvom kot so nekdanji igralci, režiserji in dolgoletni prijatelji gledališča. Ne glede na to je predstava izredno lepo uspela, iz predstave v predstavo pa bo tudi bolje tekla. Prav gotovo pa nam potrjuje in napoveduje kvaliteto jubilejno sezono, kar pa prav gotovo ni naključje, temveč rezultat marljivega delovanja vseh pri gledališču.

V veseloigri so nastopili: baron – Miran Kenda, Gospa – Slava Marošević, Matiček – Borut Verovšek, Nežka – Tatjana Košir, Tonček – Sandi Jakopič, Jerca-Irena Varek, Žužek – Oto Gerdej, Zmešnjava – Klemen Klemenc, Budalo – Ivan Berlot, Gašper – Rado Mužan in Jaka – Franci Žnidaršič. Če bi njihovo igranje ocenjevali po šolskih ocenah, potem prav gotovo najboljše oceno zasluži interpretacija barona, gospe, Matička, Nežke, Žužka in Gašperja, nekoliko nižjo pa, pa še vedno zelo dobro pa interpreti ostalih oseb. Pri tem pa je potrebno posebej naglasiti, da dobro predstava, kakršna je bila ta, lahko ustvarijo le vsi igralci ob pomoči ostalih, ki pri predstavi sodelujejo, in zato dejansko zaslužijo vsi pohvalo.

Igro je režiral umetniški vodja gledališča Miran Kenda, njegova pomočnica pa je bila Stanka Geršak. Zelo estetsko in funkcionalno sceno je naredil Jože Bedič. Osnutke za kostume je izdelala Jana Vidic, izdelala pa Ivanka Leskova; mizarjska dela je opravil Jože Tresoglav; pevске vloške je z igralci vadil Roman Ravnič; plesne vloške je pripravil Pavli Dimitrov; lučni mojster je bil Pavli Torkar; inspicient Mičo Oman; šepetalka Vera Smukavec. Dekleta in fantje pa so bili člani folklorne skupine DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice.

Tomaž Anton Linhart je bil rojen 1756 v Radovljici, umrl 1795 v Ljubljani. Kot slovenski zgodovinar, pesnik in dramatik, je bil prviržene naprednih idej francoske revolucije, racionalist in prosvetljenec. Kot

dramatik je spisal v nemščini tragedijo Miss Jenny Love (1780), kot pesnik je izdal znamenito zbirko pesmi v nemščini Blumen aus Krain fur das Jahr 1781. Leta 1788 in 1791 je izdal v dveh knjigah v nemščini Poskus zgodovine Kranjske in osta-

SLOVENSKA IGRA O RADOŽIVOSTI

In tako postavljamo na Jesenicah ob jubileju drugič na oder »Ta veseli dan...« našega Radolčana Antona Tomaža Linhart, ki je pred skoro dvesto leti s svojimi prijatelji v Ljubljani na oder djal »Županovo Micko«, prvo slovensko igro, ni pa čakal uprizoritve »Matičeka«. Celo takratni razmeroma svobodomiselnost časa mu ni bil naklonjen in toliko manj kasnejša leta restavracije, tako da si je komedija utrla pot na oder šele po marčni revoluciji. Uprizorili so jo podeželski amaterji.

Ti so bili gotovo veliki zanesenjaki, saj vemo, da predstavlja »Matiček« precejšen zalogaj tudi za poklicne igralce, da po zahtevnosti daleč presega skromne igre tedanjega čitalniškega obdobja, da je imenitno napisana komedija, da je po Linhartovi zaslugi čudovito ubrana na naše kranjske razmere ter občutja in da ji verjetno še danes na Slovenskem ni enake. In živa je še dandanes. Slovenska je in radoživa.

Veliko sem razmišljal o tem, kako da je tej igri prav današnji stehinirani računalniški čas tako naklonjen. Kako da tako radi gledamo in poslušamo že tolikokrat poznano štorijo o barončku s kranjskega podeželja, ki se v enem samem dnevu tolikokrat »naleti«, ki mu hkrati privoščimo in ga imamo kljub temu nekako radi. Še več pa sem premišljal o tem, kako da prav taisti naš čas ihta vo išče ob uprizoritvah starejših iger »izumiteljska« pota, da jih spreminja ne le v zunanji podobi, v dekoru, ampak se loteva preobrazanj v osnovah, v značaju oseb, v temeljnih občutjih. Kot da smo naveličani in prenažrti vsega, kot da nam je ob izobilju usojeno le še preobračati kozolce, kot da nam vsakršna skladnost v umetninah pomeni le še naivno preteklost, kot da nas od vsega dobrega uspravane individue lahko vznburita le še neskladje in bizarnost.

Sam v kaj takega preprosto ne verjamem. Morda sem zanesenjak, vendar kljub znanemu dejstvu, da gledališče ni muzej, da nenehno zavrača vse kar ni ogledalo sedanjemu življenjskemu utripu, trdno verjamem, da je moč dobro igro postaviti na oder brez izumiteljskih kozolcev tako, da bo še vedno radoživa in sodobna. Linhartov »Matiček« pa taka igra je.

Morda je ob vsem tem še najmanj sporna Linhartova »kranjsčina«, ta

lih južnih Slovanov v Avstriji. Najpomembnejše pa so Linhartove komedije v slovenščini Županova Micka (1789) in Ta veseli dan ali Matiček se ženi (1790). Tako je Linhart postal PRVI slovenski dramatik in začetnik nastajajoče domače gledališke umetnosti. Linhart je z vsem svojim delom, zlasti pa z gledališko umetnostjo del razsvetljene Evrope njegovega časa, v katero je slovenstvo vključil kot enakovreden, če ne celo kot pametnejši, moralnejši in zato žlahtnejši ljudski element.

njegov, za jezikoslovce neenoten in ponekod domala izumljen jezik, ki pa tako sočno zveni in nam je – vsaj Kranjcem – do otenkov razumljiv in domač. Dejstvo je in ostane: kakor hitro bi ta jezik prevedli v današnjo govorico, bi igra ne bila več tako domače slovenska, izgubila bi svoj slušni čar. Zato se skoro povsod ob postavitvah »Matičeka« oklepajo dialektov in celo sosedje Hrvatje so ga pred kratkim prestavili v kajkavščino.

Kaj pa je ob tej zvočni kulisi, ki kljub svoji sočnosti prav gotovo zveni arhaično, v igri sicer takega, da bi nas še dandanes razveseljevala? Saj zgodbo »Ta veselega dne« tako že poznamo. S svojimi soigralci odgovora na to vprašanje nisem iskal toliko v značajih oseb, kot v odnosih med njimi. Te pa je naša nedavna preteklost postavljala prav čisto tako, da so bili kar najbolj primerni za njeno rabo. Zatorej odnosov med posameznimi osebami v igri pravzaprav nismo spreminjali ali izumljali, ampak smo jih le poskušali povrniti v prava izhodišča.

Naj pojasnim: Čeprav je Linhartov »Matiček«, ali v tem primeru Beumarchaisov »Figaro«, gotovo tudi politična igra, nas danes ta političnost ne prizadeva več v polni meri. Za nas je to zgodovina. Baron in Matiček sta sicer še vedno osebi dveh različnih stanov, vendar nas zanimata v prvi vrsti kot človeka. Ko pa ju pogledamo s te plati, če ne poudarjamo več političnega nasprotja, postane njun medsebojni odnos, njuno zoprtanje, nekam drugačno. Ugotovimo namreč, da sicer npravnstveno zdravi Matiček ni nič manj zvit pridobitnež kot baron sam, in da je »njegova« podeželska gnada« kljub svojim uživaškim načelom na kraju tista sirota, nad katero se zgrinjajo in zgrnejo vse sitnosti tega veselega dne. In kakor hitro s tega, človeške vidika presodimo tudi preostale osebe v »Matičku« postanejo nenadoma odnosi med njimi drugačni, sveži, sodobnejši iz preprostega razloga, ker so človeški. Prav vsi so obremenjeni s slabostmi in vrlinami hkrati.

Ves drendaj, ves nori ples tega dne, ki ga sproži baronova želja po uživanju prepovedanega sadu, ki se zjutraj zaplete, čez dan vedno bolj zapleta in razplete pozno v noč, vse to igro veseli poganja iz dejanja v dejanje erotika. Saj gre, če odmisli mo politiko in sodnijske akrobacije, v tej komediji predvsem za ljubezenske želje in zahteve. Brez medsebojne zveste ljubezni med Matičkom in Nežko, brez baronovih prizadevanj do Nežke in celo do Jerce, brez prikritih simpatij gospe do Tončka in predvsem brez Tončka samega, te lahkomišelnosti pubertetne trapice, ki »frfili« od ene do ta druge rože« in ki je zato trn v peti ljubosumnemu baronu, bi igre seveda ne bilo. Vendar se nam ni zdelo potrebno erotičnih občutij in vzgibov »posodabljanje« ali jih prestavljati v kako drugo dobo, ki bi jim bila morda bolj naklonjena kot rokoko. Verjamemo namreč, da erotika ni toliko zadeva mode ali spodnji, kot predvsem stvar notranjih vzgibov in čustev, ki jih je vsaka doba pač razkazovala na svoj način in da je naša naloga ob tem opraviiti stvari tako, da ne bodo smešne, ampak prijetne in radožive.

Ob zaključku bi rad povedal še to, da sem se z baronom Naletelom prvič поблиže spoznal pred nekaj leti v Radovljici pri svojih Linhartovcih, ko smo se pač nekoč odločili, da za zabavo to igro zaigramo. Takrat nisem toliko razmišljal o tem žlahtčiču, nič nisem filozofiral, ampak sem se skozi mesece enostavno privajal nanj, tako da sva sčasoma postala razmeroma dobra prijatelja. Danes ga imam že kar rad. In kadar znova skočim v njegov gvanj ter se napotim proti vhodu na oder, mu vedno pomežiknem in si rečem: Ja, ja, lubi moj baron, sva vkup!

(Iz jubilejnega gledališkega lista.)
Miran Kenda

PRIZNANJA OF ZA LETO 1981

Komisija za podeljevanje priznanj Osvobodilne fronte slovenskega naroda pri predsedstvu občinske konference SZDL Jesenice

RAZPISUJE ZA LETO 1981

ko praznujemo 40-letnico ustanovitve OF Slovenije 25 kolektivnih in posameznih

PRIZNANJ OSVOBODILNE FRONTE SLOVENSKEGA NARODA,

ki bodo podeljena ob praznovanju 40-letnice ustanovitve OF Slovenije, 27. aprila 1981.

Priznanje se podeljuje posameznikom, družbenopolitičnim in drugim organizacijam za posebne družbenopolitične, kulturne in organizacijske dosežke pri realiziranju in krepitevi socialističnih samoupravnih odnosov ter, da imajo trajnejši pomen pri:

- razvoju naše samoupravne socialistične družbe,
- uresničevanju ustavno opredeljenih družbenoekonomskih in političnih odnosov na posameznem področju družbenega življenja in dela ter v družbi nasploh, še zlasti pri razvijanju delegatskega sistema in uveljavljanju samoupravne organiziranosti temeljnih samoupravnih skupnosti,
- krepitevi SZDL kot fronte delovnih ljudi in občanov ter njihovih organiziranih socialističnih sil,
- neposrednem uveljavljanju delovnih ljudi in občanov kot nosilcev odločanja na vseh področjih družbenega življenja in dela.

Kandidate za podelitev priznanja OF lahko predlagajo posamezniki, OZD, posamezne organizacije in društva komisiji za podeljevanje priznanj OF pri predsedstvu občinske konference SZDL Jesenice, najkasneje do 20. decembra 1980.

Predlog morajo poleg natančnega naslova, kratkega življenjepisa vsebovati tudi čimpolnejšo utemeljitev razlogov, zaradi katerih naj bi predlagani prejel priznanje OF.

KOMISIJA ZA PODELJEVANJE PRIZNANJ OF pri predsedstvu občinske konference SZDL Jesenice

POZDRAVNE BESEDE PREDSEDNIKA SKUPŠČINE KULTURNE SKUPNOSTI

Pred podelitvijo letošnjih plaket Toneta Čufarja in slavnostno premiero je o jubileju jeseniškega amaterskega gledališča spregovoril predsednik skupščine kulturne skupnosti Jesenice Bratko Škrli, ki je dejal:

Nocojšnji gledališki večer je posvečen vsem prejemnikom Čufarjevih plaket, le-ti pa so v bistvu sedanjost vseh tistih gledaliških iskanj in prizadevanj, ki imajo svoje korenine praktično na začetku tega stoletja. Jeseniški delavec je rad gojil živo odsko besedo, rad je v prostem času zamenjal umazane in sajaste dvorane svojih delovišč za odsko izražanje svojega dojemanja lepote in hrapenjskih iskanj sveta brez krivic in izkoriščanja.

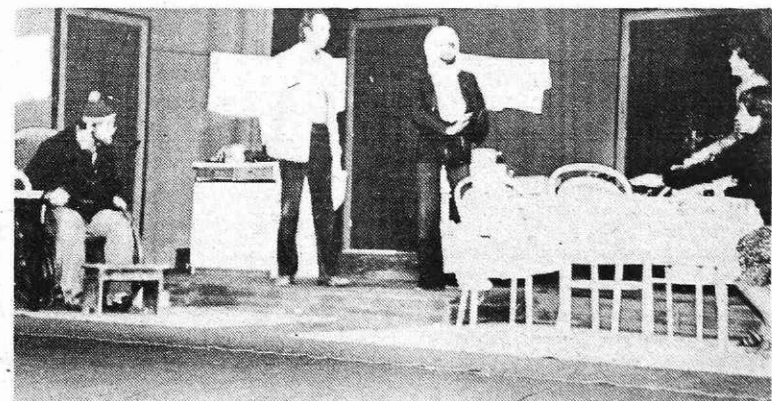
Tako so pred 60 leti napredni jeseniški delavci ustanovili svojo kulturnoumetniško društvo Svoboda, ki se je bistveno razlikovala od vseh takratnih društev na Jesenicah. Tu ni šlo več samo za neka nedorečena izražanja čustvenega odnosa do sveta: šlo je za povsem novo vsebinsko kvaliteto. Jeseniški svobodaši so s tem svojim društvom vnašali med kovinarje nova spoznanja o družbi, ki šele prihaja. Bili so nosilci in glasniki tako imenovane proletarske kulture v času, ko se je delavstvo začelo razredno prebujati. Vplivali so na njihovo zavest in jo usmerjali v revolucionarne miselnost, ki bodo začeli preobrazati svet.

Sredi dvajsetih let se je Svobodi priključil naš samorasli pesnik, pisatelj in dramatik Tone Čufar, ki je kmalu postal osrednja osebnost jeseniškega odra pri Jelenju, vse do svojega odhoda na univerzo življenja v Ljubljano in Maribor. To je bilo že sredi tridesetih let, čas mračnejše šestojanuarske diktature kralja Aleksandra, ki je močno zaudarjala po fašizmu, ki je nevarno dvigal glavo po vsej Evropi in bil obrnjen proti vsemu, kar je bilo demokratičnega, socialističnega ali komunističnega. Ob izbruhu druge svetovne vojne se je večina svobodašev vključila v boj za narodno in socialno osvoboditev naših narodov. Na čelu so bili komunisti: Gregorčič, Verdnik, Stražišarji, Čufar, Kejžar, Pibernik, Perko in še vrsta drugih, ki jih je vzgajala partija in vodila ljubezen do materinega jezika in rodne grude.

Mnogi med njimi so za vedno ostali v gozdovih ali taboriščih.

Vsi preživeli pa so na ruševinah starega sveta začeli tako rekoč znova. Na vseh področjih. Tudi v kulturi. Tako je 1945. leta peščica gledaliških zanesenjakov s silno energijo in neugnano željo po lepoti pričela graditi temelje novega gledališča na Jesenicah. Bili so to začetki prekipajoče ustvarjalnosti po štiriletnem prisilnem molku. To novo gledališče, ki je pred 35 leti skušalo ujeti zamujeno, je sprejelo vsa najzlahtnejša izročila predvojne proletarskega gledališča jeseniške Svobode. Čez odrske deske tega gledališča so v teh 35 letih šle generacije igralcev in režiserjev, ki so sooblikovali podobo našega teatra. S trdim delom igralcev in režiserjev so dosegli največ kar je na amaterskem področju mogoče. Dovolj bo, če povemo, da so bili jeseniški gledališčniki trikrat izbrani za najboljše amatersko gledališče v Sloveniji in Jugoslaviji v letih: 1961, 1963 in 1965. Zato so kot predstavniki Jugoslavije sodelovali na festivalih najboljših amaterskih gledaliških skupin in sicer: 1961 v Monacu, 1963 v Pesaru v Italiji in 1965 v Gentu v Belgiji. Mnogi Jeseničani se še danes spominjajo pravih odskih mojstrov, kakršni sta bili Lorcova Dom Bernarde Albe in Držičeva komedija Tripče de Utolče, s katerim so nas uspešno zastopali doma in v svetu. Bilo pa je še mnogo drugih priznanih dosežkov, ki pa jih ta trenutek niti ne zmoremo vseh naštetih.

Če se danes ozremo na prehojeno pot nocojšnjega slavljenca, lahko rečemo, da je v vseh teh letih izpolnjeval osnovno poslanstvo gledališke kulture, čeprav mu ni bilo vselej lahko. Dobro pa vemo, da je s pravo ljubiteljsko vno služil lepoti slovenske besede, jeseniškemu delavcu in svojemu narodu na tem narodnostno najbolj izpostavljenem koščku naše domovine. In temu poslanstvu naj dosledno služi še v prihodnosti.

Prizor iz komedije Novak- Novaka Gugalnik, ki so jo jeseniški gledališki amaterji kot zadnjo premiero uprizorili v sezoni 1979/80 in ponovili tudi to jesen (Foto B. Blenkuš)

DOLIKOVCI

V HRASTNIKU IN TRBOVLJAH

V okviru 14. jugoslovanskega srečanja kulturnih amaterjev Abrašević, katerega prvi del je potekal v Trbovljah, so v petek 24. oktobra v Hrastniku odprli kolektivno slikarsko razstavo del članov likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice. Isto razstavo so 28. oktobra prenesli v delavski dom v Trbovlje, kjer bo odprta do 5. novembra, za tem pa jo bodo prepeljali še v Krško, kjer bo odprta do sredine novembra. Razen prve, obe razstavi sodita v okvir medsebojnih kolektivnih razstav – likovniki iz Krškega so letos na Jesenicah že razstavljali, likovniki iz Trbovelj pa se bodo predstavili našemu občinstvu v drugi polovici decembra.

Na teh razstavah 18 članov DOLIK predstavlja 30 del in sicer: Janez AMBROŽIČ (2), Rudolf ARH (2), Danica dr. Bem-Gala (1), France BERCE (1), Branko ČUŠIN (2), Marica ČUŠIN (1), Franc DOLINŠEK (2), Nika HAFNER (2), Janko Korošec (1), Zdravko KOTNIK (1), Janez KOZAMERNIK (2), France KREUZER (2), Pavel LUŽNIK (2), TINE MARKEŽ (2), Tone TOMAZIN (2), Cveto VELIKAJNE (2), Cvetko ZUPAN (1) in Marjan ŽIDANEK (2).

Slike za razstave je izbral likovni kritik, umetnostni zgodovinar Cene Avguštin.

FRANCE DOLINŠEK V LJUBLJANI

Skoraj mesec dni je v prostorih skupnih služb SOZD Slovenske železarne v Ljubljani razstavljalo 14 svojih barvnih grafik – motivi iz Železarne – član likovnega kluba DOLIK France DOLINŠEK.

V prihodnjih dneh bo svoje grafike predstavil tudi v Kropi in za tem še v tovarni verig v Lescah.

TOVARIŠ MILIČNIK, KJE STE BILI?

Kako daleč lahko gremo v svoji objektivnosti? Očitno so meje za to lahko premakljive — pač odvisno od človeka. To naj bi pomenilo: kar zame ni dovoljeno, za L. J. je. Naj povem kaj se je meni (pa tudi nekaterim drugim) zgodilo pred restavracijo Turist na Javorniku. Ne na parkirišču (ki očitno ni dovolj dobro za njegov avto — BMW), ampak na desni strani restavracije je brezskrbno postavil »svoj ponos« in tako zaprl izvozno pot vsem, ki smo imeli parkirane avtomobile za restavracijo (ko sem parkirala, na parkirišču

BORCEM POKLONILI KRONIKO KOKRŠKEGA ODREDA

V petek, 24. oktobra, so se v domu upokojencev na Selu pri Žirovnici zbrali nekdanji borci Kokrškega odreda. Na prijetni slovenosti so borcem tega odreda podarili knjige — Kronika Kokrškega odreda, ki jih je napisal Ivan Jan-Srečko. Na slovesnosti, ki jo je organiziral občinski odbor Zveze združenih borcev NOV Jesenice in aktiv Kokrškega odreda, so bili poleg borcev navzoči tudi predstavniki občinskih družbenopolitičnih organizacij in krajevne skupnosti Žirovnica.

Zbrane sta pozdravila predsednik skupščine občine Jesenice Ivo Arzenšek in nekdanji komandant Janko Prezelj-Stane, ki je tudi orisal zgodovino tega odreda.

V jeseniški občini živi še 121 borcev Kokrškega odreda, na petkovem srečanju pa se jih je zbralo okoli 80. Podarjenih knjig so bili izredno veseli, ob prebiranju pa jim bodo spomini spet pihili v čas med narodnoosvobodilno borbo, ko so bili borci tega odreda.

Na petkovem srečanju so za kulturni program poskrbeli člani vokalnega okteta DPD Svoboda France Prešeren Žirovnica — Breznica in učenci osnovne šole Gorenjski odred Žirovnica.

GASILCI V KS DOVJE-MOJSTRANA V TEDNU POŽARNE VARNOSTI

V letošnji teden požarne varnosti, ki je potekal prejšnji teden, so se zelo prizadevno vključili tudi člani gasilskih društev Dovje in Mojstrana.

Člani Gasilskega društva Dovje so v tem tednu izvedli vajo, v kateri so preizkusili požarnovarnostno začetje vode pri Vahovi domačiji na Belci. Vaja je dokazala, da dotok vode in samo začetje zadostuje potrebam tega območja Belce v primeru požara. Da se uredi to začetje vode so člani Gasilskega društva Dovje sklenili na občnem zboru. Poleg članov društva so pri delu sodelovali tudi prebivalci Belce, največ zaslug za to, da je danes začetje urejeno in služni namenu, pa ima domačin Janez Skumavc.

Člani gasilskega društva Mojstrana so v okviru tedna požarne varnosti izvedli akcijo pri novih blokih v Mojstrani, kjer so prvič preizkusili tudi požarnovarnostne naprave.

V akciji so sodelovali mladinci in člani Gasilskega društva Mojstrana.

VARUHI ŽIVLJENJA IN PREMOŽENJA

V tednu požarne varnosti sta našo šolo obiskala dva gasilca. Z gasilskim avtomobilom sta pripeljala različne vrste aparatov za gašenje požara. Pokazala sta, kako se z njimi ravna. Nekaj učencev je preizkusilo delovanje aparata na igrišču za šolo ob nadzorstvu gasilca.

Povedala sta nam, da je bilo lansko leto v naši občini 1221 požarov zaradi malomarnosti ali nepoučenosti. Okrog 200 pa so jih zanetli otroci zaradi nepremišljenosti igre.

Gasilci ob požaru najprej rešujejo živa bitja. Pri tem so sami velikokrat v smrtni nevarnosti. Z ognjem moramo ravnati previdno. Opozorjali bomo starejše in otroke na nevarnost požarov. Ne bomo se igrali z vžigalnicami. Varovali bomo naše okolje. V primeru nastanka požara bomo poklicali telefonsko številko 931 Nanika Fajfar, 4. b, OŠ Karavanski kurirji NOB Koroška Bela.

namreč ni bilo prostora). Vendar pustimo to. Končno, marsikdo postavi svoj avto na tisti del. Šla sem torej v restavracijo in vprašala veselo navzočo, čigav je avto. Po prepričevanju in norčevanju sem končno le uspela zvedeti, da je last L. J. Potem sem ga lepo prošla, če ga lahko umakne. Na mojo nesrečo je bil ravno toliko dobre volje, da je razbil kozarec in mi prav »vljudno« rekel, citiram: »Ja, ga bom, če zaplešeš z mano.« No, zakaj pa ne? Saj je vendar navada, da greš v restavracijo prosit nekoga, da bi umaknil avto, samo zato, ker bi rad z njim zaplesal!!! Šla sem ven, sedla v avto in čakala. Končno se je le približal ven (s prijateljem) in sedel za volan. Pa kaj, ko je prišlo do novega problema. Kako najti ključ? Med tem, ko je blagovil iskati, pa so

OB DNEVU VARČEVANJA

31. oktober je dan varčevanja. Varčevanju je posvečen le en sam dan v letu, toda varčevati moramo vse leto, vse življenje, kajti le varčen gospodar je dober gospodar. Šele v zadnjih letih spoznavamo, kako vse premalo smo hranili in zbirali predmete, ki jih sami ne rabimo več in jih mečemo v kontejnerje ali preprosto odvržemo v grmovja in s tem onesnažujemo še okolje. Steklenice, papir, krpe in druge predmete, pa naša industrija nujno rabi za predelavo in zanje troši dragocene devize. Zakaj zbiranje odpadnih predmetov ni boljše organizirano?

Mladi se moramo naučiti varčevati tudi denar. Našo šolo letos obiskuje 384 učencev, 277 pa nas varčuje pri Ježkovi šolski hranilnici. Na pionirski konferenci smo sklenili, da bomo vsi učenci šole varčevali. V hranilnici delamo učenci 7. in 8. razredov, proti koncu leta pa v delo uvajamo tudi učence 5. in 6. razredov. Vsako leto se sestane svet varčevalcev, ki odloča, kako naj šolska skupnost učencev razpolaga z obrestmi. Lani smo varčevalci, organizacije in društva v šoli ob koncu leta imeli na hranilni knjižici 147.239,40 din, nabralo pa se je kar za 10.374,20 din obresti. Za ta denar smo kupili dve mizi za namizni tenis.

K varčevanju nas spodbujajo tudi zanimivi hranilniki: ježek, jabolko, hruska in goba, varčevalec Ježkove šolske hranilnice pa pridobi tudi pet točk v tekmovalstvu za najboljši razred. Škoda, da je Jugobanka zaradi pomanjkanja sredstev opustila spodbudne nagrade za oddelke, ki so v šolskem letu prihranili največ denarja.

Mojca Šlibar, 7.b
COS Gorenjski odred Žirovnica

RADIOKLUB VABI

Upravni odbor radio kluba Železar je na svoji seji sklenil, da ponovno uvede začetni in nadaljevalni tečaj telegrafije ter priprave za izpite kandidatov za E in C (UKV) (KV) kategorijo. S tečajem bo radioklub pričel 20. novembra. Prijave sprejema vsak četrtek od 18. do 20. ure.

Za republiško tekmovalstvo »Pohorje '80«, ki bo trajalo štiri ure (dve uri fone, dve uri EW) 2. novembra, je določilo dva aktivna operaterja (Kraševac, Kržišnik). Osnovno geslo in namen je: čimveč zvezi!

Dogovorili so se za ponovno uvedbo dežurstva v četrtek, 24. oktobra, ki bo potekal od 18. do 20. ure.

Za radioklub: Tomaž Iskra

KOMEMORACIJA V SPOMINSKEM PARKU NA PLAVŽU

Odbor krajevne organizacije Zveze borcev NOV krajevne skupnosti Plavž-Jesenice, obvešča svoje člane in vse ostale člane borčevskih organizacij v občini, družbenopolitične organizacije in občane Jesenic, in okolice, da bo žalna komemoracija ob dnevu mrtvih v četrtek 30. oktobra ob 16. uri v spominskem parku na Plavžu, na grobovih padlih borcev in pri spominskem obeležju padlih borcev iz prve svetovne vojne.

Ob letošnji 35. obletnici osvoboditve se bomo še posebno spomnili vseh padlih in umrlih borcev ter nešteti internirancev, ki so darovali svoja življenja po taboriščih širom Evrope.

OBČINSKI KROS V ŽIROVNICI

V sredo, 22. oktobra, je šolsko športno društvo Žirovnica organiziralo občinski kros v Žirovnici. Udeležili so se ga učenci OŠ Gorenjskega odreda Žirovnica, OŠ Prešihov Voranc, OŠ Koroška Bela in OŠ 16. december Mojstrana. Kros se torej ni so udeležili učenci dveh šol, in sicer OŠ Tona Čufar in OŠ Jeseniško-bohinjskega odreda Kranjska gora. Res škoda, saj bi bila konkurenca lahko znatno močnejša in možnost spoznavanja med mladinci športniki večja.

Gostitelji smo oddali kar čez Reber v Zavrčnico. Imeli pa smo tudi športno srečo, saj je bil lep, sončen dan. Telovadna učiteljica Tona Čufarjevič in Borut Bergant sta se označila proge in jih zaznamovala z zastavicami različnih barv. Proga ni bila tako težka. Moral pa si biti posebno pozoren, saj so bile ponekod luknje, čez progo so sem pa tja molele drevesne korenine, ki so bile spolzke ali pa pokrite z listjem. Če nisi bil previden, si bil mogoče na tleh.

Tekmovalci smo se pred startom ogrevali in pripravljali za tek in se pozdravljali z vrstniki drugih šol. Z nekaterimi že nekaj let tekmujejo skupaj, pa ne samo v teku, ampak tudi v drugih športnih panogah. Čas je tekel in na startu so bili že zbrani prvi tekmovalci, ki so nestrpno čakali na znak. Tekli smo po vrstnem redu. Najprej so tekli deklice cecilanke, nato pa smo se vrstili tekmovalci vse do mladincev in mladink.

Rezultati tekmovalcev v krosu: DEKLICE — CIBILANKE (200 m): 1. Mateja Tavcar, 0'51, Žirovnica, 2. Urška Rakovec, Prešihov Voranc, 3. Mojca Malej, Žirovnica, 4. Ksenija Mavrič, Žirovnica, 5. Indira Hozejevič, Prešihov Voranc.

DEKLICE PIONIRKE 600 m: 1. Romana Kočina 1'51, Koroška Bela, 2. Zilbert Jara, Žirovnica, 3. Tanja Karlin, Prešihov Voranc, 4. Nuša Kranjc, Žirovnica, 5. Marjetka Kočina, Žirovnica.

DEKLICE — PIONIRKE (1000 m): 1. Polona Bekter 3'20, Žirovnica, 2. Sladiha Suljanović, Prešihov Voranc, 3. Tanja Alilič, Prešihov Voranc, 4. Mateja Erman, Žirovnica, 5. Marta Mesec, Prešihov Voranc.

DEKLICE — PIONIRKE (1000 m): 1. Tona Čufar 3'22, Žirovnica, 2. Nevenka Blažič, Koroška Bela, 3. Ferida Bonić, Koroška Bela.

trije avtomobili »veselo« čakali nanj. Ker si je sopotnik v enem od avtomobilov drznil ugovarjati temu početju, je dobil obljubo, da (citiram): »Jih bo dobil po nosu!« Zanimivo, kajne?

Ocvirek vsemu pa je bila vožnja po cesti, kjer so nekdo ustavljali vozniške, ki so prekorajčili hitrost 50 km na uro. No, danes ni bilo tam nikogar, čeprav bi upravičeno »debelo gledal«. Voznik L. J. si je namreč privoščil vožnjo krepko čez 100 km na uro. Ne vem, ali je vozil vijugasto zaradi nasproti vozečih avtomobilov, ali zaradi svojega počutja (samo »veselo« je bil). Pa pustimo še to. Vprašam se le to: koliko bi ostalo od tistega, ki je vozil avto iz nasprotne smeri? Koliko od čudovitega, belega BMW in seveda od voznika L. J.?

Vse to se je zgodilo 22. oktobra 1980, približno ob 19.40.

Jelka Železnikar

OB DNEVU VARČEVANJA

redov, proti koncu leta pa v delo uvajamo tudi učence 5. in 6. razredov. Vsako leto se sestane svet varčevalcev, ki odloča, kako naj šolska skupnost učencev razpolaga z obrestmi. Lani smo varčevalci, organizacije in društva v šoli ob koncu leta imeli na hranilni knjižici 147.239,40 din, nabralo pa se je kar za 10.374,20 din obresti. Za ta denar smo kupili dve mizi za namizni tenis.

K varčevanju nas spodbujajo tudi zanimivi hranilniki: ježek, jabolko, hruska in goba, varčevalec Ježkove šolske hranilnice pa pridobi tudi pet točk v tekmovalstvu za najboljši razred. Škoda, da je Jugobanka zaradi pomanjkanja sredstev opustila spodbudne nagrade za oddelke, ki so v šolskem letu prihranili največ denarja.

Mojca Šlibar, 7.b
COS Gorenjski odred Žirovnica

K SODELOVANJU

med bodoče naloge pa so uvrstili: postavitev nove antene FD 4 in nakup novega sodobnega UKV primopredajnika, po prošnjah in katalogih s sejma elektronika 1980.

Od aprila 1979 do danes so člani radio kluba Železar vzpostavili 743 zvez z vsemi kraji sveta, se pravi dve zvezi dnevno, če odštejemo poletne mesece, ko je čas »suše« (počitnice in dopustov). Radioklub vabi vse, ki jih zanima radiotehnika in elektronika k sodelovanju, zlasti pa mlajše.

Za radioklub: Tomaž Iskra

KOMEMORACIJA V SPOMINSKEM PARKU NA PLAVŽU

Odbor krajevne organizacije Zveze borcev NOV krajevne skupnosti Plavž-Jesenice, obvešča svoje člane in vse ostale člane borčevskih organizacij v občini, družbenopolitične organizacije in občane Jesenic, in okolice, da bo žalna komemoracija ob dnevu mrtvih v četrtek 30. oktobra ob 16. uri v spominskem parku na Plavžu, na grobovih padlih borcev in pri spominskem obeležju padlih borcev iz prve svetovne vojne.

Ob letošnji 35. obletnici osvoboditve se bomo še posebno spomnili vseh padlih in umrlih borcev ter nešteti internirancev, ki so darovali svoja življenja po taboriščih širom Evrope.

OBČINSKI KROS V ŽIROVNICI

V sredo, 22. oktobra, je šolsko športno društvo Žirovnica organiziralo občinski kros v Žirovnici. Udeležili so se ga učenci OŠ Gorenjskega odreda Žirovnica, OŠ Prešihov Voranc, OŠ Koroška Bela in OŠ 16. december Mojstrana. Kros se torej ni so udeležili učenci dveh šol, in sicer OŠ Tona Čufar in OŠ Jeseniško-bohinjskega odreda Kranjska gora. Res škoda, saj bi bila konkurenca lahko znatno močnejša in možnost spoznavanja med mladinci športniki večja.

Gostitelji smo oddali kar čez Reber v Zavrčnico. Imeli pa smo tudi športno srečo, saj je bil lep, sončen dan. Telovadna učiteljica Tona Čufarjevič in Borut Bergant sta se označila proge in jih zaznamovala z zastavicami različnih barv. Proga ni bila tako težka. Moral pa si biti posebno pozoren, saj so bile ponekod luknje, čez progo so sem pa tja molele drevesne korenine, ki so bile spolzke ali pa pokrite z listjem. Če nisi bil previden, si bil mogoče na tleh.

Tekmovalci smo se pred startom ogrevali in pripravljali za tek in se pozdravljali z vrstniki drugih šol. Z nekaterimi že nekaj let tekmujejo skupaj, pa ne samo v teku, ampak tudi v drugih športnih panogah. Čas je tekel in na startu so bili že zbrani prvi tekmovalci, ki so nestrpno čakali na znak. Tekli smo po vrstnem redu. Najprej so tekli deklice cecilanke, nato pa smo se vrstili tekmovalci vse do mladincev in mladink.

Rezultati tekmovalcev v krosu: DEKLICE — CIBILANKE (200 m): 1. Mateja Tavcar, 0'51, Žirovnica, 2. Urška Rakovec, Prešihov Voranc, 3. Mojca Malej, Žirovnica, 4. Ksenija Mavrič, Žirovnica, 5. Indira Hozejevič, Prešihov Voranc.

DEKLICE PIONIRKE 600 m: 1. Romana Kočina 1'51, Koroška Bela, 2. Zilbert Jara, Žirovnica, 3. Tanja Karlin, Prešihov Voranc, 4. Nuša Kranjc, Žirovnica, 5. Marjetka Kočina, Žirovnica.

DEKLICE — PIONIRKE (1000 m): 1. Polona Bekter 3'20, Žirovnica, 2. Sladiha Suljanović, Prešihov Voranc, 3. Tanja Alilič, Prešihov Voranc, 4. Mateja Erman, Žirovnica, 5. Marta Mesec, Prešihov Voranc.

DEKLICE — PIONIRKE (1000 m): 1. Tona Čufar 3'22, Žirovnica, 2. Nevenka Blažič, Koroška Bela, 3. Ferida Bonić, Koroška Bela.

PLES OBLAKOV, MEGLA, VETROV IN SNEŽINK

Pred dnevom mrtvih sta dva popotnika, težko otovorjena mela kameniti drobir po srebrni cesti mimo Skrajnice in Svatec skozi ozko dolino v zatrep nad gorami. Nista hтела kot je bila to njuna običajna navada. Zatopljena sta bila v svoje misli. Svinčeno težka megle se je med skalnimi robmi spuštala in oprla na velike krošnje bukev in temne stožce smrek in macesnov, ki so se odvrgli svoje zlatorumene iglice. Niti kaj prida vreme se ni obetalo v naslednjih dneh.

Šimen in Jošt pa sta si želela prijetnega sproščanja v goriskem svetu. Bila sta ob velika, strastna ljubitelja svetlega zraka in sončnih skalnih vrhov, ki so se poglanjili iz okrajev in krnic visoko skozi megle in oblake do neba. Tu v robih in na grebenih ter vrhovih sta sproščeno doživela te toliko lepih prazničnih, sončnih dni, kjer je bila pesem njuna beseda in so vrhovi odmevali po grapah in tokavah.

Dobro in skrbno pripravljena sta kmalu zapustila umazane mestne ulice, kjer so se v mlakah ogledovalce številne mestne luči in razkošne izložbe mestnih trgovin, gostiln in druge mestne navlake.

Izven mesta in vasi sta se bolj sklonila telesi in glavi. Čelni svetilki sta tipali s svojimi stožci in iskali vedno slabšo tešnjo — pot v strmal. Pred dnevi so obilne ledenne elane požgale zadnje planinske rože in nasule obilico listja na planinsko pot, da je smelo pod nogami. Mrak se je naglo spremenil v noč, vse v dolini se je pogreznilo v skoraj morečo tišino.

Šimen se je pogotil v razmišljanja, ne neha se v mislih vavolati pri razkošnih in nepozabnih doživetjih. Potoval, hodil in plezal je v naravo in obilno prešerno sreče. Čez gmajne in travnike, skozi gozdove in stečine so ga pota vodile do sten, razov, stebrov na grebene, od koder je gledal širni in bogati svet jezer in gora, ki so se risale v razkošnih rajdah do komaj vidnih in slutnih obzorj. V teh gorah je bil vedno srečen in praznično razpoložen, še najbolj pa tedaj, ko sta te poti hodila skupaj s črnolaso Musinko. Povsod sta se bila, v žaru poletnega sonca in tudi v ledenem mrazu globoko zasneženih zim, ko so po grebenih vihrale ogromne snežne zastoje in se so plazovi prebudili vse nevidne sile gora. Vedno in povsod je bilo potovanje, hoja in plezanje z Musinko po gorah praznično in nepozabno doživetje.

S temi lepimi spomini je Šimen spešil hojo v strmal in mel kameniti drobir. Jošt mu je težko sledil. Za seboj je že zdavnaj pustil narasli Beli in Mokri potok, ki sta zbirala vode lomojva in se v slapovih tesnila skozi lome in lomice. Jošt je bil star in izkušeni gornik. Velik del svojega planinskega življenja je namenil in žrtvoval reševanju planincev, plezalcev, alpinistov in alpskih smučarjev iz objema bele smrti. Reševal je lažje, težje in tudi smrtno ponesrečene v vseh dolinah, okrajev in krnicah v naših domačih in tujih gorah. Bil je vedno prvi človek, ko je bilo treba pomagati in reševati nesrečnike iz prepadnih in prevešnih sten ali nazobanih, kampanistih grebenov in vrhov.

Šimen je Joštu z naglimi koraki izginil izpred oči v temno noč. Nikamor se Jošt takrat ni mudilo, prej ali slej bosta oba tekmovali, do novega dne dospela do samotne kote v zatrep doline tik pod kamenitim skalnim vršič, kamor sta namenjena prihodnje dni. Jošt, ki se je v svojem gorniškem življenju udeležil že velikega števila lažjih ali težjih reševalnih akcij, pozimi in poleti, podnevi in ponoči, ki je gora, sten, grebenov in vrhov, skupaj z drugimi gorniki reševalci prinesel že osem deset in morda še več smrtno ponesrečenih gornikov, je imel na tej poti skozi noč lepo priložnost spomine na številna reševanja. Spomnil se je prve in za njo še vseh ostalih lažjih in težjih reševalnih akcij v stenah, grebenih in vrhovih Grintavcev, krusljivi in zelenih Karavankah, savinjsko-kamniških planinah in Juljskih Alpah. Vseh se ni mogel spomniti, preveč jih je bilo. Spomnil se je prav dobro velike lavinske nesreče na Škarjevem robu pod Storiščem, pa one v steni Špika, ki mu je ostala živo v spominu. Srh ga je spreletel, ko se je spomnil tragične nesreče v steni Jalovca. Tako so se vrstile, kot na filmskem traku vse druge, ki so bile vse tragične in žalostne. Iz mračnih misli ga je prebudil narasli izvir Nadiše, ki je valil valove in slapove proti Zelju.

Temne nebe oblakov in megle je očilo obzorje. Bila sta edina gosta v Tamarju. Skupaj s prijazno in gostoljubno oskrbnico, s katero so si bili že dolgoletni znanci, so ob svetavi nadaljevali pogovor. Veliko se niso oddaljili od običajne vsebine. Gore in znova gore, spomini in lepa, vesela, praznična in tudi žalostna, tragična doživetja, nesreče, reševanja...

Sveča je grešila proti dogorjela. Šimen je šel k potoku z leptom mislami in spomini na Musinko. Jošt pa si ni mogel privesti ena ob spomnih na nesreče in reševanja, ki so polnili velik del njegovega življenja, oskrbnica Lenca pa je bdela ob spomnih na ljubitelja in obiskovalce gora, ki so skozi Tamar odhajali v gorški svet, v stene, robe in na vrhove po lepoto, radost, ljubezen, srečo in smrt... tako se leta in leta do letos. Ta pot in smer je jasno zapisana v usodah mnogih mladih ljudi, ki si žele in iščejo življenje v ognju lastnih moči, sposobnosti in znanju, boriti se za radost in srečo tudi tam kjer je to resnično.

UČENCI OBISKALI SPOMENIKE IN SPOMINSKA OBELEŽJA

Učenci osnovne šole 16. december Mojstrana so tudi letos pred 1. novembrom dnevom mrtvih obiskali vse spomenike in spominska obeležja na njihovem območju. V tej vsakoletni akciji so sodelovali vsi razredi šole in njihovi učitelji. Ob obisku pomnikov NOB so jih tudi uredili, prižgali svečke in pripravili krajše kulturne programe. Tako so se pred dnevom mrtvih dostojno poklonili spomnu junakov, ki so v boju za današnjo svobodno, socialistično in samoupravno Jugoslavijo darovali svoja življenja.

Učenci so se podali do spomenikov in spominskih obeležij na Mežaklo, na Belco, k Sedučniku, v Mlinco nad vasjo Dovje ter v obe vasi na Dovje in v Mojstrano. Ob tem moramo povedati, da učenci osnovne šole 16. december tudi med letom obiskujejo vsa obeležja. Najmlajši v prvem razredu najprej obiščejo spomenik padlim borcem na Dovjem, zatem pa vsako leto dodajajo nova obeležja in spomenike od Mežaklo do Karavank.

Osnovna šola tudi izredno uspešno sodeluje s krajevnim odborom ZB NOV Dovje-Mojstrana. Srečujejo se pri številnih skupnih akcijah, učenci pa so tudi zapisali številna pričevanja borcev iz teh krajev. Ob tem so izdali tudi posebno številko svojega lista Glas Peričnik.

Vse te akcije so dokaz, da v osnovni šoli 16. december Mojstrana resnično na vsakem koraku skrbijo za negovanje tradicij narodnoosvobodilne borbe, junška dejanja borcev pa so učencem vedno vzor in ideal ter kažipot pri njihovem delu in učenju v svobodni domovini. J. R.

težko in nevarno. Vsi trije v Tamarju si to noč niso mogli privesti mirnega sna. Lenca je mislila in se bala za mnoge tiste, ki so prišli v Planico v stene Ponc, Jalovca, Šit in Travnika po srečo in lepa, nepozabna, borbeno doživetja, pa so našli smrt. Jošt je vse noč tvegano in nevarno reševal v stebrih, tokavah, počeh in plateh Mostrov, Travnika, Jalovca in Šit. Šimen pa je hodil in plezal po poljih in grebenih od Prišojnika preko Travnika do Jalovca do Mangra v jutranjih in večernih zarjavi v naravo in obilno prešerno sreče.

Vreme se drugi dan ni spremenilo. Jošt in Šimen sta težko otovorjena zavila proti Črni vodi in pod Sneženjakom. Privratno, Lopami in Kuljahom spešila korake po grušču proti Jalovcu. Imela sta velike in lepe želje. Šimen bi rad preplezal in ukrotil Dularjevo žajedo v severni steni Jalovca, če pa to ne, pa vsaj mnogo lažji in krajši Črni odto. Jošt je moral Šimnovu navdušenje krotiti. Svetloval mu je, da bi splezala le znani raz Jalovca, kjer so se kčili in kovali naši in tuji vrhunski plezalci, ekstremisti. Slabo vreme bi jima verjetno omogočilo le vzpon na lepota naših gora s »kegljišč« po direktni smeri. Melišča v strmalu sta kmalu ohromila dobro voljo in navdušenje, zato sta pod silnimi stenami in okrajin, ekstremno težkimi smermi, ki so ocenjene s VI. in VII. težavnostno stopnjo v Šitah, takoj za Kumljahovimi prodi ostro zavila na desno čez melišča proti Brkiči, kjer je Jošt že več let dobro poznal pastirski in lovski prehod na Veliki Kot. Korak Šimna in Jošta je bil okoren in v glavah obeh so se vrstile slabe, hromeče misli, ki so vrtale kot črv in odklanjale vsako misel na vzpon po stenah Jalovca. Zahodni vetrovi so od Mangra prek Koritnice vztrajno nosili in valili megle in oblake. Z največjimi napori in kljub jostovemu dobremu poznavanju prostora Velikega Kota sta komaj našli smer proti stenam Jalovca. Nista niti zagnala zahodne stene Kotove špiče, niti ne robu, ki se grezi proti Koritnici. Sledila sta valovom megle in oblakov, ki so ju usmerjali na levo, proti ozebniku Jalovca, kjer sta nameravala izsiliti vsaj vzpon po klasični smeri iz. Horna po jugovzhodni steni, tik nad temnim ozebnikom, kjer vodi strma toda nevarna, ledena smer proti vrhu Jalovca. Pod steno sta se navezala na plezalno vrv. Jošt je naglo napredoval in varoval Šimna. Dve, tri, štiri dolžne vrvi sta skozi gosto, vlažno megle naglo in sproščeno napredovala po žlebovih in kaminih. Prečila sta po znanih poljih in okrajkih nad zmagajočim ozebnikom in že ju je pozdravil nov ledenomrzal val vetrov. Jošt je ugotovil, da sta varno dosegla melišča »kegljišč«, kjer se ločijo številne plezalne smeri od skrajno težkih in nevarnih do lažjih in lahkih. V zavetju »kegljišč« sta si privoščila počitek za okrepilo in posnet. Odločiti sta se morala ali na desno prek »kegljišč« k razu, ali naravnost navzgor v direktno smer ali pa se odločiti za levo, inž. Hornovo smer nad ozebnikom in skozi naravno okno na steno in preko nje na vrh tako zelo zazejenega Jalovca.

Tu pa se je začel furjasti ples megle, oblakov in vetrov, ki je s pobesnelimi utmami ustvarjal hromeco simfonijo. Robkal in zaletaval se je v skale, ki so ječale pod pritiski. Naglo je Šimen privolil Joštovemu predlogu, da se umaketa na levo za rob, na ozebnik, kjer je bilo ozračje mirnejše, le vetrovi so gonili oblake in megle skozi ozebnik, kjer so jih sprejeli sunki vetra z Velikega in Malega kota in jih vrtinčili in tlačili nazaj v ozebnik. Šimen in Jošt sta bila na varnem in v zavetju ogromnega strešnega napašča. Iz nabrtnika sta vzela dodatno opremo, ki ju je varovala pred pobesnelo naravo. Sedela sta na plezalnih vrveh in opazovala to hitro vetrov, megle in oblakov. Da bi se v takih razmerah po direktni ali Hornovi smeri povzpela na vrh Jalovca niti misliti ni bilo. Kmalu sta se zadovoljila z varnim bivakom in uživale v tem divjem plesu. Vetrovi, ki so se naglo spreminjali v vihar, so blazno vrtinčili oblake in megle. Videla nista niti v dno temnega ozebnika, niti nasprotne Golitice, niti ne »kegljišč«, niti vstopa v obe smeri. Kmalu sta spoznala, da sta postala ujetnika gore in pobesnelih elementov viharne narave. Jošt je dobro poznal tak ples vetrov, megle in oblakov. Čakal je samo, da tudi Šimen spozna in doživi pobesneli ples sredi stene in gore. Čez čas, gotovo je minila že ura in več je Šimen trnil, ker je opazil, da je Jošt na suhem in varnem, toplim počivalu zadremal in nadozadil slab nočni spanec.

Šimen je tovariša na vrvi preplašen prebudil. Tudi v zavetju so butnili mrazu ledeni sunki vetra in stanja se je slabšalo in vedno bolj se je sprožilo. Lezome snežinke so zaplesale v tem divjem plesu. Vetrovi in hitale obrabe obeh. Škrb se je vsečila tudi v Jostovo notranjost in se pridružil Šimnovemu strahu. Tovarisa sta hitro pripravila navzval na meli pod steno. Sprva so se snežinke mraznice pridružile plesu vetrov, megle in oblakov. Le malo za tem pa so goste, velike in vlažne snežinke obale plezalca in za njima se je vila sveža, globoka snežna gaz prav do Tamarja, kjer ju je premaršena, premočena in prestrašena gostoljubno sprejela dobra oskrbnica Lenca.

Uroš Zupančič

NASLOV JE ŠE ZELO DALEČ

Simpatizerji jesijskih hokejistov so z zadovoljstvom dočakali konec prvenstvenega srečanja v dvorani v Podmežakliji med Jesenicami in Olimpijo, v katerem so Jeseničani povsem zasluženoma zmagovali z rezultatom 4:1 (2:0, 1:1, 1:0). Derbi je vsekakor pokazal, da ljubljanska Olimpija ni edini kandidat za naslov prvaka, kakor je kazalo na začetku sezone. Kljub temu, da so ljubljanci pred letošnjim prvenstvom okrepili svoje vrste z dvema odličnima hokejista – Rudim Hitijem in Francem Žbontarjem, so po prvem krogu letošnjega 34. državnega prvenstva v zaostanku kar za tri točke za Jeseničani. V tem trenutku je ta prednost kar precejšnja, vendar če v resnici upoštevamo, da sledijo še trije krogi državnega prvenstva, dokaj naporna sezona, ki lahko prinese marsikaj, – med drugim tudi poškodbe in bolezni – pridemo kmalu do zaključka, da tri točke prednosti še ne pomenijo konca bojev za najvišjo uvrstitev. To je nedvomno pravišna ocena, ki jo je po velikem jesijskem derbiju prejšnjega torka potrdil tudi trener Jeseničanov Boris Svetlin z besedami:

»Naši so igrali zares odlično. Kljub težavam, ki smo jih imeli v zadnjem času s poškodbami in boleznijo igralcev, s pomankanjem drsalk in še posebej palic ter težav s slabim ledom, so premagali vse to in zmagovali povsem zasluženoma. Za to jim čestitam, hkrati pa moram poudariti, da tri točke prednosti pravzaprav ne pomenijo veliko. Pred nami so še trije krogi in prav tako tri teška srečanja z Olimpijo. Vse je možno, čeprav verjamem v svoje fante. Veste kako je, hokejska igra je pač takšna, da nikoli ne veš kaj te lahko doleti. Mnenja

sem, da bi lahko obdržali ustvarjeno prednost, če ne bomo imeli takšnih težav, kot smo jih imeli že na začetku letošnjega prvenstva. Najbolj boleče izmed vseh problemov je to, da igramo s staro opremo, brez zadostnega števila palic, še posebej pa bi omenil slab led, ki nam dejansko ne dovoljuje normalne vadbe.

Ob tej izjavi naj pristavimo tudi še eno na račun slabega ledu v dvorani v Podmežakliji, ki ga kot kaže ne znajo pripraviti tako kot je treba in kot smo ga bili vajeni v vseh dosedanjih sezonah. Vodstvo Olimpije je po končanem srečanju povsem upravičeno negodovalo zaradi neravne in hrapave ledene ploskve, na kateri so morali igrati derbi. Tudi delegat srečanja pija – Jesenice Mirko Ramuš se je moral zagovarjati na sobotni seji predsedstva Hokejske zveze Jugoslavije, ko so mu očitali zakaj je sploh dovolil, da sta moštev igrala na tako slabem ledu. Vsekakor bodo morali pri HK Jesenice storiti več, da bo ledena ploskev bolj pripravljena za treninge, še posebej pa za prvenstvene tekme. Sedaj očitno niso.

Jesijski hokejisti so v prvem prvenstvenem derbiju zasluženoma zmagovali Olimpijo in s tem opozorili, da je tudi nanje potrebno resno računati v borbi za sam vrh. Ob tem je potrebno upoštevati, da bodo ljubljanci v nadaljevanju veliko bolj nevarni, saj so se že dvakrat »uračunali«, enkrat v Celju, drugič pa prejšnji torka na Jesenicah. To je zanje resnično velika sola in je treba pričakovati njihovo večjo resnost, kot doslej, kajti če želijo ostati v dirki za prvaka – v kar ne dvomimo – bodo poskusili vse, da v njej tudi ostanejo.

KLJUB PORAZOMA ZADOVOLJNI

Po prvem velikem prvenstvenem derbiju med Jesenicami in Olimpijo so se prejšnji četrtek zbrali na jesijskih kandidati za sestavo naše državne reprezentance, ki jo ob koncu sezone čaka težko delo. Na svetovnem prvenstvu skupine B se bodo morali naši resnično potruditi, da bi ostali v tem razredu, kajti letošnji člani B skupine so med drugim tudi NDR, Poljska, Japonska, Norveška, Italija in Madžarska, kar pomeni, da našim ne bo lahko.

Kandidati za našo izbrano vrsto so dva dni vadili v Podmežakliji, nato pa so, precej oslabiljeni, odigrali še dve srečanju z bivšim članom A skupine svetovnega prvenstva, reprezentanco Nemške demokratične republike. Le dva dni priprav, nekompletna reprezentanca, v kateri so nastopili tudi jesijski hokejisti: Pretnar, I. Ščap, Mlinar, D. Hrovat, Hafner, Šuvak, Klemenec, Bešić, M. Pajić in S. Ščap ter dejstvo, da so proti sebi imeli odlične hokejiste NDR, je pogojevalo, da so naši v prvem letošnjem nastopu doživeli visok poraz z 1:10. Ob naših skromnih pripravah, pa je bil to za goste že enajsti nastop v letošnji sezoni. Visok poraz je vsekakor posledica precej boljše igre gostov, ki so se odlikovali v hitrem drsanju, v natančni, predvsem pa izredni kolektivni igri. Naši so se sicer trudili, vendar brez prave uigranosti, brez bratov Hiti, Petaca in še nekaterih standardnih reprezentantov, niso mogli storiti veliko več. Res je sicer, da so imeli precej ugodnih priložnosti, vendar so bili strelci zelo nerazpoloženi, oziroma neiznajdljivi in nespretni.

Po tem srečanju, na katerem je edini zatek za našo deseterico Kavec, je zvezni trener Ladislav Peiša dejal:

»Prvi nastop v letošnji sezoni je vsekakor razočaranje. Toda, če upoštevamo, da

smo skupno trenirali le dva dni, da smo nastopili brez nekaterih odličnih igralcev in da smo imeli za nasprotnika odlične Nemce, je lažje razumeti poraz. Toda bodite prepričani, da bomo z več treninga in podobnih tekem, seveda pa tudi kompletni, igrali precej bolje. Naš naslednji skupni trening se bo začel že 9. novembra, prav tako na Jesenicah, kjer bomo tri dni »pili« taktiko. Ob tem še nekaj. Led v dvorani v Podmežakliji je resnično slab. Tudi to nas je oviralo pri treningih, pa tudi Nemci so bila precej nejevoljni.

Da naši znajo igrati bolje se je izkazalo le en dan po srečanju v Podmežakliji, ko so se naši in gostje iz NDR pomerili v Celju. Rezultat 2:4 je vsekakor precej ugodnejši za naše, še bolj pa je razveseljujoče to, da so naši igrali precej bolje kot na Jesenicah. O tem nam je pomočnik zveznega trenerja Boris Svetlin dejal: »Tekma v Celju je bila čisto nekaj drugega, kot tista na Jesenicah. Dogovorili smo se, da bomo igrali ostreje, hitreje in bolj kolektivno. Fantje so bili zelo resni pri izpolnjevanju dogovorjenih nalog in moram reči, da bi lahko dosegli še ugodnejši rezultat. Velike razlike ni bilo, čeprav so nas gostje prekašali v hitrosti. Še posebej me je navdušila igra jesijske prve napadalne trojke D. Horvat-Hafner-Šuvak, ki je bila resnično odlična. Tudi ostali so igrali dobro in menim, ko bomo zaigrali kompletni z bratoma Hiti bo naša igra še boljša.

Po prvem skupnem treningu in dveh tekmah z NDR smo izvedeli, da je vseh deset jesijskih igralcev, skupaj z bratcem Razingerjem, ki ni nastopil zaradi poškodbe, še vedno v širšem izboru za sestavo naše izbrane vrste.

D.

EKIPA TOZD VZDRŽEVANJE PRVAK ŽELEZARNE V BALINANJU

Rezultati finala:
Vzdrževanje: Jeklarina 10:13
Vzdrževanje: Livarna 13:10
HV Jesenice: Livarna 11:13
Jeklarina: HV Jesenice 12:13
Vzdrževanje: HV Jesenice 13:16
Jeklarina: Livarna 13:10

Lestvica:
Vzdrževanje 3 2 1 36:29 4
Jeklarina 3 2 1 38:33 4
Livarna 3 1 2 33:37 2
HV Jesenice 3 1 2 30:38 2

Za ekipo TOZD Vzdrževanje so nastopili: Kapus, Šimonić, Babić, Pazlar, Trontelj in

Pogačnik. Po prikazani igri in borbenosti so si naslov prvaka tudi zaslužili.

Bilo je precej pripomb zakaj je prvenstvo tako pozno jeseni v hladu, če bi bilo lahko konec avgusta. Ker pa Železarna nima športnega referenta nam na to ni mogli nihče odgovoriti.

Uvrstitev od četrtega mesta naprej: 5. Strojne delavnice, 6. Remontne delavnice, 7. SEO-TKR-NG, 8. Željarna, 9. Energetika, 10. Plavž, 11. Jeklovlek, 12. Valjarna, 13. KO-Fl, 14. Žičarna.

baj.

VZDRŽEVALCI V ŠAHU

V sredo, 22. oktobra, smo se v šahovskem domu na Jesenicah vzdrževalci železarne pomerili v šahu za prvaka TOZD za leto 1980. Tekmovanje je pripravila komisija za šport in rekreacijo pri IO OOS TOZD Vzdrževanje z namenom, da se šah približa delovnemu človeku in da to zvrst igre popularizirajo med vzdrževalci.

Tekmovanja se je udeležilo devet šahistov, pri čemer pa naj omenimo, da je bil istočasno remont na aglomeraciji in se večina naših vzdrževalcev ni moglo udeležiti tega tekmovanja, kar pa je seveda razumljivo, prvo je delo, potem pa rekreacija.

Tekmovanje je bilo razdeljeno v osem kol. Čas tekmovanja pa je bil določen deset minut za vsako kolo. Zmagovalec je postal Anton Krničar s sedmimi točkami, 2. Alojz Bec 6 1/2, 3. Risto Cvetkov 6, 4. Jože Renko 5, 5. Muhamed Huremović 5, 6. Sergej Dobovišek 3 1/2, 7. Muhamed Kaderić 2, 8. Slavko Legat 1, 9. Anton Novak 0.

Po končanem tekmovanju je predsednik komisije za šport in rekreacijo razdelil prvim petim šahistom simbolične praktične nagrade, kar je tudi v mejah stabilizacije. Izvajalcu tega tekmovanja, šahovskemu društvu Jesenice, in vodju tekmovanja tov. Ravniku pa vsa pohvala.

M. L.

Delavke iz delovne skupnosti SEO, TKR, NG na sindikalnem tekmovanju z račno puško (Foto B. Blenkus)

JESENICE : BELA KRAJINA 3:2 (2:0)

V okviru SNL – zahod so Jeseničani v nedeljo, 26. oktobra gostili nogometaše Bele Krajine iz Crnomlja.

Po boljši igri predvsem v prvem delu, ko so domači dosegli tudi vse tri zadetke, so zasluženoma zmagovali. Jeseničani so prišli v vodstvo v petnajsti minuti prek Dučanovača, nakar je Ibrahimić iz enajstmetrovke in silovitim strelom iz šestnajst metrov dosegel drugi in tretji zatek. V tem delu so si domači ustvarili še nekaj priložnosti in zadeli vratnico.

V nadaljevanju so si prav tako ustvarili priložnosti, vendar jih niso izkoristili, medtem ko je domača obramba pustila in gostje so dosegli dva zadetka. Domači so tako izpustili priložnost, da visoko zmagojo.

Na tekmah, blatnem igrišču sta obe ekipi prikazali dober in fer nogomet. Nastopili so: TOKIĆ, IGJATOVIĆ, DI-ZDAREVIĆ, IBRAHIMOVIĆ, (PANIC), TROHA, KOVAČIĆ, KRAMAR, DUČANOVIĆ, BAKONIĆ, MLAKAR.

LESTVICA PO DESETIH KOLIH

PRIMORJE	10	9	0	1	33: 7	18
STOL	10	7	0	3	25:16	14
JESENICE	10	6	2	2	19:12	14
LITJA	10	5	2	3	19:17	12
TABOR J.	10	3	1	6	12:15	7
B. KRAJINA	10	2	2	6	10:14	6
ELAN	10	2	1	7	15:31	5
KOČEVJE	10	2	0	8	7:28	4

V naslednjem kolu:
TABOR J.: JESENICE
JESENICE : B. KRAJINA (mladinci) 2:1 (1:0)

Mladinska ekipa Jesenic nadaljuje s serijo zmag. V nedeljo je pomlajša ekipa proti fizično močnejši ekipi Bele Krajine prikazala dopadljivo igro in zasluženoma zmagovala.

Zadetek sta dosegla: Zetarić in Jakupović.

BRITOF : JESENICE (kadeti) 2:3

Kadeti Jesenic so gostovali v Britofu pri vodski ekipi, ki je dosegla vse svoje nasprotnike premagala. Jeseničani so presenetljivo premagali domačine, ki so tako doživeli svoj prvi poraz v prvenstvu.

Zadetek sta dosegla: PANTOS 2 in BEŠIĆ. Nastopili so: KRALIĆ, ŠABANOVIĆ, TRKULA, ČERIN, ZETAČ, BALIĆ, BO-BIĆ, IVELJA, PANTOS, BLAGOJEVIĆ, BEŠIĆ.

ZL.

SMUČARSKI SKOKI

Pionirji in cibicani, skakalci TVD Partizan Zirovnica, so se preteklo nedeljo, 26. oktobra, udeležili dveh tekmovanj na skakalnicah, pokritih s plastično snovjo. Smučarski klub Triglav iz Kranja je na Gorenji Savi priredil zaključno tekmovanje za vse kategorije, razen za cibicane. Medtem, ko so poželji največ zmag domačini in skakalci ljubljanske Ilirije, je bilo to krat za Zirovničane manj uspeha. Med mlajšimi pionirji je bilo tokrat za Zirovničane manj uspeha. Med mlajšimi pionirji je bil ob zmagi Debelaka iz Ilirije Šmid tretji, Baloh peti, Koščnik sedmi, Marjanovič osmi, Gašperin (kot cibican) deveti, Kaltenacker trinajsti in Knafeč (tudi kot cibican) sedemnajsti. Pri starejših pionirjih je bil za trojno zmago Kranjčanov Dolac četrty in Grvala enajsti. Člani in mladinci, ki delujejo v okviru selekcije občinske zveze smučarskih organizacij Jesenice, niso sodelovali.

Zirovniška ekipa je popoldne sodelovala še na otvoritvi nove 25-metrke skakalnice v Dolu pri Ljubljani. Med pionirji (tekmovali so mlajši in starejši skupaj), je Dolar zmagal, ostali pa so se razvrstili takole: Baloh je bil peti, Grvala deveti, Marjanovič enajsti, Šmid (ki je padel) štirinajsti, Koščnik sedemnajsti in Kaltenacker osemnajsti. Med cibicani je zmagal Krapež iz Predmeja. Zirovničanom Knaflu in Gašperinu je očitno pošla sapa, saj sta zasedla četrto in peto mesto, kar je za njiju manj, kot sta sposobna.

-A

TOKRAT MANJ USPEHA ZA BLEJSKE ODOBJEKARJE

V zadnjem kolu nastopov v zveznih in republiških ligah blejski odbojkarji in odbojkarice niso bili tako uspešni. Člani, ki nastopajo v prvi zvezni B ligi, so v Slavon-skem Brodu izgubili srečanje proti ekipi Radniškega z rezultatom 0:3. Odbojkarji Bleda so srečanje dobro začeli, v prvem ni tudi povedli, vendar v nadaljevanju niso bili kos domačinom. Po tretjem kolu na lestvici vodi Željeznikar, ki je zbral šest točk, Blejci pa s dvema točkama na osmem mestu.

V četrtem kolu bodo doma gostili ekipo Reke.

Tudi odbojkarice, ki nastopajo v drugi zvezni ligi so srečanje v gosteh izgubile in sicer s Koprčankami z rezultatom 3:0. Igralke Koprca po drugem kolu tudi vodijo na prvenstveni lestvici. Blejčanke pa so z dvema točkama na tretjem mestu. V naslednjem kolu bodo doma gostile ekipo Počreča.

Tretja blejska ekipa mladincev, ki nastopa v slovenski ligi, pa je v gosteh izgubila srečanje proti ekipi Željezarja z rezultatom 2:3. Na lestvici vodi Pionir s štirimi točkami, blejski mladinci pa so brez točke na šestem mestu.

V tretjem kolu pa bodo doma odigrali srečanje z ekipo Pionirja.

J. R.

MURKA PREHITELA – VATROSTALNO

Na umetnem drsališču v športni dvorani v Podmežakliji, je bilo v nedeljo, 26. oktobra, drugo kolo slovenskega mostvenega prvenstva v kegljanju na ledu. Nastopilo je samo devet ekip in to z Bleda, Jesenic in Kranjske gore. Brez presenečenja je prvi del tekmovanja dobila Murka.

Tekmovanje se bo nadaljevalo tako, da se bo v drugem delu najboljših sedem ekip pomerilo še štirikrat med seboj. Po šestem kolu bo znan moštveni slovenski prvak. Prva tri moštva pa imajo možnost sodelovanja na evropskem prvenstvu.

Murka je nastopila v naslednji postavi: Joža Klinar, Rudi Plesničar, Franc Kralj, Vlado Sodja in Srečo Noč.

Rezultati: 1. Murka-Jesenice 30 točk, 2. Vatrostalna-Jesenice 28 točk, 3. Piber-Bled 26 točk, 4. Gradbenec-Jesenice 22 točk, 5. Krivice-Jesenice 21 točk, 6. Željezar-Jesenice 18 točk, 7. Mrak-Kranjska gora 15 točk itd.

Ruša

ZIMSKE POČITNIKE V ČSSR

Po razgovorih v Donovalyh v ČSSR lahko pojasnimo pogoje o zimskem oddihu v ČSSR:

- orientacijska cena je 2.500,00 din
- v ČSSR upoštevajo le desetdnevne aranžmaje (o petdnevni aranžmajih se bomo pogovorili na sestanku, ki bo v prihodnjih dneh)
- otroci do 5 let starosti ne morejo koristiti hotelskih uslug v ČSSR
- počitnice bodo od 5. do 15. februarja
- število koristnikov dopusta je omejeno na 90 oseb
- avtobus bo peljal le v primeru, če bo vsaj 40 prijav za prevoz
- (po sedanjih ceni bi prevoz z avtobusom znašal na osebo 1.400,00 din)

PRIJAVNICA

Ime in priimek _____ TOZD – DS

želim preživeti v Donovalyh na Českoslovaškem:

- 10 dnevne
- 5 dnevne počitnice (izbrani rok podčrtaj)

in prijavljam tudi naslednje svojce ali prijatelje:

- _____
- _____

Termin od 5. do 15. februarja 1981. Uporabil bom naslednji način prevoza:

- avtobus
- osebni avto (ustrezno podčrtaj).

Prijave sprejema oddelke za družbeni standard na kadrovskem sektorju Železarne do 15. novembra 1980. Informacije na tel. 332.

»BUTNSKALA«, ALI ŽIVEMU ČLOVEKU SE VSE ZGODI

LOFOTI, KONEC PRVEGA TEDNA

Drugič sva že pod to steno, najbližjo in obenem najvišjo v tem koncu otoka. Že ko smo se peljali z ladjo tu mimo, sem si zamislil direktno smer, čez to mračno lepoto, tako grozno v nočnem soncu. Potem, ko nama je uspela smer v desnem delu stene, sva se odločila poskusiti tu. Na polici, kjer smo pristopali sva si jo dodobra ogledala z daljnogledom in nič kaj vesela ugotovila, da sva si zadala težko nalogo. Toliko sva že poznala Lofotsko konfiguracijo, da sva vedela kaj naju čaka. Pa saj, alpinisti so ljudje, ki iščejo težave in so veseli, če jih ne najdejo!

Začela sva v vpadnici vrha, kot se za direktno smer spodobi. Že prva dolžina je postregla s težavami, vendar takimi, ki so alpinistu kar v veselje. Mimogrede sem bil pri Roku, ki jo je mahnil kar naravnost naprej. Dva lažja raztežaja in nato osemdeset stopinjski travni zleb. Preklnjal sem svoje podstrežje, ker sem dereze pustil doma. To bi bila idealna travna plezarija. Zato pa sem s pridom uporabljal kladivo in led in zamenjal sedišče z Rokom, ki mu previsi nad glavami niso nič kaj ugajali. Sedim in ugam, kako sva se sploh zbasala čez lišajaste poti in zaje, še celo cigarete si prižgem, ves samozadovoljen, ko me Rok pokliče navzgor. »Kaj pa je, za hudica. Saj je še dovolj vrvi?«

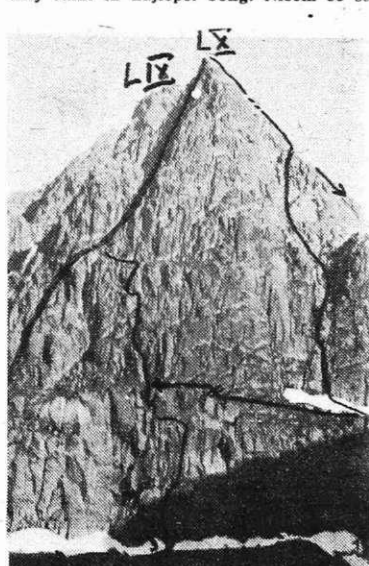
Že do njega sem se težko pribasal, pa sem še imel toliko sapa, da sem se od srca nasmejal vsej kovačiji, ki jo je imel zabito in zataknjeno po vseh mogočih in nemogočih spranjah. Mojster za »nute« je dal ultimatum. Ali jaz splezam ta dva metra, ali pa greva nazaj! Očitno je bingljajl v previsu precej časa, preden je odnehal in me poklical. Torej pamet v roke. Pamet že, pamet, najprej pa lestvico. Vsaj trikrat sem poskusil, preden sem (druga mi ni ostalo) zasidil kladivo v travo nad previsom. Prijemov nobenih, lestvica pa meče ven iz stene. Nekako sem zaril levo v ne preveč trdno rušo nad sabo, z drugo pa prijel zasajeno kladivo in se centimetere za centimetrom dvigoval proti odrešlimu grmičku, za katerega se sicer noben normalen človek ne bi prijel. Ampak, vzdržal je in jaz sem ves poten in umazan zarjul v tišino, zarjul v to trapasto lišajasto skalo. Seveda se nisem veselil dolga, saj tudi naslednji metri niso bili mačji kašelj. Rok je preklal vso mojo rodbino, preden je razvozljaj Gordijski vozlov vponk in zagodil, prusikovih zank, ter prišel za mano. Nato jo je mahnil v levo in začuda našel izhod iz te svinjarije. Vsaj tako je on mislil. Teh ubogih 150 m sva plezala že šest ur in od police naju je ločil le še desetmetrski kamin. Vagina ga je imenoval, ko je na svoj rojstni dan, zopet izvržen, pristal na riti, kakšne tri metre nad mano. O imenu ni dvomiti. Na obeh straneh je bil algast in spolzek, na sredi pa je, nama za vrat seveda, curljala voda. Ko sem se še za vrat prepiral v pravilnost klasifikacije, sem nabil navpično poč malo levo in se s pomočjo zagodil prebil do zelene police, ki zaključuje spodnji del stene. Rok si je pri zdrsu poskočeval koleno in tako sta jo našpičena in zamazana ucvrla ven iz stene.

Nekaj dni je minilo preden si je Rok pozdrvil koleno. Jaz sem med tem plezal z ostalimi in si spet in spet ogledoval drugi del stene. Že prvi je bil težak, kaj bo šele tu? S police navzgor mi je bila stvar nekaj časa jasna, potem pa se je svet zaprl in le v levo se je dalo slutiti prehod. To pa mi ni bilo všeč, saj bi tako slej ko prej prišla v tako imenovano »jeseniško«, ki sta jo splezala Lojz in Klemen. Vendar je nato nekakšna policia vodila v desno, torej zopet v sredino in poskusila sva znova.

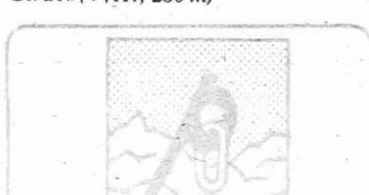
Porabila sva več kot uro preden sva po spodnji polici prišla do mesta, kjer se je najina odsejala zadnjič končala. Preglednice nama je povzročila zadnja prekinitev, čez katero sva se zadnjič spustila po vrvi. Rok je nastavljal »ravbarske« in pripomnil marsikaj v zvezi z mojo viktostjo, preden sem zapustil udobno stojišče – njegovo glavo. Bila sva torej na začetku drugega dela stene, ki je pripadela meni. Kar vesel sem bil, saj se je začelo lažje kot sem pričakoval. Za vsakim soncem pa pride dež in že po dveh dolžinah se je pravilica iz spodnjega dela ponovila. Ledna tehnika v travi in Buhl-špaten. Rok seveda ne veste kaj je to drugo, naj razložim, da je to način plezanja, pri katerem težka mesta izpustiš in plezaš zgornj naprej. Ne verjamete, da se to da? O, da se, da! Saj sem naslednje dolžine vse plezal v tem stilu. Ker sem preveč preklinjal težko travo, se je začela težka skala, razkošno zavita v lišaje in mah, kar je sploh najlepša opora za noge. Nekaj mest sem moral dobesedno očistiti preden sem se prerinil tiste centimetre višje. Tu se je našla kakšna stopnička, da sem si odpočil in pogledal kam naprej. Par metrov višje pa se nisem mogel več ustaviti. Ozka, drobna poč, v katero sem zatikal (za moralo) kline in se gozdlj po njej do mahovnatga in mokrega konca, kjer mi je končno uspelo zabiti dober klin. Razočaranje. Treba bo po rokah levo navzdol in šele nato naprej, po nekakem trebusastem kamenu. Vse se je obrnilo navzven in lahko si predstavljate bingljajočo kreaturo, ki sredi stene, neke na daljnem severu, bogsigavedi zakaj poskuša z eno roko zabiti klin v preširoko spranjo, z drugo pa vztraja na od potu mokrem prijemu (kdor si je izmisli pravilo brez opornih točk, bi lahko izpustil vsaj to, da se kdaj pa kdaj ne da uporabiti niti dveh). Ko so v mojem podstrežju sklenili sejo in dojeti, da se za tako spranjo uporabljajo kin U profila, sem nekako le zasigural svojo eksistenco na tem norem pla-

netu in potolažen pregoljufal še vampasti kamin.

BONG je krasno »sedel« in Roku še na misel ni prišlo, da bi ponavljal moje čaranje, ter z eno roko izbil. Fiksiral sem vrh in nama prihranil ponovitev komedije enodejanke. Vrvna dolžina za sprostitev in cing- cang- cong. Ne bi bilo primerno navajati moje bogato poznavanje internacionalnih kletvic, ko je Roku ob izbijanju bong zacingljal v globino (bong je precej drag klin z velikim V profilom). Bil je pač moj edini in najlepši bong! Nisem se še

Langstrandting X. (970 m) 1. »BAD TRIP« – Pšenica – Štravc (III/V, 500 m); 2. »JESENISKA« – Javorski – Volontar (IV, V, 500 m); 3. »BUTNSKALA« – Pšenica – Štravc (V, A); 250 m)

dodobra pomiril, ko sem spoznal da pravilice še ni konec, da naju od druge police loči potentirana ponovitev travnega previsa iz spodnjega dela stene. Tokrat nisem več razmišljal o etičnosti in neetičnosti uporabe lestvic (stopnih zank), a mi tudi to ni kaj dosti pomagalo. V spodnjem previsu je neslo le ven, ti pa poleg tega še v levo. Poleg tega nisem mogel nad lestvico niti zabiti, niti uporabiti travne tehnike, ali travnega kladiča, grmička pa tudi nobene. Bili pa so, o da kolikor hočete, lišaji in mah, ki ga je veter nosil naravnost v oči ob vsakem najmanjšem gibu. Jokal sem, jokal od besa in lišajev, ter poskušal zagristi v travno zajedro vrh previsa, pa sem vsakič sprotil dobil lišaje v oči. Ko sem po nekaj poskusih očistil del zajedre in zagral nekaj prijemu podobnega, sem se zagugal navzgor. Srdi zagona pa me je nekaj ustavilo in preobremenjen z jezo nisem niti pomislil, ko sem čez glavno vrgel prusikovo zanko, da se je zataknila. Osvobođen zavore sem se znašel nad previsom in že hotel zarjati, ko mi je Rok z angleško gladnostjo pojasnil, da je bilo na zanki, ki sem jo odvrget pravezoma moje kladično. Niti dojel še nisem kakšen butl sem, ko sem začutil, da dolgo ne bom mogel stati v dnu te zajedre in se polotiti še zadnjih metrov. Kar padel sem na polico in dolgo, dolgo lovil sapa in brisal lišaje iz razbolelih oči. Bila sva v »jeseniški« in če bi bilo vse prav, bi poskusila po polici zopet v sredino. Rok, ki se je v lastni režiji prigoljufal na isti način, pa je imel pametnejši predlog, saj si nadaljevanja brez obeh kladičev ni mogel zamisliti. Kot se za čarovnike spodobi, sva začela nadaljevanje v hemogredu, in ker sva smer pravzaprav zaključila, sklenila poskusi bong in kladično. Torej po vrvi navzdol do spodnje police ali celo do dna stene. Sama pot navzdol je bila manj razburljiva, kot prejšnje dogajanje in mimogrede sva našla oba »izgubjenca«, na eni redkih travnih polic. Še nekaj spustov in bila sva zunaj, pri vodi, pri nahrbtniku s hrano. Napokala sva se kot že dolgo ne in prav nič naju ni motilo, da jeva isto kot vsak dan – sladek sir in kruh, ter nekoliko boljše salamo. Razmišljala sva le o tej smeri in obžalovala da tako kmalu odidem. Pravkar sva namreč preplezala najtežjo prvenstveno v najini karieri in tudi priokus lišajev nama ni pokvaril veselja. Pa se je le splačalo.

(Prvenstveno smer – BUTNSKALA – plezala 15. in 21. VII. 1980 Rok Stravc in Jani Pšenica. Ocean: V. A. višina: 250 m (13 D); čas: 12 ur. LANGSTRANDTING X, otok Astragvoj, Lofotsko otočje, Norveška)

Jani Pšenica

AO Jesenice